

Hallituksen esitys eduskunnalle oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia, voimassa olevaa ja vuoden 2014 alussa voimaan tulevaa esitutkintalakia, voimassa olevaa ja vuoden 2014 alussa voimaan tulevaa pakkokeinolakia, sakon ja rikesakon määrittämisestä annettua lakia, rangaistusmääräysmenettelystä annettua lakia pysyvästi ja väliaikaisesti, rikesakkomenettelystä annettua lakia pysyvästi ja väliaikaisesti sekä rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annettua lakia pysyvästi ja väliaikaisesti. Ehdotetuilla muutoksilla pantaisiin täytäntöön oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi.

Esityksessä ehdotetaan, että oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin lisättäisiin direktiivin edellyttämät asiakirjan kääntämistä koskevat säännökset. Ehdotuksen mukaan rikosasian vastaajalle olisi annettava kohtuullisessa ajassa maksuton käännös haastehakemuksesta ja tuomiosta. Vastaajalle olisi annettava käännös myös rikosasiassa tehtävästä päätöksestä ja muusta olennaisesta asiakirjasta, jos käännös olisi tarpeen vastaajan oikeuden valvomiseksi. Edellä mainitut

asiakirjat voitaisiin kääntää myös suullisesti, jollei vastaajan oikeusturva edellyttäisi asiakirjan kääntämistä kirjallisesti. Käännöstä koskevasta oikeudesta luopuminen edellyttäisi, että vastaaja olisi tietoinen kääntämistä koskevista oikeuksistaan. Tuomioistuimen olisi huolehdittava siitä, että vastaaja saisi riittävät tiedot oikeudestaan käännökseen.

Pakkokeinolakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset epäillyn oikeudesta pidättämistä koskevan päätöksen ja vangitsemispäätöksen käännöksiin. Uuden esitutkintalain säännöstä olennaisen esitutkinta-aineistoon kuuluvan asiakirjan kääntämisestä ehdotetaan täydennettäväksi siten, että siihen lisättäisiin direktiivin edellyttämät säännökset asiakirjan suullisesta kääntämisestä ja käännöstä koskevasta oikeudesta luopumisesta.

Tulkkauksen ja käännösten laadun turvaamiseksi esityksessä ehdotetaan, että tulkkina tai kääntäjänä saisi toimia rehellinen ja muuten tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot. Esitutkintaviranomaisen tai tuomioistuimen olisi määrättävä tehtävään uusi tulkki tai kääntäjä, jos asianomaisen oikeusturva sitä edellyttäisi.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 27 päivänä lokakuuta 2013, jolloin direktiivi on pantava jäsenvaltioissa täytäntöön.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 JOHDANTO.....	4
2 NYKYTILA.....	4
2.1 Lainsäädäntö.....	4
2.2 Käytäntö.....	6
<i>Tulkkaus ja kääntäminen käytännössä</i>	6
<i>Tulkkauksen ja käännösten laatu</i>	6
2.3 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö.....	7
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	8
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	9
5 ASIAN VALMISTELU.....	11
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	11
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	12
1 DIREKTIIVIN SISÄLTÖ JA SEN SUHDE SUOMEN LAINSÄÄDÄNTÖÖN.....	12
2 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	21
2.1 Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa.....	21
6 a luku Oikeudenkäynnin kieli.....	21
2.2 Esitutkintalaki (805/2011).....	27
4 luku Esitutkintaperiaatteet ja esitutkintaan osallistuvien oikeudet.....	27
9 luku Esitutkinta-aineisto.....	32
2.3 Esitutkintalaki (449/1987).....	32
2.4 Pakkokeinolaki (806/2011).....	33
2 luku Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen.....	33
3 luku Tuomioistuinmenettely vangitsemisasioissa.....	33
2.5 Pakkokeinolaki (450/1987).....	34
1 luku Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen.....	34
2.6 Laki sakon ja rikesakon määräämisestä.....	34
2.7 Laki rangaistusmääräysmenettelystä.....	34
2.8 Laki rangaistusmääräysmenettelystä.....	35
2.9 Laki rikesakkomenettelystä.....	35
2.10 Laki rikesakkomenettelystä.....	35
2.11 Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä.....	35
2.12 Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä.....	36
3 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	36
4 VOIMAANTULO.....	36
LAKIEHDOTUKSET.....	38
1. Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 a luvun muuttamisesta.....	38
2. Laki esitutkintalain 4 ja 9 luvun muuttamisesta.....	39
3. Laki esitutkintalain muuttamisesta.....	40
4. Laki pakkokeinolain 2 ja 3 luvun muuttamisesta.....	42
5. Laki pakkokeinolain 1 luvun muuttamisesta.....	43
6. Laki sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta.....	44

7. Laki rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 5 §:n muuttamisesta	44
8. Laki rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 5 §:n väliaikaisesta muuttamisesta	45
9. Laki rikesakkomenettelystä annetun lain 7 §:n muuttamisesta	45
10. Laki rikesakkomenettelystä annetun lain 7 §:n väliaikaisesta muuttamisesta....	46
11. Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 21 §:n muuttamisesta	46
12. Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 21 §:n väliaikaisesta muuttamisesta	47
LIITE	49
RINNAKKAISTEKSTIT	49
1. Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 a luvun muuttamisesta....	49
2. Laki esitutkintalain 4 ja 9 luvun muuttamisesta	52
3. Laki esitutkintalain muuttamisesta	55
4. Laki pakkokeinolain 2 ja 3 luvun muuttamisesta	58
5. Laki pakkokeinolain 1 luvun muuttamisesta	60
6. Laki sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta	62
7. Laki rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 5 §:n muuttamisesta	63
8. Laki rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 5 §:n väliaikaisesta muuttamisesta	64
9. Laki rikesakkomenettelystä annetun lain 7 §:n muuttamisesta	65
10. Laki rikesakkomenettelystä annetun lain 7 §:n väliaikaisesta muuttamisesta...	66
11. Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 21 §:n muuttamisesta	67
12. Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 21 §:n väliaikaisesta muuttamisesta	69

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/64/EU oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä, jäljempänä *tulkkausdirektiivi* tai *direktiivi*, annettiin 20 päivänä lokakuuta 2010. Jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 27 päivänä lokakuuta 2013.

Direktiivin tavoitteena on parantaa sellaisten rikoksista epäiltyjen ja syytettyjen asemaa rikosoikeudellisissa menettelyissä, jotka eivät ymmärrä tai puhu menettelyssä käytettävää kieltä. Direktiivillä määritetään oikeutta tulkkaukseen ja käännöksiin koskevat vähimmäisvaatimukset, joita on sovellettava rikosoikeudellisissa menettelyissä koko Euroopan unionin alueella.

Oikeus- ja sisäasiainneuvosto hyväksyi marraskuussa 2009 päätöslauselman etenemissuunnitelmasta, joka sisältää toimenpiteitä, joita epäiltyjen ja syytettyjen oikeuksien vahvistamiseksi olisi toteutettava. Tulkkausdirektiivi on ensimmäinen tämän etenemissuunnitelman mukaisista toimenpiteistä.

Rikoksesta epäillyn ja syytetyn oikeus tulkkaukseen ja käännöksiin perustuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen, jäljempänä EIS, 6 artiklan määräyksiin oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeista. Artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaan jokaisella rikoksesta syytetyllä on oikeus saada viipymättä yksityiskohtainen tieto häneen kohdistettujen syytteiden sisällöstä ja perusteista hänen ymmärtämällään kielellä. Artiklan 3 kohdan e alakohdan mukaan jokaisella rikoksesta syytetyllä on oikeus saada maksutta tulkin apua, jos hän ei ymmärrä tai puhu tuomioistuimessa käytettyä kieltä. Tulkkausdirektiivin tarkoituksena on varmistaa epäiltyjen ja syytettyjen oikeus saada tulkkausta ja käännöksiä rikosoikeudellisissa menettelyissä, jotta varmistetaan heidän oikeutensa oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

Siltä osin kuin tulkkausdirektiivin säännökset vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksessa tai perusoikeuskirjassa taattuja oikeuksia, säännökset on pantava täytäntöön johdonmukaisesti näiden oikeuksien kanssa siten kuin niitä tulkitaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tai Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä. Tämä todetaan direktiivin johdanto-osan kappaleessa 33. Johdanto-osan kappaleessa 32 todetaan lisäksi, että direktiivissä säädetään vähimmäissäännöistä. Jäsenvaltiot voivat tarjota direktiivissä säädettyjä oikeuksia korkeatasoisemman suojan, mutta suojan taso ei saa olla Euroopan ihmisoikeussopimuksessa tai perusoikeuskirjassa vahvistettua tasoa heikompi, siten kuin niitä tulkitaan mainittujen tuomioistuinten oikeuskäytännössä.

Rikoksen uhrin oikeuksista, tuesta ja suojelusta annettiin 25.10.2012 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/29/EU rikoksen uhrin oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston puitepäätöksen 2001/220/YOS korvaamisesta, jäljempänä *rikosuhridirektiivi*. Direktiivin 7 artiklassa on säännökset rikoksen uhrin oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä. Direktiivi on pantava kansallisesti täytäntöön viimeistään 16.11.2015. Esityksessä ehdotetut säännökset vaikuttavat joltain osin myös asianomistajan kielellisiin oikeuksiin. Asianomistajien kielellisiä oikeuksia tullaan kuitenkin arvioimaan kokonaisuudessaan rikosuhridirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö

Perustuslain 17 §:ssä säädetään oikeudesta omaan kieleen ja kulttuuriin. Pykälän 1 momentin mukaan Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi. Pykälän 2 momentin mukaan jokaisen oikeus käyttää tuomioistuimessa ja

muussa viranomaisessa asiassa omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia, sekä saada toimituskirjansa tällä kielellä, turvataan lailla. Pykälän 3 momentissa säädetään, että saamelaisten oikeudesta käyttää saamen kieltä viranomaisessa säädetään lailla ja että viittomakieltä käyttävien sekä vammaisuuden vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevien oikeudet turvataan lailla. Kielellisten perusoikeuksien toteuttamisesta säädetään tarkemmin kielilaisissa (423/2003) ja saamen kielilaisissa (1086/2003).

Rikosasian vastaajan kielellisistä oikeuksista oikeudenkäynnissä säädetään oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997; ROL) 6 a luvussa. Luvun 1 §:ssä on säännökset rikosasian käsittelykielestä. Luvun 2 §:n 1 ja 2 momentissa on suomen-, ruotsin- ja saamenkielisten osalta viittaus-säännökset kielilain (423/2003) ja saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annetun lain (516/1991) säännöksiin. Luvun 2 §:n 3 momentin mukaan muulla kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisellä vastaajalla on oikeus maksuttomaan tulkkaukseen rikosasian käsittelyssä. Tuomioistuimen on viran puolesta huolehdittava tulkkauksesta tai tulkin kutsumisesta. Mitä tulkkauksesta säädetään, soveltuu myös tuomion ja päätöksen käännökseen.

Epäillyn kielellisistä oikeuksista esitutkinnaissa säädetään esitutkintalain (449/1987) 37 §:ssä ja uuden esitutkintalain (805/2011) 4 luvun 12 § ja 13 §:ssä. Uuden esitutkintalain 4 luvun 12 §:n 4 momentin mukaan muulla kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisellä on oikeus esitutkinnaissa käyttää kieltä, jota hän ymmärtää ja osaa puhua riittävästi, sekä viittomakielisellä oikeus käyttää viittomakieltä. Esitutkintaviranomaisen on huolehdittava tulkkauksesta tai valtion kustannuksella järjestettävä tulkki. Pykälän 5 momentin mukaan tulkkaus on järjestettävä myös silloin, kun se on kuultavan aisti- tai puhevian takia tarpeen.

Uuden esitutkintalain 4 luvun 13 §:ssä on asiakirjan kääntämistä koskeva säännös. Pykälän mukaan asian kannalta olennainen esitutkinta-aineistoon kuuluva asiakirja tai sen osa on käännettävä asianosaisten käyttämälle kielelle, jos kääntäminen on tulkkauksesta huolimatta tarpeen asianosaisten oikeuden

valvomiseksi. Kääntäminen tapahtuu valtion kustannuksella, jollei esitutkintaviranomainen itse huolehdi kääntämisestä.

Uuden esitutkintalain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan kuulustelusta laaditaan kuulustelupöytäkirja kuulusteltavan käyttämällä suomen tai ruotsin kielellä. Jos kuulusteltava on käyttänyt muuta kieltä, pöytäkirja laaditaan 4 luvun 12 §:n 1 momentin mukaisella esitutkinnan käsittelykielellä, joka on aina suomi tai ruotsi. Säännös vastaa asiallisesti voimassa olevan esitutkintalain 39 §:n 1 momentin säännöstä, jonka mukaan kuulustelusta on laadittava kuulustelupöytäkirja kuulusteltavan käyttämällä kielellä, jolla tarkoitetaan suomea tai ruotsia. Kuten hallituksen esityksen HE 222/2010 vp perusteluissa (s. 227) todetaan, säännöksen sanamuotoa on uudessa esitutkintalaisissa täsmennetty, koska voimassa olevan lain sanamuoto on puutteellisen aiheuttanut tulkintaongelmia.

Oikeusapulain (257/2002) 4 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan oikeusavun myöntäminen vapauttaa edun saajan velvollisuudesta suorittaa palkkiota ja korvausta asian käsittelyssä tarvitsemastaan tulkkaus- ja käännösavusta. Lain 18 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuimessa käsiteltävässä asiassa pääasian käsittelevä tuomioistuin määrää tulkille valtion varoista maksettavan palkkion ja korvauksen, jollei oikeusavun saajalla jo muuten ole lain mukaan oikeutta maksuttomaan tulkkaukseen. Lain 17 §:ssä on säännös valtion varoista yksityiselle avustajalle maksettavasta kulukorvauksesta. Mainitun pykälän nojalla voidaan korvata myös avustajan tulkille maksama palkkio asianajotoimistossa käydyn neuvottelun tulkkauksesta.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvussa on säännökset tuomioistuimen ratkaisusta rikosasiassa. Luvun 1 §:n mukaan pääasian ratkaisu rikosasiassa on tuomio ja tuomioistuimen muu ratkaisu on päätös. Luvun 6 §:n mukaan käräjäoikeuden tuomio laaditaan erilliseksi asiakirjaksi. Tuomioasiakirjassa on oltava tunnistetiedot eli tuomioistuimen nimi, tuomion antamispäivä ja asianosaisten nimet, selostusosa eli selostus asianosaisten vaatimuksista ja vastauksista perusteineen, ratkaisuosaa ja allekirjoitus. Selostusosa saadaan korvata liittämällä tuomioon jäljennös haastehakemuksesta tai

vastauksesta taikka muusta asiakirjasta, jos tuomion selvyys ei siitä vaarannu. Ratkaisuosaan sisältyy tuomion perustelut, sovelletut lainkohdat ja oikeusohjeet sekä tuomiolauselma.

Edellä mainitun luvun 7 §:ssä on säännökset tuomion antamisesta. Tuomio on lähtökohtaisesti julistettava päätösneuvottelun jälkeen. Jollei tuomion julistaminen kokonaisuudessaan ole tarpeen, tuomiosta on sitä julistettaessa ilmoitettava sen perustelut ja tuomiolauselma. Asianosaisten siihen suostuessa perustelut voidaan tällöin ilmoittaa ainoastaan pääpiirteittäin. Laajassa tai vaikeassa asiassa tuomio saadaan antaa tuomioistuimen kansliassa 14 päivän kuluessa pääkäsittelyn päättymispäivästä. Jos tuomiota ei voida erityisestä syystä antaa sanotussa määräajassa, se on annettava niin pian kuin mahdollista.

Edellä mainitun luvun 12 §:n mukaan asianosaisille annetaan toimituskirjana jäljennös kärjäoikeuden tuomiosta. Jos asiassa on ilmoitettu tyytymättömyyttä, tuomion jäljennöksen on oltava asianosaisen saatavana kärjäoikeuden kansliassa kahden viikon kuluessa tuomion julistamis- tai antamispäivästä lukien. Muissa tapauksissa tuomion jäljennöksen on oltava asianosaisen saatavana kärjäoikeuden kansliassa, mikäli mahdollista, 30 päivän kuluessa tuomion julistamis- tai antamispäivästä lukien.

Oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 4 §:ssä on säännös poissaolevana tuomitulle lähetettävästä ratkaisuilmoituksesta. Kärjäoikeuden on lähetettävä poissaolevana tuomitulle välittömästi tuomion julistamisen tai antamisen jälkeen ilmoitus tuomitusta seuraamuksesta ja muutoksenhakuohjeet. Ilmoitus saadaan lähettää postitse vastaajan viimeksi ilmoittamalla osoitteella. Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse tehdä sakosta eikä muuntorangaisuksesta.

Ratkaisun antamisesta kirjallisessa menettelyssä käsiteltävässä rikosasiassa säädetään oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 a luvun 8 §:ssä. Kärjäoikeuden on ilmoitettava asianosaisille kirjallisesti tuomion antamispäivä hyvissä ajoin ennen ratkaisun antamista. Se voidaan ilmoittaa jo haasteen tiedoksiannon yhteydessä. Kärjäoikeuden on välittömästi tuomion antamisen jälkeen lähe-

tettävä vastaajalle jäljennös ratkaisusta sekä muutoksenhakuohjeet. Ratkaisu ja muutoksenhakuohjeet saadaan lähettää postitse asianosaisen viimeksi ilmoittamalla osoitteella.

Rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (1286/2003), jäljempänä *EU-luovuttamislaki*, 21 §:n 1 momentin mukaan keskusrikospoliisin on viipymättä annettava luovutettavaksi pyydetylle todisteellisesti tiedoksi kiinniottamista ja luovuttamista koskeva pyyntö eli eurooppalainen pidätysmääräys sekä selostettava sen sisältö. Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitetut ilmoitukset on tehtävä luovutettavaksi pyydetyn ymmärtämällä kielellä. Suomen ja ruotsin kielen käyttämisen osalta pykälässä viitataan kielilakiin. Hallituksen esityksen HE 88/2003 mukaan pykälän 2 momentin säännös tarkoittaa, että muulle kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkieliselle ilmoitukset tulee tehdä maksuttoman tulkin välityksellä, ellei keskusrikospoliisi itse huolehdi tulkkauksesta tai käytä sellaista kieltä, jota luovutettavaksi pyydetty ymmärtää (HE 88/2003 vp s. 39). Luovutettavaksi pyydetyn oikeus käyttää suomea ja ruotsia määräytyy kielilain periaatteiden mukaisesti.

2.2 Käytäntö

Tulkkauksen ja kääntäminen käytännössä

Tämä esitys perustuu oikeusministeriön asettaman työryhmän mietintöön ”Tulkkauksdirektiivin täytäntöönpano” (Oikeusministeriö, Mietintöjä ja lausuntoja 74/2012). Mietinnön jaksossa 2.2.1 on selostettu ulkomalaisia epäiltyjä ja syytettyjä koskevien rikosasioiden määrää ja laatua sekä tulkkauksesta ja kääntämisestä aiheutuvia kustannuksia tilastojen valossa. Jaksossa on selostettu myös rikosprosessissa nykyisin noudatettavia käytännön toimintatapoja tulkkauksen ja kääntämisen suhteen.

Tulkkauksen ja käännösten laatu

Lainsäädännössä ei ole asetettu rikosoikeudellisessa menettelyssä käytettävälle tulkille tai kääntäjälle pätevyysvaatimuksia. Viranomaisena voi myös itse huolehtia tulkkauk-

sesta ja kääntämisestä, jos sillä on tähän riittävät kielelliset resurssit. Suomessa ei myöskään ole oikeudellisten tulkkien tai kääntäjien auktorisointi- tai rekisteröintijärjestelmää.

Suomessa on käytössä auktorisoitujen kääntäjien järjestelmä. Oikeudesta toimia auktorisoituna kääntäjänä ja auktorisoitujen kääntäjien tutkintojärjestelmästä säädetään laissa auktorisoiduista kääntäjistä (1231/2007). Opetushallitus vastaa auktorisoidun kääntäjän tutkintojärjestelmän ylläpidosta, kehittämisestä sekä auktorisoidun kääntäjän tutkinnon toimeenpanon valvonnasta. Auktorisoiduksi kääntäjäksi voidaan hyväksyä luotettavaksi tunnettu henkilö, joka on suorittanut auktorisoidun kääntäjän tutkinnon. Laissa säädetty edellytykset täyttävälle henkilölle myönnetään oikeus toimia auktorisoituna kääntäjänä viideksi vuodeksi kerrallaan. Ennen auktorisointia henkilön on annettava kirjallinen auktorisoidun kääntäjän vakuutus. Auktorisointi voidaan peruuttaa, jos kääntäjä ei enää täytä laissa säädettyjä edellytyksiä tai jos hän on muutoin toiminnallaan osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton auktorisoiduksi kääntäjäksi.

Opetusministeriö on selvittänyt oikeustulkkausten koulutustarpeita vuonna 2008 valmistuneessa asiantuntijaraportissa (Oikeustulkkausten selvityshankkeen asiantuntijaryhmän raportti opetusministeriölle 12.6.2008). Selvitysraportissa ehdotettiin kattavan oikeustulkkausjärjestelmän laatimista, jossa huomioitaisiin oikeustulkkaukseen liittyvät erityistarpeet, kuten tulkkien koulutus, auktorisointi ja rekrytointi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on 2.2.2011 lisännyt ammatillisen tutkintojärjestelmän tutkintorakenteeseen uutena tutkintona oikeustulkin erikoisammattitutkinnon. Oikeustulkin erikoisammattitutkinnon perusteita on valmisteltu Opetushallituksen asettamassa projektiryhmässä. Opetushallituksen tarkoituksena on vahvistaa oikeustulkin tutkinnon perusteet keväällä 2013, jonka jälkeen voidaan aloittaa valmistava koulutus oikeustulkin erikoisammattitutkintoon.

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry, Kääntäjien ammattijärjestö ry, Kuurojen liitto ry ja Suomen Viittomakielen tulkit ry ovat laatineet yhteistyössä Oikeustulkkausohjeet (3/2001). Ohjeiden tarkoituksena on taata

viestinnälle mahdollisimman suotuisat olosuhteet ja varmistaa, että tulkin ja muiden osapuolten välinen yhteistyö sujuu mahdollisimman joustavasti. Ohjeissa käsitellään tulkkaustoimeksiannon hyväksymistä, toimeksiantoon valmistautumista, toimeksiannon hoitamista ja tulkin palkkiota. Toimeksiantoon valmistautumisen osalta ohjeissa todetaan, että varmistaakseen tulkkausten tarkkuuden tulkki pyytää käyttöönsä toimeksiantoon liittyvät asiakirjat, esim. syytekirjelmän, jotta hän voi perehtyä niihin hyvissä ajoin ennen oikeuden istuntoa. Tulkki tutustuu toimeksiantoon liittyvään aineistoon ja perehtyy tarvittavaan terminologiaan. Tulkki käsittelee aineistoa luottamuksellisesti. Tulkkaustoimeksiannon hoitamisen osalta ohjeissa todetaan muun muassa, että tulkki on puolueeton osapuoli oikeuden istunnossa, ja hänen tehtävänä on kääntää tarkasti ja luotettavasti oikeudessa esitetyt puheenvuorot. Tulkki ei myöskään ota kantaa oikeudessa käsiteltäviin asioihin.

2.3 Euroopan ihmisoikeustuomioistuinten oikeuskäytäntö

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 3 kohdan e alakohdan mukaan rikoksesta syytetyllä on oikeus saada maksutta tulkin apua, jos hän ei ymmärrä tai puhu tuomioistuimissa käytettyä kieltä. Ihmisoikeustuomioistuin on ratkaisussaan *Kamasinski v Itävalta* (19.12.1989) todennut, että oikeus maksuttomaan tulkkaukseen 3 kohdan e alakohdan mukaan ei koske pelkästään oikeudessa annettuja suullisia lausumia, vaan sääntö soveltuu myös kirjalliseen aineistoon ja esitulkintaan. Ratkaisun mukaan kohta tarkoittaa, että rikoksesta syytetyllä, joka ei ymmärrä tai puhu tuomioistuimissa käytettyä kieltä, on oikeus saada maksutta tulkin apua kaikkien sellaisten asiakirjojen tai lausumien kääntämiseen tai tulkkaukseen, jotka syytetyyn on välttämätöntä ymmärtää tai jotka on välttämätöntä kääntää tuomioistuimissa käytetylle kielelle oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamiseksi. EIS 6 artiklan 3 kohdassa ei kuitenkaan vaadita kirjallista käännöstä kaikista menettelyyn liittyvistä kirjallisista todisteista tai virallisista asiakirjoista. Tulkkausavun on oltava sellais-

ta, että vastaaja saa tiedon jutusta ja kykenee puolustautumaan, erityisesti hänen on kyettävä esittämään tuomioistuimelle oma käsityksensä tapahtumista (kohta 74).

Ratkaisussa *Kamasinski v. Itävalta* ihmisoikeustuomioistuin totesi, että tuomion kirjallisen käännöksen puuttuminen ei itsessään merkinnyt 3 kohdan e alakohdan loukkausta. Ihmisoikeustuomioistuin katsoi, että vastaaja oli riittävästi ymmärtänyt tuomion ja sen perustelut saamiensa suullisten selitysten perusteella kyetäkseen oikeudenkäyntiavustajansa avustuksella valittamaan tuomiosta (kohta 85).

Edellä mainitussa ratkaisussa *Kamasinski v. Itävalta* on otettu kantaa myös tulkkauksen laatuun. Jotta 3 kohdan e alakohdassa taattu oikeus tulkkaukseen olisi käytännössä toimiva ja tehokas, toimivaltaisten viranomaisten velvollisuus ei rajoitu tulkin määrittämiseen, vaan jos heille on niissä erityisissä olosuhteissa huomautettu siitä, se voi myös jossain määrin ulottua tulkkauksen asianmukaisuuden jälkikäteiseen valvontaan (kohta 74).

Ratkaisussa *Hermi v. Italia* (18.10.2006) ihmisoikeustuomioistuin on toistanut sen, mitä se on edellä ratkaisussa *Kamasinski v. Itävalta* lausunut syytetyin oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin (*Hermi v. Italia* kohdat 69-70). Ihmisoikeustuomioistuin on ratkaisussa *Hermi v. Italia* lisäksi todennut, että EIS 6 artiklan 3 kohdan e alakohdassa viitataan ”tulkkiin” eikä ”kääntäjään”. Ihmisoikeustuomioistuimen mukaan tämä viittaa siihen, että suullinen tulkin apu on ihmisoikeussopimuksen vaatimusten kannalta riittävää. Tulkkausavun on kuitenkin oltava sellaista, että vastaaja saa tiedon jutusta ja kykenee puolustautumaan, erityisesti hänen on kyettävä esittämään tuomioistuimelle oma käsityksensä tapahtumista. (kohta 70) Ihmisoikeustuomioistuin on vahvistanut tämän kantansa myös ratkaisussa *Husain v. Italia* (24.2.2005) ja *Baka v. Romania* (16.7.2009, kohta 73).

Tulkkauksen tarpeen osalta ihmisoikeustuomioistuin lausui ratkaisussa *Hermi v. Italia*, että vastaajan kielitaidot ovat olennaisia 3 kohdan e alakohdan soveltamisen kannalta ja tällöin on tutkittava myös rikoksen laatua ja vastaajalle toimitettuja tiedoksiantoja sen arvioimiseksi, ovatko ne niin vaikeaselkoisia,

että ne edellyttävät tuomioistuimessa käytetyn kielen tarkkaa ymmärtämistä (kohta 71). Koska tuomioistuin on viime kädessä vastuussa oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuudesta, se on vastuussa myös tulkkauksen tai käännöksen puuttumisesta (kohta 72).

Ihmisoikeustuomioistuin on edellä mainituissa ratkaisussa *Kamasinski v. Itävalta* ja *Hermi v. Italia* kiinnittänyt huomiota syytteen kääntämisen erityiseen merkitykseen. EIS 6 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaan syytetyllä on oikeus saada viipymättä yksityiskohtainen tieto häneen kohdistettujen syytteiden sisällöstä ja perusteista hänen ymmärtämällään kielellä. Ihmisoikeustuomioistuin on näissä ratkaisussa todennut, että vaikka edellä mainitussa kohdassa ei ole määrätty, että kyseinen tieto tulisi antaa kirjallisesti tai kääntää kirjallisesti ulkomaalaiselle vastaajalle, siinä on kuitenkin tuotu esille tarve kiinnittää erityistä huomiota syytteen tiedoksiantoon vastaajalle. Syytteellä on ratkaiseva merkitys rikosoikeudellisessa menettelyssä, koska syytteen tiedoksiannolla vastaaja saa tiedon syytteen tosiasiallisista ja oikeudellisista perusteista. Vastaaja, joka ei ymmärrä tuomioistuimessa käytettävää kieltä, voi olla käytännössä epäedullisessa asemassa, jos syytettä ei käännetä hänen ymmärtämälleen kielelle (*Kamasinski v. Itävalta* kohta 79 ja *Hermi v. Italia* kohta 68). Ratkaisussa *Kamasinski v. Itävalta* ihmisoikeustuomioistuin kuitenkin katsoi, että vastaaja oli saanut tulkkauksen avulla riittävän tiedon häneen kohdistettujen syytteiden sisällöstä ja perusteista. Syytteen kirjallisen käännöksen puuttuminen ei kyseisessä tapauksessa estänyt vastaajaa puolustautumasta tai evännyt häneltä oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin (kohta 81). Myöskään tapauksessa *Hermi v. Italia* ei katsottu olevan 6 artiklan loukkausta, vaikka syytettä ei ollut käännetty kirjallisesti.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on panna kansallisesti täytäntöön oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä annettu direktiivi. Esityksellä ei muuteta perustuslain 17 §:ssä turvattua oikeutta käyt-

tää kansalliskieliä, suomea ja ruotsia, eikä oikeutta käyttää saamen kieltä. Esityksellä ei siten rajoiteta niitä oikeuksia, joita henkilöllä on kielilain tai saamen kielilain nojalla.

Esityksessä ehdotetaan täydennettäväksi oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 a luvun tulkkausta koskevia säännöksiä, jotka koskevat muita kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisiä vastaajia ja asianomistajia syyttäjän ajamassa rikosasiassa. Lukuun ehdotetaan lisättäväksi direktiivin edellyttämät asiakirjan kääntämistä koskevat säännökset. Muulle kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkieliselle vastaajalle olisi annettava kohtuullisessa ajassa maksuton kirjallinen käännös haastehakemuksesta ja tuomiosta häntä koskevilta osin. Vastaajalle olisi annettava kohtuullisessa ajassa maksuton kirjallinen käännös myös muusta olennaisesta asiakirjasta, jos käännös olisi tarpeen vastaajan oikeuden valvomiseksi. Edellä mainitut asiakirjat voitaisiin kääntää myös tulkin avulla suullisesti, jollei vastaajan oikeusturva edellyttäisi asiakirjan kääntämistä kirjallisesti. Käännöstä koskevasta oikeudesta luopuminen edellyttäisi, että vastaaja olisi tietoinen kääntämistä koskevista oikeuksistaan. Tuomioistuimen olisi sen vuoksi huolehdittava siitä, että vastaaja saisi riittävät tiedot oikeudestaan käännökseen.

Uuden esitutkintalain 4 luvun 13 §:ssä on säännös asianosaisen oikeudesta olennaisen esitutkinta-aineistoon kuuluvan asiakirjan kirjalliseen käännökseen. Pykälän mukaan asian kannalta olennainen esitutkinta-aineistoon kuuluva asiakirja tai sen osa on käännettävä asianosaisen käyttämälle kielelle, jos kääntäminen on tulkkauksesta huolimatta tarpeen asianosaisen oikeuden valvomiseksi. Kääntämisvelvollisuuden laajuuden osalta säännös vastaa direktiivissä edellytetyä, ottaen huomioon ehdotettu suullisen kääntämisen mahdollisuus, eikä sitä tältä osin ehdoteta muutettavaksi. Pykälään ehdotetaan otettavaksi direktiivin mukaisesti säännös olennaisen asiakirjan suullisesta kääntämisestä sekä käännöstä koskevasta oikeudesta luopumisesta. Olennainen asiakirja voitaisiin kääntää myös tulkin avulla suullisesti, jollei asianosaisen oikeusturva edellyttäisi asiakirjan kääntämistä kirjallisesti. Käännöstä koskevasta oikeudesta luopuminen edellyttäisi,

että asianosainen olisi tietoinen kääntämistä koskevista oikeuksistaan. Esitutkintaviranomaisen olisi sen vuoksi huolehdittava siitä, että asianosainen saisi riittävät tiedot oikeudestaan käännökseen. Pykälää ehdotetaan lisäksi täydennettäväksi siten, että käännös olisi annettava kohtuullisessa ajassa.

Pakkokeinolakiin ehdotetaan otettavaksi direktiivin edellyttämät säännökset epäillyn oikeudesta pidättämistä koskevan päätöksen ja vangitsemispäätöksen käännöksiin. Myös näistä päätöksistä voitaisiin kirjallisen käännöksen sijasta antaa suullinen käännös, jolle epäillyn oikeusturva edellyttäisi päätöksen kääntämistä kirjallisesti.

Tulkkauksen ja käännösten laadun turvaamiseksi esityksessä ehdotetaan, että tulkkinä tai kääntäjänä esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä saisi toimia rehellinen ja muuten tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot. Esitutkintaviranomaisen tai tuomioistuimen olisi määrättävä tehtävään uusi tulkki tai kääntäjä, jos asianosaisen oikeusturva sitä edellyttäisi.

4 Esityksen vaikutukset

Ehdotetuilla säännöksillä parannettaisiin sellaisten rikoksesta epäiltyjen ja syytettyjen oikeusturvaa, jotka eivät ymmärrä tai puhu rikosoikeudellisessa menettelyssä käytettävää kieltä. Ehdotettuja säännöksiä sovellettaisiin henkilöihin, jotka eivät ymmärrä tai puhu rikosoikeudellisessa menettelyssä käytettävää kieltä, riippumatta heidän kansalaisuudestaan. Koska tällaisten henkilöiden määrästä ei ole saatavissa tilastotietoja, jäljempänä esitetyissä arvioissa esityksen vaikutuksista pohjana on käytetty oikeudessa tuomittujen ulkomaan kansalaisten sekä pidätettyjen ja vangittujen ulkomaan kansalaisten määrää.

Ehdotetuista asiakirjan kääntämistä koskevista säännöksistä aiheutuisi hovi- ja kärjäoikeuksien tulkkaus- ja käännöskustannusten lisääntymistä. Ehdotettujen säännösten mukaan vastaajalla olisi direktiivin edellyttämällä tavalla oikeus saada kirjallinen käännös vangitsemispäätöksestä, haastehakemuksesta, tuomiosta ja muista vastaajan puolustautumismahdollisuuksien kannalta keskeisistä asiakirjoista. Kirjallisen käännöksen sijasta kyseiset asiakirjat voitaisiin kuitenkin käänn-

tää suullisesti, jos tätä voidaan pitää vastaajan oikeusturvan kannalta riittävänä. Nykyisin mainitut asiakirjat voidaan kääntää vastaajalle tulkin avulla suullisesti. Voidaan arvioida, että tällä hetkellä alle puolet ulkomaalaisia vastaajia koskevista haastehakemuksista käännetään kirjallisesti. Muita asiakirjoja käännetään vastaajalle kirjallisesti tuomioistuimissa vain vähäisessä määrin. Vastaajalle ei käännetä myöskään suullisesti sellaisia tuomioita, joita ei julisteta istunnossa (kansliatuomiot ml. kirjallinen menettely) tai jotka ratkaistaan vastaajan poissaolosta huolimatta. Direktiivin täytäntöönpanosta aiheutuvien kustannusten määrää on vaikea ennakoita, koska ehdotetut asiakirjan kääntämistä koskevat säännökset, kuten direktiivin vastaavat säännökset, jättävät tuomioistuimille harkintavaltaa sen suhteen, käännettäkö asiakirja kirjallisesti vai suullisesti. Lisäksi asianosainen voi luopua oikeudesta käännökseen. Direktiivistä voidaan joka tapauksessa arvioida aiheutuvan sekä tulkkaus- että käännökustannusten lisääntymistä.

Tilastokeskuksen tilastosta ilmenee, että vuonna 2011 oikeudessa tuomittujen ulkomaan kansalaisten määrä oli 6 800 henkilöä (Tilastokeskuksen tilasto Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset 2011). Jos oletetaan, että 80 prosenttia sellaisista vastaajista, jotka ovat ulkomaan kansalaisia, ei ymmärtäisi riittävästi asian käsittelyssä tuomioistuimessa käytettävää kieltä, voidaan arvioida, että tulkkaus- ja käännökustannusten määrää olisi 5 500 henkilöä vuodessa. Jos arvioidaan ehdotusten lisäävän käännosten määrää niin, että asiakirjoja käännettäisiin henkilöä kohden keskimäärin kaksi sivua enemmän kuin nykyisin ja yhden käännoksivun hinta olisi 60 euroa, ehdotukset lisääisivät tuomioistuinten vuosittaisia käännökustannuksia 660 000 eurolla.

Kuten nykyisinkin, asianosainen saa tuomiosta suullisen käännoksen silloin, kun tuomio julistetaan asianosaisen läsnä ollessa tuomioistuimen istunnossa, jolloin tulkki tulkaa tuomion asianosaiselle. Ehdotuksen mukaan suullinen käännos voitaisiin antaa myös tuomioistuimen kansliassa annettavasta tuomiosta siten, että tulkki tulkkaisi tuomion asianosaiselle tuomion antamisen jälkeen, esimerkiksi asianosaisen ja hänen avustajan-

sa välisessä neuvottelussa, ja tuomioistuin maksaisi tästä tulkille palkkion. Jos arvioidaan, että vuosittain käännettäisiin 1 000 tuomiota tulkin avulla suullisesti asianosaisen ja avustajan välisessä neuvottelussa ja yhden neuvottelun tulkkaus maksaisi 150 euroa, ehdotus lisäisi tuomioistuinten vuosittaisia tulkkaus- ja käännökustannuksia 150 000 eurolla.

Edellä olevan perusteella voidaan karkeasti arvioida ehdotuksen lisäävän hovi- ja kärjäoikeuksien vuosittaisia tulkkaus- ja käännökustannuksia noin 800 000 eurolla, mikä tarkoittaa tuomioistuinten tulkkaus- ja käännökustannusten lisääntymistä noin 30 prosentilla.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin ehdotetaan otettavaksi uusi säännös, jonka mukaan vastaajan ja hänen oikeudenkäyntiavustajansa välisen neuvottelun tarpeellisesta tulkkaus- ja käännökustannuksista voitaisiin korvata valtion varoista, jos vastaajan oikeusturva sitä edellyttäisi (ehdotettu ROL 6 a luvun 5 §). Vastaavia kuluja voidaan jo nykyisin korvata valtion varoista oikeusapulain nojalla. Ehdotuksella on siten taloudellisia vaikutuksia vain muiden kuin oikeusapuun oikeutettujen vastaajien osalta. Voidaan olettaa, että suurin osa säännöksessä tarkoitettua tulkkausapua tarvitsevista vastaajista kuuluisi myös oikeusavun piiriin eikä ehdotuksella sen vuoksi arvioida olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

Ehdotetut pidättämispäätöksen kääntämistä koskevat säännökset lisääisivät esitutkintaviranomaisten käännökustannuksia. Ehdotuksen mukaan pidätetyllä olisi direktiivin edellyttämällä tavalla oikeus saada kirjallinen käännos pidättämistä koskevasta päätöksestä. Kirjallisen käännoksen sijasta päätös voitaisiin kuitenkin kääntää suullisesti, jos tätä voitaisiin pitää epäillyn oikeusturvan kannalta riittävänä. Nykyisin pidättämispäätös käännetään epäillylle kuulustelun yhteydessä tulkin avulla suullisesti.

Poliisin tilastojen mukaan vuonna 2011 pidätettiin noin 2 000 ulkomaan kansalaista, joista noin neljäsosa myös vangittiin. Tullin ja rajavartiolaitoksen pidättämiä ulkomaan kansalaisia oli noin 300, joista noin 100 edelleen vangittiin. Kustannusten arvioinnissa otetaan huomioon, että pidättämispäätösten

käännöskustannuksia olisi mahdollista alentaa tekemällä pidättämisspäästösten vakiomuotoisista tekstiosuuksista käännökset yleisimmille kielille ja hyödyntämällä niitä yksittäisten päätösten pohjina. Ottaen lisäksi huomioon, että kaikissa tapauksissa epäillyn oikeusturva ei jatkossakaan edellyttäisi pidättämisspäästösten kääntämistä kirjallisesti, suullinen kääntäminen kuulustelun yhteydessä olisi mahdollista ja oikeudesta käännökseen voitaisiin myös luopua, voidaan karkeasti arvioida, että pidättämisspäästösten kääntäminen lisäisi poliisin vuosittaisia käännöskustannuksia 100 000 eurolla. Arviossa ei ole mukana kertaluontoisia kustannuksia vakiomuotoisten tekstiosuuksien kääntämisestä yleisemmille kielille. Vastaavasti voidaan arvioida, että pidättämisspäästösten kääntäminen lisäisi tullin ja rajavartiolaitoksen vuosittaisia käännöskustannuksia yhteensä 15 000 eurola.

Esitutkinta-asiakirjan kääntämistä koskevaa 1.1.2014 voimaan tulevan esitutkintalain 4 luvun 13 §:ää ei ehdoteta muutettavaksi kääntämisvelvollisuuden laajuuden osalta, vaikka säännöksen sanamuotoa muutetaan. Pykälään ehdotetuista muutoksista ei sen vuoksi arvioida tämän hetkisen tiedon perusteella aiheutuvan tässä yhteydessä huomioon otettavia taloudellisia vaikutuksia, mutta uuden esitutkintalain ja direktiivin voimaansaattamismuutosten tultua voimaan ja niiden soveltamisesta saatujen kokemusten perusteella toteutuneita käännöskustannuksia tulee seurata ja tosiasiallisia vaikutuksia arvioida uudelleen huomioiden sekä poliisin, rajavartiolaitoviranomaisten ja tulliviranomaisten toimitamat esitutkinnat.

5 Asian valmistelu

Oikeusministeriö asetti 27 päivänä maaliskuuta 2012 työryhmän valmistelemaan direktiivin täytäntöönpanoa. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuuluvien kysymysten osalta direktiivin täytäntöönpanoa valmistellaan opetus- ja kulttuuriministeriössä. Oikeusministeriön työryhmän tehtävänä oli selvittää, mitä prosessioikeuden alaan kuuluvia lainsäädäntömuutoksia direktiivin täytäntöönpano edellyttää ja valmistella tarvittavat muutosehdotukset. Työryhmän teh-

tävänä oli myös arvioida, mitä muita toimenpiteitä direktiivin täytäntöönpano rikosoikeudellisen menettelyn osalta edellyttää.

Työryhmän toimikausi oli 10.4.—31.10.2012. Työryhmä kokoontui kahdeksan kertaa. Työryhmässä oli edustajat oikeusministeriöstä, opetus- ja kulttuuriministeriöstä, sisäasiainministeriöstä, syyttäjälaitoksesta, tuomioistuineläimästä, Suomen Asianajajaliitosta sekä Suomen kääntäjien ja tulkkieliitosta. Työryhmän mietinnöstä saatiin lausunto 40 viranomaiselta, organisaatiolta ja asiantuntijalta.

Työryhmän ehdotuksiin suhtauduttiin lausuntopalautteessa pääosin myönteisesti. Suurin osa lausunnonantajista piti ehdotettuja lainmuutoksia kannatettavina ja tarpeellisina direktiivin voimaan saattamiseksi.

Työryhmän ehdottamien asiakirjan kääntämistä koskevien säännösten mukaan sekä kääntämisvelvollisuuden laajuus että valinta kirjallisen ja suullisen käännöksen välillä riippuisi esitutkintaviranomaisten ja tuomioistuinten tapauskohtaisesta harkinnasta sen suhteen, oliko asiakirjan kääntäminen asianosaisen oikeuden valvomiseksi tarpeen ja edellyttikö asianosaisen oikeusturva asiakirjan kääntämistä kirjallisesti. Tuomioistuinten edustajat pitivät pääsääntöisesti tarpeellisena tuomioistuimille jätettyä harkintavaltaa. Useat lausunnonantajat katsoivat kuitenkin, että säännökset jättivät hyvin avoimeksi sekä kääntämisvelvollisuuden laajuuden että valinnan kirjallisen ja suullisen käännöksen välillä. Erityisesti poliisin edustajat katsoivat, että ainakin ehdotuksen perusteluissa tulisi selkeämmin määritellä, mitkä asiakirjat asianosaiselle olisi käännettävä ja missä tilanteissa asiakirja voitaisiin kirjallisen käännöksen sijasta kääntää suullisesti. Näiltä osin lausuntopalaute on jatkovalmistelussa pyritty ottamaan huomioon tarkentamalla esityksen perusteluja.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnassa on vireillä hallituksen esitys (HE 14/2013 vp), jossa ehdotetaan muutettavaksi 2. lakiehdotukseen liittyen muun ohessa saman lain 9 luvun 6 §:n 2 momenttia. Esitysten käsittely tulee tältä osin sovittaa yhteen eduskunnassa.

Esitys liittyy valtion vuoden 2014 talousarvioesitykseen. Koska lainmuutosten tulee tulla voimaan 27 päivänä lokakuuta 2013, esi-

tystä ei voida käsitellä valtion vuoden 2014 talousarvioesityksen yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Direktiivin sisältö ja sen suhde Suomen lainsäädäntöön

1 artikla. *Sisältö ja soveltamisala.* Artiklan 1 kohdan mukaan direktiivissä vahvistetaan säännöt, jotka koskevat oikeutta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä sekä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa koskevissa menettelyissä. Direktiivi koskee epäiltyjen ja syytettyjen sekä eurooppalaisen pidätysmääräysmenettelyn kohteena olevien henkilöiden oikeutta tulkkaukseen ja käännöksiin.

Direktiivin säännöksiä sovelletaan artiklan 2 kohdan mukaan siitä lähtien, kun toimivaltaiset viranomaiset ovat antaneet henkilölle virallisella ilmoituksella tai muulla tavoin tiedon siitä, että häntä epäillään tai syytetään rikoksesta, siihen saakka, kun menettely on saatu päätökseen. Soveltamisala vastaa tältä osin ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan soveltamisalaa.

Uuden esitutkintalain 4 luvun 9 §:n 1 momentissa säädetään, että kun henkilöön kohdistetaan esitutkintatoimenpiteitä, hänelle on mahdollisimman nopeasti ilmoitettava hänen asemansa esitutkinnassa. Vastaavasta ilmoittamisvelvollisuudesta säädetään voimassa olevan esitutkintalain 9 §:n 1 momentissa. Jos henkilön asema on vielä epäselvä, häntä voidaan kohdella esitutkinnassa kuultavana (uusi esitutkintalaki 4 luku 9 § 2 momentti). Direktiivin edellyttämiä säännöksiä epäillyn oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin sovelletaan siten siitä lähtien, kun henkilölle edellä mainittujen säännösten nojalla ilmoitetaan, että häntä epäillään rikoksesta.

Direktiivin soveltamisalaa on rajattu artiklan 3 kohdan säännöksellä. Kun muu viranomainen kuin tuomioistuin, jolla on toimivalta rikosasioissa, määrää rangaistuksen vähäisistä rikkomuksista, mutta rangaistuksen määräämisestä on mahdollista valittaa tällaiseen tuomioistuimeen, direktiiviä sovelletaan

ainoastaan kyseisessä tuomioistuimessa tällaisen valituksen johdosta käytävään menettelyyn. Tämä säännös jättää direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle rikesakko- ja rangaistusmääräysmenettelyn.

Rikesakko- ja rangaistusmääräysmenettely on uudistettu sakon ja rikesakon määräämisestä annetulla lailla (754/2010), jolla kumotaan rikesakkomenettelystä annettu laki (66/1983) ja rangaistusmääräysmenettelystä annettu laki (692/1993). Sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain voimaantulosta säädetään erikseen lailla. Tätä koskeva hallituksen esitys annetaan aikaisintaan vuonna 2014. Koska tulkkausdirektiivin täytäntöönpanoaika päättyy 27.10.2013, esityksessä ehdotetaan, että sekä voimassa oleviin rikesakko- ja rangaistusmääräysmenettelystä annettuihin lakeihin että uuteen sakon ja rikesakon määräämisestä annettuun lakiin tehdään rajaus, jonka mukaan esitutkinta saadaan toimittaa noudattamatta esitutkintalain asiakirjan kääntämistä koskevia säännöksiä (uusi esitutkintalaki 4 luku 13 § ja esitutkintalaki 37 a §). Rikesakko- ja rangaistusmääräysmenettelyihin sovellettaisiin kuitenkin esitutkintalain tulkkausta koskevia säännöksiä.

Artiklan 4 kohdan mukaan direktiivi ei rajoita niiden kansallisten säännösten soveltamista, jotka koskevat oikeusavustajan läsnäoloa rikosoikeudellisen menettelyn eri vaiheissa. Direktiivi ei myöskään rajoita niiden kansallisten säännösten soveltamista, jotka koskevat epäillyn tai syytetyn henkilön oikeutta tutustua rikosoikeudellisen menettelyn asiakirjoihin. Direktiivi ei siten vaikuta voimassa olevan lain säännöksiin, jotka koskevat avustajan läsnäolo-oikeutta tai asiakirjojen julkisuutta, eikä kohta edellytä lainsäädäntömuutoksia.

2 artikla. *Oikeus tulkkaukseen.* Artiklan 1 kohdan mukaan epäillylle tai syytetylle, joka ei puhu tai ymmärrä rikosoikeudellisessa menettelyssä käytettävää kieltä, on tarjottava

viipymättä mahdollisuus tulkkauksen tutkinta- ja oikeusviranomaisissa, mukaan lukien poliisikuulusteluissa, oikeuden istunnoissa ja tarvittavissa välikäsittelyissä. Direktiivin johdanto-osan kappaleen 18 mukaan tulkkausten tarjoamista viipymättä koskevan vaatimuksen rikkomista ei merkitse vielä se, että aikaa kuluu jonkin verran, ennen kuin tulkkausta on saatavilla, kunhan kyse on olosuhteisiin nähden kohtuullisesta ajasta. Johdanto-osan kappaleessa 22 selvennetään, että tulkkaus olisi tarjottava epäillyn tai syytetyn äidinkielellä tai jollakin muulla kielellä, jota hän puhuu tai ymmärtää, jotta hän kykenee käyttämään täysimääräisesti oikeuttaan puolustukseen ja jotta turvataan menettelyn oikeudenmukaisuus.

Voimassa oleva lainsäädäntö vastaa artiklan 1 kohdan säännöstä. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 a luvun 2 §:n 3 momentin mukaan muulla kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisellä vastaajalla on oikeus maksuttomaan tulkkaukseen rikosasian käsittelyssä. Säännös kattaa tuomioistuimessa tapahtuvan käsittelyn kokonaisuudessaan, mukaan lukien kohdassa erikseen mainitut oikeuden istunnot ja tarvittavat välikäsittelyt. Oikeudesta tulkkaukseen esitutkinnassa säädetään voimassa olevan esitutkintalain 37 §:ssä ja uuden esitutkintalain 4 luvun 12 §:ssä. Uuden esitutkintalain 4 luvun 12 §:n 4 momentin mukaan muulla kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisellä on oikeus esitutkinnassa käyttää kieltä, jota hän ymmärtää ja osaa puhua riittävästi.

Edellä mainitut esitutkintalain säännökset oikeudesta tulkkaukseen esitutkinnassa velvoittavat esitutkintaviranomaisen huolehtimaan tulkkausten järjestämisestä, jos epäilty ei ymmärrä tai puhu esitutkinnassa käytettävää kieltä. Epäiltyä ei siten voida kuulustella ilman tulkkausta. Samoin edellä mainittu säännös oikeudesta tulkkaukseen rikosasian käsittelyssä tuomioistuimessa tarkoittaa, ettei asiaa voida käsitellä ilman tulkkausta. Tämän vuoksi lakiin ei ehdoteta lisättäväksi säännöstä siitä, että tulkkaus on tarjottava viipymättä.

Artiklan 2 kohdan mukaan tulkkausta on tarjottava myös epäillyn tai syytetyn ja hänen avustajansa väliseen viestintään silloin, kun se on välttämätöntä menettelyn oikeudenmu-

kaisuuden turvaamiseksi. Tulkkausta on tarjottava, jos viestintä liittyy suoraan menettelyn kuluessa suoritettavaan kuulusteluun tai kuulemiseen tai valituksen tekemiseen tai muuhun menettelylliseen vaatimukseen. Direktiivin johdanto-osan kappaleessa 19 selitetään tarkemmin, milloin tulkkausta on pidettävä välttämättömänä menettelyn oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi. Mainitun kappaleen mukaan epäillyn tai syytetyn olisi muun muassa pystyttävä selittämään oma tulkintansa tapahtuneesta oikeusavustajalleen, ilmoittamaan lausunnot, joista he ovat eri mieltä, ja kertomaan avustajalleen kaikki tosiseikat, joita olisi käytettävä heidän puolustukseensa.

Oikeusapuun oikeutettujen osalta nykyinen lainsäädäntömme täyttää artiklan 2 kohdan vaatimukset. Kohdassa tarkoitettu epäillyn ja hänen avustajansa välisen neuvottelun tulkkauksesta aiheutuneet kustannukset voidaan korvata valtion varoista oikeusapulain 4 §:n tai 17 §:n 1 momentin nojalla. Direktiivi edellyttää kuitenkin, että valtio vastaa tulkkauskustannuksista epäillyn tai syytetyn varallisuusasemasta riippumatta. Tämän vuoksi oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 a lukuun ehdotetaan lisättäväksi vastaajan ja hänen avustajansa välisen neuvottelun tulkkausta koskeva säännös, joka koskisi kaikkia syytettyjä (ehdotettu uusi ROL 6 a luvun 5 §).

Artiklan 3 kohdan mukaan 1 ja 2 kohdan mukaiseen oikeuteen tulkkaukseen sisältyy kuulo- tai puhevaikeuksista kärsiville henkilöille annettava asianmukainen apu. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa ei nimenomaisesti säädetä viittomakielisten taikka aisti- tai puheviasta kärsivien henkilöiden oikeudesta tulkkaukseen, vaikka lain 6 a luvun 2 §:n säännöksen on tulkittu kattavan myös näiden henkilöiden oikeuden tulkkaukseen. Esityksessä pykälää ehdotetaan selvennettäväksi siten, että siihen lisätään uusi 4 momentti, jonka mukaan tuomioistuimen on järjestettävä tulkkaus myös silloin, kun asianosainen on viittomakielinen tai tulkkaus on asianosaisen aisti- tai puhevian takia tarpeen. Kuulo- tai puhevaikeuksista kärsivien henkilöiden oikeudesta tulkkaukseen esitutkinnassa säädetään voimassa olevan esitutkintalain 37 §:ssä ja uuden esitutkintalain

4 luvun 12 §:ssä. Mainittujen säännösten mukaan esitutkintaviranomaisen on järjestettävä valtion kustannuksella tulkkaus silloin, kun se on kuultavan aisti- tai puhevian takia tarpeen. Uuden esitutkintalain 4 luvun 12 §:ssä säädetään lisäksi erikseen viittomakielisen oikeudesta käyttää viittomakieltä esitutkinnassa.

Artiklan 4 kohdassa edellytetään, että käytössä on menettely tai mekanismi, jolla selvitetään, puhuuko ja ymmärtääkö epäilty tai syytetty henkilö rikosoikeudellisessa menettelyssä käytettävää kieltä ja tarvitseeko hän tulkin apua. Direktiivin johdanto-osan kappaleen 21 mukaan tällainen menettely tai mekanismi edellyttää, että toimivaltaiset viranomaiset toteavat asianmukaisesti, mukaan lukien epäiltyä tai syytettyä henkilöä kuulemalla, puhuuko ja ymmärtääkö tämä rikosoikeudellisessa menettelyssä käytettävää kieltä ja tarvitseeko tämä tulkin apua.

Esitutkintalain 40 §:n ja uuden esitutkintalain 9 luvun 6 §:n mukaan sekä asianomistajan että epäillyn kieli on jo nykyisin merkittävä esitutkintapöytäkirjaan. Muun kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisen osalta esitutkintapöytäkirjaan olisi merkittävä kieli, jota asianosainen ymmärtää ja osaa puhua riittävästi. Esityksessä ehdotetaan selvyyden vuoksi, että esitutkinnan käsittelykieltä koskevaan pykälään lisätään nimenomainen säännös siitä, että esitutkintaviranomaisen on selvítettävä, tarvitseeko asianosainen tulkkausta (uusi esitutkintalaki 4 luku 12 § 4 momentti ja esitutkintalaki 37 § 4 momentti). Ehdotuksen mukaan esitutkintaviranomaisen olisi myös huolehdittava siitä, että asianosainen saa tarvitsemansa tulkkauksen. Myös tuomioistuimen velvollisuutena on selvittää, tarvitseeko asianosainen tulkkausta ja tarvittaessa huolehtia tulkkauksen järjestämisestä. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 a luvun 2 §:n 3 momentin säännöstä ehdotetaan esityksessä tarkennettavaksi siten, että tuomioistuimen on viran puolesta huolehdittava siitä, että asianosainen saa tarvitsemansa tulkkauksen.

Edellä mainittujen säännösten lisäksi artiklan 4 kohta edellyttää myös käytännön toimenpiteitä, joilla huolehditaan siitä, että tuomioistuin saa tiedon esitutkinnassa todetusta tulkkauksen tarpeesta. Jos esitutkinnas-

sa on todettu asianosaisen tarvitsevan tulkkausta, syyttäjän tulisi ilmoittaa tästä tuomioistuimelle. Syyttäjän tulisi ilmoittaa tuomioistuimelle esitutkintapöytäkirjaan merkitty kieli, jota muu kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielinen asianosainen ymmärtää ja osaa puhua riittävästi.

Artiklan 5 kohdan mukaan epäillyllä tai syytetyllä on oltava kansallisen lainsäädännön menettelyjen mukaisesti oikeus riitauttaa ratkaisu, jonka mukaan tulkkausta ei tarvita ja mahdollisuus valittaa siitä, että tulkkauksen laatu ei ole riittävä menettelyn oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi. Direktiivin johdanto-osan kappaleen 25 mukaan jäsenvaltioilla ei ole velvollisuutta tarjota erillistä mekanismia tai valitusmenettelyä, jossa voidaan riitauttaa toteamus, jonka mukaan tulkkausta ei tarvita. Kyseinen riitauttamisoikeus ei myöskään saa vaikuttaa eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoon sovellettaviin määräaikoihin.

Esityksessä ehdotettujen säännösten mukaan esitutkintaviranomaisen olisi selvítettävä, tarvitseeko asianosainen tulkkausta ja huolehdittava siitä, että asianosainen saa tarvitsemansa tulkkauksen. Tulkkina saisi toimia rehellinen ja muuten tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot. Esitutkintaviranomaisen olisi määrättävä tehtävään uusi tulkki, jos asianosaisen oikeus turva sitä edellyttäisi. Mainittujen säännösten nojalla epäilty voisi pyytää tulkkauksen järjestämistä tai, jos hän olisi tyytymätön tulkkauksen laatuun, uuden tulkin määräämistä. Esitutkintaviranomaisen päätökseen tyytymätön voisi saattaa asian päätöksentekijän esimiehen tai syyttäjän käsiteltäväksi. Uuden esitutkintalain 5 luvun 2 §:n 1 momentin nojalla esitutkintaviranomaisen on noudatettava syyttäjän määräyksiä, joilla pyritään turvaamaan asian selvittäminen lain 1 luvun 2 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Lisäksi epäilty voisi vedota tulkkauksen puuttumiseen tai puutteelliseen laatuun asiaa tuomioistuimessa käsiteltäessä, koska tuomioistuin on viime kädessä vastuussa oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuudesta.

Uuden esitutkintalain 9 luvun 3 §:n nojalla kuulustelutilaisuus on tallennettava ääni- ja kuvallenteeseen, jos siihen on asian laatuun tai kuulusteltavan henkilöön liittyvät seikat

huomioon ottaen syytä kuulustelun suorittamistavan, kuulustelun aikaisten tapahtumien tai kuulusteltavan kertomuksen jälkikäteistä todentamista varten. Hallituksen esityksen 222/2010 vp perustelujen (s. 204) mukaan säännöksessä tarkoitettu kuulusteltavan henkilöön liittyvä syy voi olla esimerkiksi hänen käyttämänsä vieras kieli.

Ehdotettujen säännösten mukaan tuomioistuimen olisi huolehdittava siitä, että asianosainen saa tarvitsemansa tulkkauksen. Tulkkinä saisi toimia rehellinen ja muuten tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot. Tuomioistuimen olisi määrättävä tehtävään uusi tulkki, jos asianosaisen oikeusturva sitä edellyttäisi. Mainittujen säännösten nojalla asianosainen voisi vaatia tulkkauksen järjestämistä tai, jos hän olisi tyytymätön tulkkauksen laatuun, uuden tulkin määräämistä. Tuomioistuimen tulisi tehdä asiasta päätös, josta voitaisiin valittaa pääasian yhteydessä. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 13 §:n 2 momentin nojalla päätös olisi perusteltava, jos tuomioistuin hylkäisi asianosaisen vaatimuksen.

Artiklan 6 kohtaan sisältyy ns. etätulkkaus-ta koskeva säännös. Säännöksen mukaan tarvittaessa voidaan käyttää videoneuvottelun taikka puhelimen tai internetin kaltaista viestintäteknologiaa, jollei tulkin fyysinen läsnä-olo ole välttämätöntä menettelyn oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi.

Etätulkkauksen käyttäminen on jo nykyisin mahdollista sekä esitutkinnan että oikeudenkäynnin aikana. Kaikissa yleisissä tuomioistuimissa on käytössä videoneuvottelulaitteet. Myös puhelintulkkausta on käytetty sekä tuomioistuimissa että poliisin toiminnassa. Etätulkkauksen hyödyntämistä voidaan pitää käyttökelpoisena keinona tulkkauksen saata- vuuden turvaamiseksi esimerkiksi kiireellisissä tai harvinaisen kielen tulkkausta edellyttävissä tilanteissa. Puhelintulkkauksen käyttö voi olla tarkoituksenmukaista myös harvaan asutuilla alueilla, joissa tulkin saata- vuus paikalle voi olla haasteellista. Esitutkin- taviranomaisen tai tuomioistuimen harkin- nassa kuitenkin on, voidaanko etätulkkausta käyttää vai edellyttääkö oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaaminen tulkin fyysistä läsnäoloa.

Esityksessä ehdotetaan, että oikeudenkäyn- nistä rikosasioissa annetun lain 6 a lukuun otettaisiin nimenomainen säännös etätulka- uksen käyttämisestä oikeudenkäynnissä. Ehdotetun säännöksen mukaan tulkkaus voi- daan järjestää käyttämällä videoneuvottelua tai muuta soveltuvaan tiedonvälitystapaa, jos- sa istuntoon osallistuvilla on puhe- ja nä- köyhteys keskenään, taikka puhelimitse, jos tuomioistuin harkitsee sen soveliaaksi.

Artiklan 7 kohta edellyttää, että eurooppa- laisen pidätysmääräysmenettelyn kohteena olevalle henkilölle tarjotaan mahdollisuus saada tulkkaus tämän artiklan mukaisesti. EU-luovuttamislain 25 §:n mukaan luovut- tamisasian käsittelyssä kärjäoikeudessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä rikosasian käsittelystä kärjäoikeudessa säädetään, jollei EU-luovuttamislaisa toisin säädetä. Tämän viittaussäännöksen nojalla luovuttamisasian käsittelyssä kärjäoikeudessa tulevat sovel- tuvin osin sovellettaviksi oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 a lukuun ehdote- tut tulkkausta koskevat säännökset. Direktiiv- in 2 artiklan 7 kohta ei näin ollen edellytä lainmuutoksia kärjäoikeudessa tapahtuvan käsittelyn osalta. Esityksessä ehdotetaan, että EU-luovuttamislakiin lisätään selventävä säännös luovuttamisasian valmistelun osalta. Sen mukaan luovutettavaksi pyydetyn oikeu- teen saada tulkkausta sovellettaisiin, mitä esi- tutkintalaissa säädetään epäillyn oikeudesta tulkkaukseen (uusi esitutkintalaki 4 luku 12 § ja esitutkintalaki 37 §).

Artiklan 8 kohdassa edellytetään, että tar- jottava tulkkaus on riittävän laadukasta, jotta sen avulla voidaan turvata menettelyn oikeu- denmukaisuus. Tulkkauksen on oltava laa- dultaan sellaista, että epäilty tai syytetty tun- tee häntä vastaan vireillä olevan asian ja ky- kenee käyttämään oikeuttaan puolustukseen. Direktiivin johdanto-osan kappaleen 24 mu- kaan jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että tarjottavan tulkkauksen laatua voidaan val- voa, kun toimivaltaisille viranomaisille on yksittäistapauksessa huomautettu siitä. Joh- danto-osan kappaleen 26 mukaan toimival- taisten viranomaisten olisi voitava vaihtaa tehtävään nimetty tulkki, jos tulkkauksen laadun katsotaan olevan riittämätön oikeu- denmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oi- keuden varmistamisen kannalta.

Tulkkauksen laadun varmistamiseksi esityksessä ehdotetaan, että sekä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin (uusi ROL 6 a luku 6 §) että esitutkintalakiin (uusi esitutkintalaki 4 luku 12 § 4 momentti ja esitutkintalaki 37 §) otetaan säännökset tulkilta vaadittavasta kelpoisuudesta. Ehdotettujen säännösten mukaan tulkki saisi toimia rehellinen ja muuten tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot. Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että tuomioistuimen tai esitutkintaviranomaisen on määrättävä tehtävään uusi tulkki, jos asianosaisen oikeusturva sitä edellyttää.

3 artikla. *Oikeus saada keskeiset asiakirjat käännettyiksi.* Artiklan 1 kohdan mukaan epäillylle tai syytetylle, joka ei ymmärrä rikosoikeudellisessa menettelyssä käytettävää kieltä, on toimitettava kohtuullisessa ajassa kaikkien sellaisten asiakirjojen kirjallinen käännös, jotka ovat keskeisiä sen varmistamisen kannalta, että hän kykenee käyttämään oikeuttaan puolustukseen ja että menettelyn oikeudenmukaisuus turvataan. Johdanto-osan kappaleessa 22 selvennetään, että käännökset olisi tarjottava epäillyn tai syytetyn äidinkielellä tai jollakin muulla kielellä, jota hän puhuu tai ymmärtää, jotta hän kykenee käyttämään täysimääräisesti oikeuttaan puolustukseen ja jotta turvataan menettelyn oikeudenmukaisuus.

Artiklan 2 kohdan mukaan keskeisiä asiakirjoja ovat vapaudenmenetystä koskeva päätös, syyte ja tuomio.

Artiklan 3 kohdan mukaan toimivaltaisten viranomaisten on kussakin yksittäistapauksessa päätettävä, onko jokin muu asiakirja keskeinen. Epäilty tai syytetty tai heidän avustajansa voi esittää tätä koskevan perustellun pyynnön. Epäillyllä tai syytetyllä on siten tapauskohtaisen harkinnan perusteella oikeus saada käännös myös muista kuin 2 kohdassa luetelluista asiakirjoista, jos nämä ovat keskeisiä menettelyn oikeudenmukaisuuden turvaamisen kannalta.

Artiklan 4 kohdassa on viranomaisten kääntämisvelvollisuutta rajoittava säännös. Keskeisistä asiakirjoista voidaan jättää kääntämättä sellaiset kohdat, jotka eivät ole merkityksellisiä sen kannalta, että epäilty tai syytetty tuntee häntä vastaan vireillä olevan asian.

Esityksessä ehdotetaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin lisättäväksi uusi 6 a luvun 3 §, jossa säädettäisiin vastaajan oikeudesta olennaisen asiakirjan käännökseen. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan muulle kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielelle vastaajalle olisi annettava kohtuullisessa ajassa maksutta kirjallinen käännös haastehakemuksesta ja tuomiosta häntä koskevilta osin. Vastaajalle olisi annettava kohtuullisessa ajassa kirjallinen käännös myös muusta olennaisesta asiakirjasta tai sen osasta, jos käännös on tarpeen vastaajan oikeuden valvomiseksi. Ehdotettu momentti vastaa asiallisesti direktiivin 3 artiklan 1—4 kohtaa siltä osin kuin on kyse tuomioistuimen velvollisuudesta kääntää keskeisiä asiakirjoja.

Tuomioistuimen velvollisuudesta kääntää vangitsemispäätös ehdotetaan säädettäväksi pakkokeinolaissa (uusi pakkokeinolaki 3 luku 21 § ja pakkokeinolaki 1 luku 26 b §). Ehdotettu pykälä täyttäisi direktiivin 3 artiklan 2 kohdan vaatimukset tuomioistuinten osalta.

Uuden esitutkintalain 4 luvun 13 §:n 1 momentti sisältää olennaisen esitutkintaineistoon kuuluvan asiakirjan kääntämistä koskevan säännöksen, joka asiallisesti vastaa direktiivin 3 artiklan 1, 3 ja 4 kohtaa siltä osin kuin on kyse esitutkintaviranomaisten velvollisuudesta kääntää muita keskeisiä asiakirjoja kuin pidättämistä koskevia päätöksiä. Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että mainittuun momenttiin lisätään direktiivin 3 artiklan 1 kohdan edellytys siitä, että käännös on tehtävä kohtuullisessa ajassa.

Uuden esitutkintalain 4 luvun 13 §:n 1 momentin sanamuodon mukaan kääntämisvelvollisuus koskee asian kannalta olennaista esitutkinta-aineistoon kuuluvaa asiakirjaa tai sen osaa, jos kääntäminen on tarpeen asianosaisen oikeuden valvomiseksi. Tämän on katsottava tarkoittavan samaa kuin direktiivin 3 artiklan 1 kohta, joka velvoittaa kääntämään asiakirjan kirjallisesti, jos asiakirja on keskeinen sen varmistamisen kannalta, että epäilty kykenee käyttämään oikeuttaan puolustukseen ja että menettelyn oikeudenmukaisuus turvataan.

Edellä mainittu esitutkintalain säännös asiakirjan kääntämisestä edellyttää, että esitutkintaviranomainen tapauskohtaisesti har-

kitsee, milloin olennaisen esitutkintaineistoon kuuluvan asiakirjan kääntäminen on asianosaisen oikeuden valvomiseksi tarpeen. Tämä vastaa direktiivin 3 artiklan 3 kohtaa, jonka mukaan toimivaltaisten viranomaisien on kussakin yksittäistapauksessa päätettävä, onko jokin muu kuin artiklan 2 kohdassa nimenomaisesti mainittu asiakirja keskeinen.

Edellä mainittu esitutkintalain säännös ei edellytä sitä, että asiakirja käännetään aina kokonaisuudessaan. Asiakirja voidaan kääntää myös osittain, jos tämä on epäillyn oikeusturvan kannalta riittävää. Säännös vastaa tältä osin direktiivin 3 artiklan 4 kohtaa, jonka mukaan kääntämättä voidaan jättää keskeisten asiakirjojen sellaiset kohdat, jotka eivät ole merkityksellisiä sen kannalta, että epäilty tuntee häntä vastaan vireillä olevan asian.

Esityksessä ehdotetaan, että voimassa olevaan esitutkintalakiin otettaisiin uuden esitutkintalain 4 luvun 13 §:ää vastaavat asiakirjan kääntämistä koskevat säännökset.

Esitutkintaviranomaisten velvollisuudesta kääntää pidättämistä koskeva päätös ehdotetaan säädettäväksi pakkokeinolaissa (uusi pakkokeinolaki 2 luku 16 § ja pakkokeinolaki 1 luku 7 a §). Ehdotettu pykälä täyttäisi direktiivin 3 artiklan 2 kohdan vaatimukset esitutkintaviranomaisten osalta.

Artiklan 5 kohta edellyttää, että epäillyllä tai syytetyllä on kansallisen lainsäädännön menettelyjen mukaisesti oikeus riitauttaa ratkaisu, jonka mukaan asiakirjojen tai niiden kohtien käännöksiä ei tarvita. Jos käännöksiä on tarjottu, epäillyllä tai syytetyllä on kohdan mukaan oltava mahdollisuus valittaa siitä, että käännösten laatu ei ole riittävä menettelyn oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi.

Esitutkintalain säännösten nojalla asianosaisella olisi oikeus käännöksiin olennaisista asiakirjoista, jos kääntäminen olisi tarpeen asianosaisen oikeuden valvomiseksi. Ehdotuksen mukaan kääntäjänä saisi toimia rehellinen ja muuten kyseiseen tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot. Esitutkintaviranomaisen olisi määrättävä tehtävään uusi kääntäjä, jos asianosaisen oikeusturva sitä edellyttäisi. Mainittujen säännösten nojalla epäilty voisi pyytää käännöksiä tai, jos hän olisi tyytymätön käännösten laatuun,

uuden kääntäjän määräämistä. Esitutkintaviranomaisen päätökseen tyytymätön voisi saattaa asian päätöksentekijän esimiehen tai syyttäjän käsiteltäväksi. Uuden esitutkintalain 5 luvun 2 §:n 1 momentin nojalla esitutkintaviranomaisen on noudatettava syyttäjän määräyksiä, joilla pyritään turvaamaan asian selvittäminen lain 1 luvun 2 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Lisäksi epäilty voisi vedota käännösten puuttumiseen tai puutteelliseen laatuun asiaa tuomioistuimessa käsiteltäessä, koska tuomioistuin on viime kädessä vastuussa oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuudesta.

Ehdotettujen säännösten mukaan tuomioistuimen olisi annettava vastaajalle käännös olennaisesta asiakirjasta, jos käännös olisi tarpeen vastaajan oikeuden valvomiseksi. Kääntäjänä saisi toimia rehellinen ja muuten kyseiseen tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot. Tuomioistuimen olisi määrättävä tehtävään uusi kääntäjä, jos vastaajan oikeusturva sitä edellyttäisi. Mainittujen säännösten nojalla vastaaja voisi vaatia olennaisen asiakirjan kirjallista käännöstä tai, jos hän olisi tyytymätön käännöksen laatuun, uuden käännöksen hankkimista. Tuomioistuimen tulisi tehdä asiasta päätös, josta voitaisiin valittaa pääasian yhteydessä. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 13 §:n 2 momentin nojalla päätös olisi perusteltava, jos tuomioistuin hylkäisi vastaajan vaatimuksen.

Artiklan 6 kohta velvoittaa toimittamaan eurooppalaisen pidätysmääräysmenettelyn kohteena olevalle henkilölle käännöksen pidätysmääräyksestä, jos henkilö ei ymmärrä kieltä, jolla pidätysmääräys on laadittu tai jolle se on käännetty. EU-luovuttamislain 21 §:n 1 momentin mukaan keskusrikospoliisin on viipymättä annettava luovutettavaksi pyydetylle todisteellisesti tiedoksi kiinniottamista ja luovuttamista koskeva pyyntö eli eurooppalainen pidätysmääräys sekä selostettava sen sisältö. Pykälän 2 momentin nojalla pyyntö on annettava tiedoksi luovutettavaksi pyydetylle ymmärtämällä kielellä. Esityksessä ehdotetaan pykälää täydennettäväksi siten, että siihen lisättäisiin direktiivin edellyttämät säännökset kiinniottamista ja luovuttamista koskevan pyynnön kirjallisesta tai suullisesta kääntämisestä. Pykälään ehdotetaan myös li-

sättäväksi viittaussäännös, jonka mukaan pyynnön kääntämiseen sovellettaisiin lisäksi, mitä esitutkintalaissa säädetään asiakirjan kääntämisestä (uusi esitutkintalaki 4 luku 13 § ja esitutkintalaki 37 a §).

Artiklan 7 kohtaan sisältyy suullisia käännöksiä koskeva poikkeussäännös. Poikkeuksena 1, 2, 3 ja 6 kohdassa vahvistettuihin yleisiin sääntöihin kirjallisen käännöksen sijaista voidaan antaa suullinen käännös tai suullinen yhteenveto keskeisistä asiakirjoista edellyttäen, ettei tällainen suullinen käännös tai suullinen yhteenveto loukkaa menettelyn oikeudenmukaisuutta.

Esityksessä ehdotetaan, että oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin, esitutkintalakiin ja pakkokeinolakiin otettaisiin artiklan 7 kohtaa vastaavat asiakirjan suullista kääntämistä koskevat säännökset. Ehdoteuissa säännöksissä käytetään direktiivissä käytettyä käsitettä ”suullinen kääntäminen”, jolla tarkoitetaan sekä suullisesta muodosta että kirjallisesta muodosta suulliseen muotoon tapahtuvaa kääntämistä.

Esityksessä ehdotetun uuden 6 a luvun 3 §:n 2 momentin mukaan vastaajalle tai asianomistajalle voidaan kääntää suullisesti haastehakemus, tuomio tai muu olennainen asiakirja taikka asiakirjan osa tai yhteenveto asiakirjasta, jollei asianosaisen oikeusturva edellytä asiakirjan kääntämistä kirjallisesti. Ehdotetulla säännöksellä pannaan täytäntöön artiklan 7 kohta tuomioistuinten osalta.

Esityksessä ehdotetaan, että esitutkintalakiin lisätään säännös, jonka mukaan asianosaiselle voidaan kääntää suullisesti olennainen asiakirja tai sen osa tai yhteenveto asiakirjasta, jollei asianosaisen oikeusturva edellytä asiakirjan kääntämistä kirjallisesti (uusi esitutkintalaki 4 luku 13 § 2 momentti ja esitutkintalaki 37 a § 2 momentti). Ehdotetulla säännöksellä pannaan täytäntöön artiklan 7 kohta esitutkintaviranomaisten osalta.

Lisäksi ehdotetaan, että vastaavat asiakirjan suullista kääntämistä koskevat säännökset otetaan pidättämistä koskevan päätöksen ja vangitsemispäätöksen osalta pakkokeinolakiin ja eurooppalaisen pidätysmääräyksen osalta EU-luovuttamislakiin.

Epäilty tai syytetty henkilö voi luopua artiklan mukaisesta asiakirjojen käännöstä koskevasta oikeudesta. Artiklan 8 kohdan mu-

kaan edellytyksenä kuitenkin on, että henkilö on saanut etukäteen oikeudellista neuvontaa tai että hän on muuten täysin selvillä oikeudesta luopumisen seurauksista, sekä että luopuminen on yksiselitteistä ja vapaaehtoista.

Käännöksestä koskevasta oikeudesta luopumisesta ehdotetaan säädettäväksi uudessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 a luvun 3 §:ssä. Pykälän 3 momentin mukaan tuomioistuimen olisi huolehdittava siitä, että vastaaja saa riittävät tiedot oikeudestaan haastehakemuksen, tuomion tai muun olennaisen asiakirjan käännökseen ja tarvittaessa varmistettava, haluaako vastaaja asiakirjasta käännöksen. Vastaajalle voitaisiin jättää antamatta käännös, jos hän luopuisi oikeudestaan käännökseen.

Vastaava käännöksestä luopumista koskeva säännös ehdotetaan otettavaksi esitutkintalakiin (uusi esitutkintalaki 4 luku 13 § 3 momentti ja esitutkintalaki 37 a § 3 momentti). Esitutkintaviranomaisen olisi huolehdittava siitä, että asianosainen saisi riittävät tiedot oikeudestaan olennaisen asiakirjan käännökseen ja tarvittaessa varmistettava, haluaako asianosainen asiakirjasta käännöksen. Asianosaiselle voitaisiin jättää antamatta käännös asiakirjasta, jos hän luopuisi oikeudestaan käännökseen.

Artiklan 9 kohdassa edellytetään, että tarjottavat käännökset ovat riittävän laadukkaita, jotta niiden avulla voidaan turvata menettelyn oikeudenmukaisuus. Käännösten on oltava laadultaan sellaisia, että epäilty tai syytetty tuntee häntä vastaan vireillä olevan asian ja kykenee käyttämään oikeuttaan puolustukseen. Direktiivin johdanto-osan kappaleen 24 mukaan jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että tarjottavien käännösten laatua voidaan valvoa, kun toimivaltaisille viranomaisille on yksittäistapauksessa huomautettu siitä.

Käännösten laadun varmistamiseksi esityksessä ehdotetaan, että sekä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin (uusi ROL 6 a luku 6 §) että esitutkintalakiin (uusi esitutkintalaki 4 luku 13 § 4 momentti ja esitutkintalaki 37 a § 4 momentti) otetaan säännös kääntäjältä vaadittavasta kelpoisuudesta. Ehdotettujen säännösten mukaan kääntäjänä saisi toimia rehellinen ja muuten kyseiseen tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän

edellyttämät taidot. Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että tuomioistuimen tai esitutkintaviranomaisen on määrättävä tehtävään uusi kääntäjä, jos asianosaisen oikeusturva sitä edellyttää.

4 artikla. *Tulkkaus- ja käännöskustannukset.* Artiklan mukaan jäsenvaltioiden on vastattava 2 ja 3 artiklojen soveltamisesta aiheutuvista tulkkaus- ja käännöskustannuksista rikosoikeudellisen menettelyn lopputuloksesta riippumatta. Tulkkaus- ja käännöskustannuksia ei siten saa periä vastaajalta takaisin, vaikka tämä todettaisiin syylliseksi. Tämä vastaa Suomen nykyistä lainsäädäntöä. Esitutkinnassa tulkkauksesta ja kääntämisestä on huolehdittava valtion kustannuksella (uusi esitutkintalaki 4 luku 12 ja 13 § sekä esitutkintalaki 37 §) eikä laissa ole säännöksiä kustannusten perimisestä takaisin. Tulkkaus ja tuomion käännös ovat oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 a luvun 2 §:n nojalla vastaajalle maksuttomia. Myös tässä esityksessä lukuun ehdotetun uuden 3 §:n mukaan käännökset olisivat maksuttomia.

5 artikla. *Tulkkauksen ja käännösten laatu.* Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava konkreettisia toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että tarjotun tulkkauksen ja toimitettujen käännösten laatu vastaa 2 artiklan 8 kohdassa ja 3 artiklan 9 kohdassa edellytettyä tasoa. Mainituissa direktiivin kohdissa edellytetään, että tarjottava tulkkaus ja käännökset ovat riittävän laadukkaita, jotta niiden avulla voidaan turvata menettelyn oikeudenmukaisuus erityisesti varmistamalla, että epäilty tai syytetty tuntee häntä vastaan vireillä olevan asian ja kykenee käyttämään oikeuttaan puolustukseen.

Tulkkauksen ja käännösten laadun varmistamiseksi esityksessä ehdotetaan, että sekä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin (uusi ROL 6 a luku 6 §) että esitutkintalakiin (uusi esitutkintalaki 4 luku 12 § 4 momentti ja 13 § 4 momentti sekä esitutkintalaki 37 § 4 momentti ja 37 a § 4 momentti) otetaan säännökset tulkilta ja kääntäjältä vaadittavasta kelpoisuudesta.

Oikeustulkkauksen laadun varmistamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö lisäsi 2.2.2011 ammatillisen tutkintojärjestelmän tutkintorakenteeseen uutena tutkintona oikeustulkin erikoisammattitutkinnon (opetus- ja

kulttuuriministeriön asetus 179/2011). Tutkinto lisättiin humanistiselle ja kasvatustalalle, kielitieteisiin. Perusteluina tutkinnon lisäämiselle oli tulkkausdirektiivin täytäntöönpano.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) 13 §:n 2 momentin mukaisesti Opetushallitus päättää oikeustulkin erikoisammattitutkinnon perusteista. Oikeustulkin tutkinnon perusteita on valmisteltu Opetushallituksen huhtikuussa 2011 asettamassa projektiryhmässä. Opetushallituksen tarkoituksena on vahvistaa oikeustulkin erikoisammattitutkinnon perusteet keväällä 2013. Perusteiden vahvistamisen jälkeen voidaan aloittaa oikeustulkin erikoisammattitutkintoon valmistava koulutus.

Oikeustulkin erikoisammattitutkinto on näyttötutkintona järjestettävä tutkinto, jolla osoitetaan alan vaativimpien työtehtävien hallintaa. Näyttötutkinnot ovat riippumattomia ammattitaidon hankkimistavasta. Tutkinnot suoritetaan osoittamalla ammattitaito arvioinnin kriteerien mukaisesti tutkintotilaisuuksissa. Opetushallitus tulee nimeämään oikeustulkin erikoisammattitutkintoon tutkintotoimikunnan, joka tekee tutkinnon järjestämissopimukset tiettyjen koulutuksen järjestäjien kanssa, jotta ne voivat vastaanottaa tutkintosuorituksia.

Artiklan 2 kohdan mukaan tulkkauksen ja käännösten laadun ja tehokkaan saatavuuden edistämiseksi jäsenvaltioiden on pyrittävä perustamaan tarvittavan pätevyyden omaavien itsenäisten kääntäjien ja tulkkien rekisteri tai rekisterit. Kun tällainen rekisteri tai tällaiset rekisterit on perustettu, ne on tarvittaessa asetettava oikeusavustajien ja toimivaltaisten viranomaisten saataville. Johdanto-osan kappaleen 31 mukaan jäsenvaltioiden olisi helpotettava mahdollisuutta käyttää juridisen alan kääntäjien ja tulkkien kansallisia tietokantoja, jos tällaisia tietokantoja on olemassa. Tässä yhteydessä olisi kiinnitettävä erityistä huomiota nykyisten tietokantojen sisältämien tietojen saatavuuteen sähköisen oikeuden portaalien kautta, kuten Euroopan sähköisen oikeuden monivuotisessa toimintaohjelmassa 2009—2013 (EUVL C 75, 31.3.2009, s. 1) suunnitellaan.

Suomessa ei vielä ole kohdassa tarkoitettua tulkkien ja kääntäjien rekisteriä oikeusallalla

toimiville tulkeille ja kääntäjille. Oikeustulkkien osalta ei tällä hetkellä ole auktorisointi- tai rekisteröintijärjestelmää. Kääntäjien osalta on käytössä auktorisoitujen kääntäjien auktorisointi- ja rekisteröintijärjestelmä, mutta ei erillistä oikeusalalla toimivien kääntäjien rekisteriä. Opetus- ja kulttuuriministeriön tarkoituksena on asettaa työryhmä, jossa arvioidaan direktiivin täytäntöönpanon edellyttämiä toimia opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan osalta. Kääntäjien ja tulkkien rekisteröintiin liittyviä kysymyksiä tullaan tarkastelemaan tässä opetus- ja kulttuuriministeriössä perustettavassa työryhmässä.

Artiklan 3 kohta sisältää luottamuksellisuutta koskevan säännöksen. Kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että tulkkien ja kääntäjien edellytetään noudattavan tämän direktiivin mukaisesti tarjottavassa tulkkauksessa ja toimitettavissa käännöksissä luottamuksellisuutta.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 23 §:n nojalla tulkeilla ja kääntäjillä on vaitiolovelvollisuus tulkkaus- tai käännöstehtävää hoitaessaan saamistaan salassa pidettävistä tiedoista. Mainitun pykälän 1 momentin mukaan viranomaisen palveluksessa oleva samoin kuin luottamustehtävää hoitava ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, eikä muutakaan viranomaisessa toimiessaan tietoonsa saamaa seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus. Pykälän 2 momentin mukaan säännös koskee myös sitä, joka harjoittelijana tai muutoin toimii viranomaisessa taikka viranomaisen toimeksiannosta tai toimeksiantotehtävää hoitavan palveluksessa. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa ei saa paljastaa senkään jälkeen, kun toiminta viranomaisessa tai tehtävän hoitaminen viranomaisen lukuun on päättynyt.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin otetaan säännös, jonka mukaan tulkkiin sovellettaisiin, mitä oikeudenkäymiskaarissa säädetään oikeudenkäyntiavustajan salassapitovelvollisuudesta ja velvollisuudesta kieltäytyä todistamasta (ehdotettu ROL 6 a luku 7 §).

6 artikla. Koulutus. Artiklan mukaan jäsenvaltioiden on pyydettävä tuomareiden,

syyttäjien ja rikosoikeudellisissa menettelyissä mukana olevien oikeusalan työntekijöiden koulutuksesta vastaavia tahoja kiinnittämään erityistä huomiota tulkin välityksellä tapahtuvan viestinnän erityispiirteisiin tehokkaan viestinnän varmistamiseksi. Säännöksellä ei kuitenkaan rajoiteta tuomioistuinten riippumattomuutta ja eri tapoja, joilla oikeuslaitokset ovat järjestäytyneet unionissa.

Artikla koskee koulutusta, jota tuomarien, syyttäjien ja rikosoikeudellisissa menettelyissä mukana olevien oikeusalan työntekijöiden tulisi saada tulkin kanssa työskentelystä. Artikla ei kuitenkaan velvoita valtiota järjestämään tällaista koulutusta eikä sillä rajoiteta tuomioistuinten riippumattomuutta.

Koulutuksen tavoitteena on parantaa tulkin ja rikosoikeudellisissa menettelyissä toimivien viranomaisten välistä yhteistyötä ja viranomaisten tietoisuutta siitä, miten tulkin kanssa toimitaan eettisesti ja teknisesti oikein. Viranomaiskoulutuksen tarpeellisuuteen on kiinnitetty huomiota myös Oikeustulkkauskeskuksen selvityshankkeessa (Asiantuntijaryhmän raportti opetusministeriölle 2008, s. 23 ja 38).

Tuomioistuinten osalta artiklan velvoitteet voidaan ottaa huomioon täydennyskoulutuksessa, jota oikeusministeriö järjestää tuomareille ja myös tuomioistuinten muulle henkilöstölle. Tuomareille ja tuomioistuinhenkilöstölle järjestettävässä koulutuksessa tulisi jatkossa kiinnittää huomiota myös tulkin välityksellä tapahtuvan viestinnän erityispiirteisiin ja tehokkaan viestinnän varmistamiseen. Vastaavasti tulkin välityksellä tapahtuvan viestinnän erityispiirteet voidaan ottaa huomioon myös syyttäjille ja poliiseille järjestettävässä koulutuksessa.

7 artikla. Tietojen tallentaminen. Artikla sisältää tietojen tallentamista koskevan velvoitteen. Kun epäiltyä tai syytettyä on kuulusteltu tai kuultu tulkin avustuksella 2 artiklan mukaisesti, kun epäillylle tai syytetylle on annettu keskeisten asiakirjojen suullinen käännös tai suullinen yhteenveto 3 artiklan 7 kohdan mukaisesti tai kun epäilty tai syytetty on luopunut oikeudesta käännökseen 3 artiklan 8 kohdan mukaisesti, tiedot näistä tapahtumista on tallennettava jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti.

Suomen nykyiseen lainsäädäntöön ei sisälly nimenomaista velvoitetta edellä mainittujen tietojen tallentamiseen. Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan, että näiden tietojen tallentamisesta säädetään oikeudenkäynnin osalta oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettussa laissa (uusi 6 a luvun 4 §) ja esitutkinnan osalta esitutkintalaissa (uusi esitutkintalaki 9 luku 6 § 3 momentti ja esitutkintalaki 37 b §).

8 artikla. *Suojan tason säilyttäminen.* Artiklan mukaan direktiivin säännösten ei ole katsottava rajoittavan Euroopan ihmisoikeus-sopimuksessa, Euroopan unionin perusoikeuskirjassa, muissa kansainvälisen oikeuden säännöksissä tai jäsenvaltion lainsäädännössä turvattuja oikeuksia tai menettelyllisiä takeita eikä poikkeavan niistä, jos ne tarjoavat direktiiviä korkeatasoisemman suojan. Artikla ei edellytä lainsäädäntömuutoksia.

2 Lakiehdotusten perustelut

2.1 Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa

6 a luku Oikeudenkäynnin kieli

2 §. Voimassa olevassa pykälän 3 momentissa säädetään oikeudesta tulkkaukseen ja tuomion ja päätöksen käännökseen muun kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisen vastaajan osalta sekä asianomistajan osalta silloin, kun kyse on syyttäjän ajamasta rikosasiasta. Momentin mukaan tuomioistuimen on viran puolesta huolehdittava tulkkauksesta tai tulkin kutsumisesta. Sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että tuomioistuimen olisi viran puolesta huolehdittava siitä, että henkilö saa tarvitsemansa tulkkauksen. Muulla kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisellä ei olisi oikeutta tulkkaukseen omalla kielellään. Kuten nykyisinkin, tulkkaus muun kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkieliselle voitaisiin järjestää kielellä, jota henkilö ymmärtää ja osaa puhua riittävästi. Tulkilta vaadittavasta kelpoisuudesta säädetäisiin ehdotetussa 6 §:ssä. Ehdotetulla muutoksella myös selvennettäisiin sitä, että tuomioistuimen velvollisuutena on selvittää, tarvitseeko asianosainen tulkkausta ja tarvittaessa huolehtia tulkkauksen järjestämisestä.

Lisäksi momentista ehdotetaan poistettavaksi tuomion ja päätöksen kääntämistä koskeva säännös, koska asiakirjojen kääntämisestä muun kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisen vastaajan sekä asianomistajan osalta ehdotetaan säädettäväksi uudessa 3 §:ssä. Muilta osin momenttia ei ehdoteta muutettavaksi.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jossa säädettäisiin viittomakielisten taikka aisti- tai puheviasta kärsivien henkilöiden oikeudesta tulkkaukseen. Momentti vastaa asiallisesti direktiivin 2 artiklan 3 kohtaa. Voimassa olevan lain 2 §:ssä ei nimenomaisesti mainita viittomakielisten taikka aisti- tai puheviasta kärsivien henkilöiden oikeudesta tulkkaukseen. Pykälää on kuitenkin jo tähän asti tulkittu laajentavasti siten, että pykälä kattaa myös näiden henkilöiden oikeuden maksuttomaan tulkkaukseen. Selvyyden vuoksi pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännös siitä, että tuomioistuimen on huolehdittava tulkkauksen järjestämisestä myös silloin, kun asianosainen on viittomakielinen tai tulkkaus on asianosaisten aisti- tai puhevian takia tarpeen.

Direktiivin 2 artiklan 6 kohdassa on säännös etätulkkauksen käyttämisestä oikeudenkäynnissä. Säännöksen mukaan tarvittaessa voidaan käyttää videoneuvottelun taikka puhelimen tai internetin kaltaista viestintäteknologiaa, jollei tulkin fyysinen läsnäolo ole välttämätöntä menettelyn oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi. Etätulkkauksen käyttäminen oikeudenkäynnissä on jo nykyisin mahdollista. Pykälän 5 momenttiin ehdotetaan kuitenkin otettavaksi tästä nimenomainen säännös.

Jos tuomioistuin harkitsisi sen soveliaaksi, tulkkaus voitaisiin ehdotetun säännöksen mukaan järjestää käyttämällä videoneuvottelua tai muuta soveltuvaan tiedonvälitystapaa, jossa istuntoon osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään, taikka puhelimitse. Ehdotettua säännöstä sovellettaisiin tulkkaustilanteisiin, joissa tulkki on etäyhteyden päässä. Säännöksen soveltaminen olisi tuomioistuimen tapauskohtaisessa harkinnassa. Tuomioistuimen olisi huolehdittava asianosaisten riittävästä oikeusturvasta. Tuomioistuimen tulisi myös harkita, edellyttääkö asianosaisten oikeusturva tulkkauksen järjestämistä videoneuvotteluna tai muuten siten, että istun-

toon osallistuvilla on sekä puhe- että näköyhteys keskenään vai voidaanko puhelintulkkausta pitää riittävänä. Etätulkkauksen käytön soveltuvuutta harkitessaan tuomioistuimen tulisi ottaa huomioon, että tulkkauksen tulee olla laadultaan riittävää siten, että asianosainen voi täysipainoisesti osallistua oikeudenkäyntiin. Harkinnassaan tuomioistuimen tulisi ottaa huomioon myös asian laatu ja asianosaisten henkilökohtaiset ominaisuudet. Etätulkkausta voitaisiin säännöksessä mainituilla edellytyksillä käyttää tulkkauksen saatavuuden turvaamiseksi erityisesti kiiretilanteissa tai harvinaisen kielen tulkkausta edellyttävisä tilanteissa.

3 §. Uudessa pykälässä säädettäisiin oikeudesta asiakirjan käännökseen muun kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisen vastaajan osalta sekä asianomistajan osalta silloin, kun kyse on syyttäjän ajamasta rikosasiasta. Vastaajalla ja asianomistajalla on oikeus tuomion ja päätöksen käännökseen jo voimassa olevan 2 §:n 3 momentin nojalla. Sääntelyä kuitenkin tarkennettaisiin siltä osin, milloin asiakirja pitää kääntää kirjallisesti ja milloin tulkin avulla tapahtuvaa suullista kääntämistä voidaan pitää riittävänä.

Vastaavasti kuin edellä 2 §:ssä tulkkauksen osalta todetaan, muulle kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkieliselle käännös voitaisiin antaa kielellä, jota asianosainen ymmärtää ja osaa puhua riittävästi.

Pykälän *1 momentissa* olisi säännös tuomioistuimen velvollisuudesta kirjallisten käännösten antamiseen. Momentilla pannaan täytäntöön direktiivin 3 artiklan 1—4 kohta tuomioistuinten osalta. Vangitsemispäätöksen kääntämisestä säädettäisiin kuitenkin pakkokeinolaissa.

Momentin mukaan muulle kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkieliselle vastaajalle olisi annettava kohtuullisessa ajassa maksutta kirjallinen käännös haastehakemuksesta ja tuomiosta häntä koskevilta osin. Vastaajalla on jo voimassa olevan 2 §:n 3 momentin mukaan oikeus tuomion käännökseen. Esityksessä ehdotetaan tuomion kääntämistä koskevan sääntelyn tarkentamista siten, että kirjallisesta kääntämisestä säädettäisiin ehdotetussa 1 momentissa ja suullisesta kääntämisestä säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Ehdotetun 1 momentin mukaan vastaajalle

olisi annettava kirjallinen käännös myös haastehakemuksesta. Haastehakemus ja tuomio olisi käännettävä vain siltä osin kuin ne koskevat kyseistä vastaajaa. Kun samassa rikosasiassa käsitellään useita vastaajia koskevia syytteitä, tuomioistuimella ei siten olisi velvollisuutta kääntää haastehakemusta tai tuomiota siltä osin kuin ne koskevat muita vastaajia. Säännös vastaisi tältä osin direktiivin 3 artiklan 4 kohtaa, jonka mukaan kääntämättä voidaan jättää keskeisten asiakirjojen sellaiset kohdat, jotka eivät ole merkityksellisiä sen kannalta, että syytetty tuntee häntä vastaan vireillä olevan asian.

Vastaajalle olisi annettava kohtuullisessa ajassa maksuton kirjallinen käännös myös rikosasiassa tehtävästä päätöksestä ja muusta olennaisesta asiakirjasta tai sen osasta, jos kääntäminen on tarpeen vastaajan oikeuden valvomiseksi. Asiakirjan kääntäminen olisi vastaajan oikeuden valvomiseksi tarpeen, jos käännös olisi keskeinen sen varmistamisen kannalta, että vastaaja kykenee käyttämään oikeuttaan puolustukseen ja että menettelyn oikeudenmukaisuus turvataan. Säännös vastaisi siten asiallisesti direktiivin 3 artiklan 1 kohtaa.

Tuomioistuimen pääasiassa antama asiaratkaisu on tuomio. Päätökset sen sijaan ovat tuomioistuimen prosessuaalisista kysymyksistä antamia ratkaisuja. Päätösten osalta velvollisuus kirjallisen käännöksen antamiseen riippuisi siitä, mikä merkitys kyseisellä ratkaisulla olisi vastaajan oikeusturvan toteutumisen kannalta. Myös päätöksestä olisi annettava kirjallinen käännös, jos kääntäminen olisi tarpeen vastaajan oikeuden valvomiseksi.

Pykälässä ehdotetuilla tuomion kääntämistä koskevilla säännöksillä ei puututtaisi voimassa oleviin toimituskirjan antamista ja ratkaisuilmoituksen lähettämistä koskeviin säännöksiin. Ehdotetuista säännöksistä ei siten aiheutuisi tuomioistuimelle velvollisuutta lähettää käännöstä tuomiosta poissaolevana tuomitulle vastaajalle, joka ei ole ilmoittanut ratkaisuun tyytymättömyyttä.

Vastaajalle olisi ehdotetun momentin mukaan annettava käännös muusta olennaisesta asiakirjasta, jos kääntäminen on tarpeen vastaajan oikeuden valvomiseksi. Tuomioistuimen tulisi tapauskohtaisesti harkita, milloin

muun asiakirjan kuin haastehakemuksen tai tuomion kääntäminen olisi vastaajan oikeuden valvomiseksi tarpeen. Tämä vastaisi direktiivin 3 artiklan 3 kohtaa, jonka mukaan toimivaltaisten viranomaisten on kussakin yksittäistapauksessa päätettävä, onko jokin muu kuin artiklan 2 kohdassa nimenomaisesti mainittu asiakirja keskeinen. Olennaisella asiakirjalla tarkoitettaisiin asiakirjaa, jonka sisällöllä on keskeinen merkitys asiassa. Ehdotetun säännöksen perusteella voisi tulla kyseeseen esimerkiksi kirjallisten todisteiden tai asianomistajan yksityisoikeudellisten vaatimusten kääntäminen. Kääntämisvelvollisuus edellyttäisi lisäksi, että kääntäminen on tarpeen vastaajan oikeuden valvomiseksi. Ratkaisevaa olisi siten kääntämisen merkitys vastaajan puolustautumismahdollisuuksien turvaamisen kannalta. Kääntäminen ei välttämättä olisi tarpeen vastaajan oikeuden valvomiseksi silloin, kun vastaajalla on mahdollisuus saada selville asiakirjan sisältö avustajansa avulla, eikä asiakirja ole sisällöltään monimutkainen tai vaikeasti ymmärrettävä. Toisaalta näissäkin tilanteissa kääntäminen voisi olla tarpeen, jos asiakirja-aineisto on laaja. Kääntämisvelvollisuuden laajuutta harkittaessa huomioon voitaisiin ottaa myös asian laatu, asianosaisen henkilökohtaiset ominaisuudet sekä se, kuinka vakavasta rikosasiasta on kysymys.

Asiakirjan kääntäminen ei edellyttäisi vastaajan nimenomaista pyyntöä, vaan käännöksen tarpeellisuus olisi harkittava viran puolesta. Käännöksen tarpeellisuuteen vaikuttaisi kuitenkin myös vastaajan oma käsitys asiasta. Harkinnassa voitaisiin sen vuoksi ottaa huomioon myös se, onko vastaaja nimenomaisesti pyytänyt käännöstä. Vastaajan nimenomaisesta pyynnöstä huolimatta käännös voitaisiin jättää antamatta, jos käännöstä ei ole pidettävä vastaajan puolustautumismahdollisuuksien kannalta tarpeellisenä.

Kääntämisvelvollisuuden piiriin kuuluvat asiakirjat määräytyisivät ehdotetun 1 momentin nojalla. Nämä asiakirjat voitaisiin kuitenkin jäljempänä ehdotetun 2 momentin nojalla kääntää myös suullisesti, jollei asianosaisen oikeusturva edellyttäisi asiakirjan kääntämistä kirjallisesti.

Esitutkinta-aineistoon sisältyvä olennainen asiakirja tulisi kääntää esitutkintaviranomai-

sen harkinnan perusteella nyt kysymyksessä olevaa säännöstä vastaavan, asiakirjan kääntämistä esitutkinnassa koskevan esitutkintalain säännöksen nojalla (uusi esitutkintalaki 4 luku 13 § ja esitutkintalaki 37 a §). Jos asiakirjaa ei kuitenkaan olisi esitutkintavaiheessa käännetty ja asiakirjan kääntäminen olisi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamiseksi tarpeen, tuomioistuimella olisi velvollisuus huolehtia sen kääntämisestä.

Säännös ei edellyttäisi sitä, että asiakirja käännettäisiin aina kokonaisuudessaan. Asiakirja voitaisiin kääntää myös osittain, jos tämä olisi vastaajan oikeusturvan kannalta riittävää. Säännös vastaisi tältä osin direktiivin 3 artiklan 4 kohtaa, jonka mukaan keskeisten asiakirjojen sellaisia kohtia ei tarvitse kääntää, jotka eivät ole merkityksellisiä sen kannalta, että syytetty tuntee häntä vastaan viireillä olevan asian.

Kuten nykyisinkin, asianomistajalla syyttäjän ajamassa rikosasiassa olisi oikeus tuomion käännökseen. Sääntelyä tarkennettaisiin kuitenkin siten, että tuomion kirjallisesta kääntämisestä säädettäisiin ehdotetussa 1 momentissa ja suullisesta kääntämisestä säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Ehdotetun 1 momentin mukaan asianomistajalle syyttäjän ajamassa rikosasiassa olisi annettava pyynnöstä kohtuullisessa ajassa maksutta kirjallinen käännös tuomiosta häntä koskevilta osin. Asianomistajalle olisi annettava pyynnöstä kirjallinen käännös myös rikosasiassa tehtävästä päätöksestä tai sen osasta, jos käännös päätöksestä on tarpeen asianomistajan oikeuden valvomiseksi. Momentin mukaan kirjallisen käännöksen antaminen edellyttäisi asianomistajan pyyntöä. Tämä edellytys on rikosuhridirektiivin 7 artiklan 3 kohdan mukainen. Tuomion ja päätöksen kääntämisen osalta ehdotus täyttää rikosuhridirektiivin vaatimukset. Asianomistajan oikeutta käännöksiin tullaan kuitenkin kokonaisuudessaan arvioimaan rikosuhridirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, milloin 1 momentissa tarkoitettusta asiakirjasta voitaisiin kirjallisen käännöksen sijasta antaa suullinen käännös. Momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettu haastehakemus, tuomio tai muu olennainen asiakirja taikka asiakirjan osa voitaisiin käänt-

tää tulkin avulla suullisesti, jollei asianosaisen oikeusturva edellyttäisi asiakirjan kääntämistä kirjallisesti. Ehdotetun säännöksen mukaan mahdollista olisi myös se, että asianosaiselle ei käännettäisi 1 momentissa tarkoitettua haastehakemusta, tuomiota tai muuta olennaista asiakirjaa taikka asiakirjan osaa sellaisenaan, vaan hänelle käännettäisiin ainoastaan tuomioistuimen laatima yhteenveto kyseisestä olennaisesta asiakirjasta. Edellytyksenä kuitenkin olisi, että suullisen yhteenvedon antamista olisi pidettävä asianosaisen oikeusturvan ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamisen kannalta riittävänä. Ehdotetulla 2 momentilla pannaan tuomioistuinten osalta täytäntöön asiakirjan suullista kääntämistä koskeva direktiivin 3 artiklan 7 kohta, joka sallii suullisen käännöksen tai suullisen yhteenvedon keskeisistä asiakirjoista edellyttäen, että tämä ei loukkaa menettelyn oikeudenmukaisuutta. Momentissa suullisella kääntämisellä tarkoitettaisiin sekä suullisesta muodosta että kirjallisesta muodosta suulliseen muotoon tapahtuvaa kääntämistä. Suullinen kääntäminen voisi esimerkiksi tuomion osalta tapahtua joko siten, että tuomiota julistettaessa se samalla käännettäisiin asianosaiselle tulkin avulla suullisesti tai siten, että kirjallisessa muodossa oleva tuomio käännettäisiin asianosaiselle suullisesti tuomion antamisen jälkeen. Ehdotettua momenttia voitaisiin soveltaa haastehakemuksen kääntämiseen myös asiassa, jossa syyttäjä lain 5 luvun 1 §:n nojalla antaa haasteen itse.

Ehdotettu 2 momentin säännös edellyttää, että tuomioistuin tapauskohtaisesti arvioi, onko suullinen käännös haastehakemuksesta, tuomiosta tai muusta olennaisesta asiakirjasta asianosaisen oikeusturvan kannalta riittävä. Tuomioistuimen tulisi harkinnassaan ottaa huomioon muun muassa asian ja asiakirjan laatu, asianosaisen henkilökohtaiset ominaisuudet ja se, onko asianosaisella avustajaa. Kirjallisen käännöksen tarpeeseen vaikuttaisi se, kuinka vakavasta tai monimutkaisesta rikosasiasta on kysymys. Suullinen käännös voisi olla asianosaisen oikeusturvan kannalta riittämätön asiakirjan laadun vuoksi silloin, kun asiakirja sisältää niin paljon yksityiskohtaisia tai monimutkaisia tietoja, että niitä on suullisessa muodossa vaikea ymmärtää.

Tuomioistuimen olisi viran puolesta harkittava, onko suullinen käännös haastehakemuksesta, tuomiosta tai muusta olennaisesta asiakirjasta asianosaisen oikeusturvan kannalta riittävä. Asiakirja voitaisiin ehdotetun momentin nojalla kääntää siten asianosaiselle suullisesti, vaikka asianosainen nimenomaisesti pyytäisi kirjallista käännöstä. Tuomioistuin voisi harkinnassaan kuitenkin ottaa huomioon myös asianosaisen oman käsityksen kirjallisen käännöksen tarpeellisuudesta.

Direktiivissä säädetyin käännöksiä koskevan oikeuden kunnioittaminen ei johdanto-osan kappaleen 23 mukaan saisi vaikuttaa muihin prosessuaalisiin oikeuksiin. Harkittaessa valintaa kirjallisen ja suullisen käännöksen välillä voitaisiin siten ottaa huomioon myös kääntämisen vaikutus menettelyn kestoon ja asianosaisen oikeuteen oikeudenkäyntiin kohtuullisen ajan kuluessa.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös käännöstä koskevasta oikeudesta luopumisesta. Ehdotetulla momentilla pannaan täytäntöön direktiivin 3 artiklan 8 kohta tuomioistuinten osalta. Ehdotettu 3 momentin säännös tulisi sovellettavaksi, jos vastaajalla edellä ehdotetun 1 tai 2 momentin nojalla olisi oikeus haastehakemuksen, tuomion tai muun olennaisen asiakirjan kirjalliseen tai suulliseen käännökseen.

Ehdotetun 3 momentin nojalla vastaajalle voitaisiin jättää antamatta käännös tässä pykälässä tarkoitettua asiakirjasta, jos vastaaja luopuisi oikeudestaan käännökseen. Jotta vastaaja voisi luopua oikeudestaan käännökseen, hänen olisi kuitenkin oltava tietoinen pykälän mukaisista oikeuksistaan. Sen vuoksi ehdotetaan, että tuomioistuimen olisi huolehdittava siitä, että vastaaja saisi riittävät tiedot oikeudestaan asiakirjan kirjalliseen tai suulliseen käännökseen. Riittäväillä tiedoilla tarkoitetaan samaa kuin direktiivin 3 artiklan 8 kohdassa, jonka mukaan käännöstä koskevasta oikeudesta luopumisen edellytyksenä on, että syytetty on täysin selvillä luopumisen seurauksista. Vastaajalle olisi siten ilmoitettava pykälässä säädetyistä oikeudesta asiakirjan kirjalliseen tai suulliseen käännökseen sekä käännöksen maksuttomuudesta. Direktiivin mukaan käännösoikeudesta luopumisen edellytyksenä on myös, että luopuminen on yksiselitteistä ja vapaaehtoista. Tämän vuok-

si ehdotetaan, että tuomioistuimen olisi tarvittaessa varmistettava vastaajalta tai hänen asiamieheltään asiaa tiedustelemalla, haluaako vastaaja asiakirjasta käännöksen. Ehdotettu 3 momentin säännös vastaisi direkttiivin vaatimuksia luopumiselle asetettavista edellytyksistä.

Ehdotettu pykälä edellyttää kirjallisten käännösten antamista kohtuullisessa ajassa. Käännökset olisi annettava sellaisessa ajassa, että asianosainen kykenisi asianmukaisesti valvomaan oikeuksiaan rikosasian käsittelyssä. Haastehakemuksen ja muun olennaisen asiakirjan käännöksen tulisi olla vastaajan saatavilla sellaisessa ajassa, että vastaajalle jäisi riittävästi aikaa valmistella puolustustaan. Jos syyteoikeus olisi vanhentumassa, haastehakemuksesta tulisi antaa vastaajalle käännös jo haasteen tiedoksiannon yhteydessä, koska syyteoikeuden vanhentumisen katkeaminen on rikoslain 8 luvun 3 §:ssä kytketty haasteen tiedoksiantoon. Tuomion käännöksen olisi oltava asianosaisen saatavilla siten, ettei hänen muutoksenhakuoikeutensa vaarantuisi. Tuomioistuimen tulisi tarvittaessa viimeistään loppukeskustelussa selvittää asianosaiselta, haluaako tämä tuomiosta käännöksen. Jos asianosainen haluaisi tuomiosta käännöksen, tuomioistuimen tulisi harkita, edellyttääkö asianosaisen oikeusturva kirjallista käännöstä vai onko suullinen käännös riittävä. Jos tuomiosta tarvittaisiin kirjallinen käännös, tuomioistuimen tulisi käännättää tuomio siten, että käännös olisi saatavilla tuomion antamis- tai julistamispäivänä taikka viimeistään 11 luvun 12 §:n 3 momentissa toimituskirjan antamiselle säädettyssä määräajassa. Tuomion käännättämistä olisi pidettävä sellaisena 11 luvun 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuna erityisenä syynä, jonka vuoksi tuomio voitaisiin antaa myöhemmin kuin 14 päivän kuluessa pääkäsitteilyn päättymispäivästä.

Tuomioistuimien voisi myös kansliassa annettavan tuomion osalta päättää, että tuomiosta annetaan kirjallisen käännöksen sijasta suullinen käännös, jos suullista käännöstä voitaisiin pitää asianosaisen oikeusturvan kannalta riittävänä. Suullinen käännös voitaisiin antaa siten, että tulkki tulkkaisi tuomion asianosaiselle tuomion antamisen jälkeen. Tuomioistuimen kansliassa annettavan tuomion tulk-

kaaminen voitaisiin ottaa ennakolta huomiioon tulkille maksettavassa palkkiossa.

4 §. Pykälässä olisi säännös tulkkausta ja kääntämistä koskevien tietojen tallentamisesta. Pykälällä pannaan täytäntöön tietojen tallentamista koskeva direkttiivin 7 artikla tuomioistuinten osalta.

Ehdotetun pykälän mukaan käräjäoikeuden pöytäkirjaan, tuomioon tai päätökseen olisi tehtävä merkintä, jos asianosaista olisi kuultu tulkin avustuksella, jos asianosaiselle olisi käännetty oikeuden istunnossa suullisesti 3 §:ssä tarkoitettu haastehakemus, tuomio tai muu olennainen asiakirja taikka asiakirjan osa tai yhteenveto tai jos vastaaja olisi luopunut 3 §:n mukaisesta oikeudestaan asiakirjan käännökseen. Direkttiivin 7 artikla edellyttää, että tieto edellä mainituista tapahtumista tallennetaan jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Artiklan vaatimusten kannalta riittävänä on pidettävä sitä, että näistä tapahtumista tehdään merkintä joko käräjäoikeuden pöytäkirjaan taikka tuomioon tai päätökseen.

5 §. Pykälän 1 momentissa olisi säännös vastaajan ja hänen avustajansa välisen neuvottelun tulkkauksesta aiheutuvien kustannusten korvaamisesta valtion varoista. Jos vastaajan oikeusturva sitä edellyttäisi, tuomioistuimien voisi määrätä valtion varoista korvattavaksi vastaajan ja hänen oikeudenkäyntiavustajansa välisen neuvottelun tarpeellisuudesta tulkkauksesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset. Ehdotetulla momentilla pannaan täytäntöön direkttiivin 2 artiklan 2 kohta.

Oikeusapuun oikeutettujen vastaajien osalta momentissa tarkoitetuista neuvotteluista aiheutuneet tulkkauskulut korvataan jo nykyisin valtion varoista oikeusapulain nojalla. Oikeusapulain 4 §:n mukaan oikeusapu vapauttaa oikeusavun saajan velvollisuudesta suorittaa palkkiota ja korvausta asian käsittelyssä tarvitsemastaan tulkkaus- ja käännösavusta. Yksityisen avustajan tulkille maksama palkkio voidaan korvata avustajalle mainitun lain 17 §:n 1 momentin nojalla maksettavana kulukorvauksena. Oikeusapuun oikeutettujen vastaajien asemaa ehdotettu momentti ei siten käytännössä muuttaisi. Ehdotetun momentin nojalla voitaisiin jatkossa korvata avustajan ja vastaajan välisen

neuvottelun tulkkauksesta aiheutuneet kustannukset myös silloin, kun vastaaja ei ole vähävarainen, jos edellytykset kustannusten korvaamiselle muuten täytyisivät.

Ehdotetun momentin mukaan valtion varoista korvattaisiin vastaajan ja hänen oikeudenkäyntiavustajansa välisen neuvottelun tarpeellisesta tulkkauksesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset, jos vastaajan oikeusturva sitä edellyttäisi. Säännös vastaa direktiivin 2 artiklan 2 kohtaa, jonka mukaan epäillylle tai syytetylle on tarjottava tällaisen neuvottelun tulkkausta silloin, kun se on välttämätöntä menettelyn oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi. Direktiivin 4 artiklan mukaan valtion on vastattava direktiivin mukaisesta tulkkauksesta aiheutuvista kustannuksista.

Momentin mukaan valtion korvausvelvollisuus olisi rajattu neuvottelun tarpeellisesta tulkkauksesta aiheutuneisiin kohtuullisiin kustannuksiin. Tarpeellisella tarkoitettaisiin asiallisesti samaa kuin direktiivin 2 artiklan 2 kohdassa, jonka mukaan tulkkausta on tarjottava epäillyn tai syytetyin ja hänen avustajansa väliseen viestintään, joka liittyy suoraan menettelyn kuluessa suoritettavaan kuulusteluun tai kuulemiseen tai valituksen tekemiseen tai muuhun menettelylliseen vaatimukseen.

Pykälän 2 momentti sisältäisi asetuksenantovaltuuden. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 1 momentin nojalla korvattavista kustannuksista.

6 §. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi tulkilta tai kääntäjältä vaadittavasta kelpoisuudesta. Tulkkina tai kääntäjänä saisi toimia rehellinen ja muuten kyseiseen tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot. Tuomioistuimen olisi huolehdittava siitä, että tulkki tai kääntäjä hallitsee tehtävänsä riittävän hyvin.

Tulkin ja kääntäjän sopivuutta arvioitaessa tulisi ottaa huomioon tulkin ja kääntäjän koulutus, kokemus sekä tehtävän laatu. Sopivuutta arvioitaessa tulisi myös kiinnittää huomiota siihen, onko tulkki tai kääntäjä asiaan tai asianosaiseen sellaisessa suhteessa, joka voisi vaikuttaa hänen puolueettomuuteensa. Lakiin ei kuitenkaan ehdoteta otettavaksi säännöksiä tulkin tai kääntäjän esteellisyydestä. Tulkiksi tai kääntäjäksi tulisi yleensä määrätä henkilö, jonka puolueetto-

muutta ei ole syytä epäillä. Myös muun henkilön käyttäminen tulkkina tai kääntäjänä olisi kuitenkin mahdollista, esimerkiksi kiiretilanteessa, jossa esteetöntä harvinaisen kielen tulkkia tai kääntäjää ei ole saatavilla.

Tulkilla ja kääntäjällä tulisi olla tehtävän edellyttämä riittävä kielitaito. Yleisen kielitaidon lisäksi edellytettäisiin asian laatuun nähden riittävää oikeudellisen terminologian tuntemusta. Tulkin osalta tehtävän edellyttämällä taidolla tarkoitettaisiin myös tulkkaus-tehtävän vaatimaa tulkkaustaitoa. Tulkin olisi pystyttävä välittämään viesti muuttumattomana kieleltä toiselle. Tulkin olisi tulkkaus-tehtävää hoitaessaan oltava puolueeton ja neutraali. Tulkin tulisi olla sitä ammattitaitoisempi, mitä vaativammasta tehtävästä olisi kyse.

Tuomioistuimen tulisi ensisijaisesti määrätä tulkiksi pätevä ammattitulkki. Tulkiksi voitaisiin kuitenkin määrätä myös muu tehtävään sopiva ja kykenevä henkilö, jos esimerkiksi kielen harvinaisuudesta tai asian kiireellisyydestä johtuen pätevää ammattitulkkia ei olisi saatavilla.

Käännöksen laadun turvaamiseksi tuomioistuimen tulisi ensisijaisesti määrätä kääntäjäksi auktorisoitu kääntäjä. Jos auktorisoitua kääntäjää ei olisi saatavilla, tuomioistuin voisi määrätä kääntäjäksi muun tehtävään sopivan ja kykenevän henkilön.

Pykälän 2 momentin mukaan tuomioistuimen olisi määrättävä tehtävään uusi tulkki tai kääntäjä, jos asianosaisen oikeusturva sitä edellyttää. Tuomioistuin olisi velvollinen huolehtimaan siitä, ettei asianosaisen oikeusturva vaarantuisi sen vuoksi, että tehtävään nimetty tulkki tai kääntäjä ei hallitsisi tai hoitaisi tehtävänsä riittävän hyvin. Jos asianosainen katsoisi, että tulkkauksen laatu ei ole riittävä menettelyn oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi, asianosainen voisi vaatia, että tuomioistuin vapauttaisi tulkin tehtävästään ja määräisi tehtävään uuden tulkin. Samoin asianosainen voisi vaatia kääntäjän vaihtamista, jos asianosainen ei olisi tyytyväinen käännöksen laatuun. Tuomioistuimen tulisi kuitenkin tarvittaessa myös oma-aloitteisesti ryhtyä toimenpiteisiin tulkin vaihtamiseksi tai uuden käännöksen hankkimiseksi, jos tuomioistuin huomaisi, että tulkkaus tai käännös ei laadultaan vastaa sitä, mitä oikeu-

denmukaisen oikeudenkäynnin turvaaminen edellyttää.

Ehdotetun pykälän säännöksillä pannaan tuomioistuinten osalta täytäntöön tulkkaus- ja käännösten laatua koskeva direktiivin 2 artiklan 8 kohta ja 3 artiklan 9 kohta, jotka edellyttävät, että tarjottava tulkkaus ja käännökset ovat riittävän laadukkaita, jotta niiden avulla voidaan turvata menettelyn oikeudenmukaisuus. Pykälän 1 momentin säännöksellä tulkin ja kääntäjän kelpoisuusvaatimuksista pantaisiin lisäksi osaksi täytäntöön direktiivin 5 artiklan 1 kohta, joka edellyttää jäsenvaltioilta toimenpiteitä tulkauksen ja käännösten laadun varmistamiseksi. Pykälän 2 momentin säännöksellä pannaan tuomioistuinten osalta täytäntöön myös direktiivin 2 artiklan 5 kohdan ja 3 artiklan 5 kohdan vaatimukset siitä, että epäillyllä on oltava mahdollisuus valittaa siitä, että tulkauksen tai käännösten laatu ei ole riittävä menettelyn oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi. Johdanto-osan kappaleen 24 mukaan jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että tarjottavan tulkauksen ja käännösten laatua voidaan valvoa, kun toimivaltaisille viranomaisille on yksittäistapauksessa huomautettu siitä. Lisäksi johdanto-osan kappaleessa 26 edellytetään, että toimivaltaiset viranomaiset voivat vaihtaa tehtävään nimetyn tulkin, jos tulkauksen laadun katsotaan olevan riittämätön oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin varmistamisen kannalta.

7 §. Pykälässä säädettäisiin tulkin salassapitovelvollisuudesta ja velvollisuudesta kieltäytyä todistamasta. Ehdotetun pykälän mukaan tulkkiin sovellettaisiin, mitä oikeudenkäymiskaareissa säädetään oikeudenkäyntiavustajan salassapitovelvollisuudesta ja velvollisuudesta kieltäytyä todistamasta. Oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 17 §:n mukaan asiamies, oikeudenkäyntiavustaja tai näiden apulainen ei saa luvattomasti ilmaista päämiehen hänelle uskomaan yksityistä tai perheen salaisuutta tai muuta sellaista luottamuksellista seikkaa, josta hän tehtävässään on saanut tiedon. Rangaistus tämän salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Ehdotetun säännöksen

nojalla tulkillä olisi salassapitovelvollisuus myös epäillyn ja hänen avustajansa välisen neuvottelun tulkkauksessa saamistaan tiedoista.

2.2 Esitutkintalaki (805/2011)

4 luku Esitutkintaperiaatteet ja esitutkintaan osallistuvien oikeudet

12 §. *Esitutkinnan käsittelykieli.* Pykälän 4 momentin mukaan muulla kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisellä on oikeus esitutkinnassa käyttää kieltä, jota hän ymmärtää ja osaa puhua riittävästi, sekä viittomakielisellä oikeus käyttää viittomakieltä. Tällä tarkoitetaan tilannetta, jossa epäilty ei puhu tai ymmärrä esitutkinnassa käytettävää kieltä, suomea tai ruotsia. Esitutkintaviranomaisen on esitutkinnassa jo nykyisin selvittävä epäillyn ja asianomistajan kieli ja tehtävä tästä merkintä esitutkintapöytäkirjaan. Selvytyden vuoksi pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan esitutkintaviranomaisen on selvittävä, tarvitseeko asianosainen tulkkausta. Säännöksellä pannaan osittain täytäntöön direktiivin 2 artiklan 4 kohta, joka edellyttää, että käytössä on menettely tai mekanismi tulkauksen tarpeen selvittämiseksi.

Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös esitutkinnassa toimivalta tulkilta vaadittavasta kelpoisuudesta. Tulkkina saisi toimia rehellinen ja muuten kyseiseen tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot.

Tulkin sopivuutta arvioitaessa tulisi ottaa huomioon tulkin koulutus, kokemus sekä tehtävän laatu. Sopivuutta arvioitaessa tulisi myös kiinnittää huomiota siihen, onko tulkki asiaan tai asianosaiseen sellaisessa suhteessa, joka voisi vaikuttaa hänen puolueettomuuteensa. Kuten hallituksen esityksessä HE 222/2010 vp todetaan, tulkauksen järjestäminen voi olla ongelmallista erityisesti harvinaisten kielten käyttämisen yhteydessä sekä kiireellisissä tilanteissa, joissa kuultavaa on rikoksen selvittämiseen liittyvistä syistä kuultava pikaisesti (HE 222/2010 vp s. 54 ja 202). Tämän vuoksi lakiin ei ehdoteta otettavaksi säännöksiä tulkin esteellisyydestä, mutta mahdollisuuksien mukaan on kuitenkin

pyrittävä siihen, että tulkkina käytetään esiteetöntä henkilöä.

Tulkilla tulisi olla tehtävän edellyttämä riittävä kielitaito. Yleisen kielitaidon lisäksi edellytettäisiin asian laatuun nähden riittävää oikeudellisen terminologian tuntemusta. Tehtävän edellyttämällä taidolla tarkoitettaisiin myös tulkkaustehtävän vaatimaa tulkkaustaitoa. Tulkin olisi pystyttävä välittämään viesti muuttumattomana kieleltä toiselle. Tulkin olisi tulkkaustehtävää hoitaessaan oltava puolueeton ja neutraali. Tulkin tulisi olla sitä ammattitaitoisempi, mitä vaativammasta tehtävästä olisi kyse.

Esitutkintaviranomaisen tulisi ensisijaisesti määrätä tulkkiksi pätevä ammattitulkki. Tulkkiksi voitaisiin kuitenkin määrätä myös muu tehtävään sopiva ja kykenevä henkilö, jos esimerkiksi kielen harvinaisuudesta tai asian kiireellisyydestä johtuen pätevää ammattitulkkia ei olisi saatavilla. Kuten hallituksen esityksessä 222/2010 vp todetaan, esitutkinnaissa olisi pyrittävä siihen, että tulkkausta eivät suorita esitutkintavirkamiehet tai muut tulkin pätevyyttä vailla olevat henkilöt (HE 222/2010 vp s. 202). Ehdotettu tulkin kelpoisuutta koskeva säännös ei kuitenkaan jatkosakaan estäisi sitä, että esitutkintaviranomainen voisi joissakin tilanteissa huolehtia itse tulkkauksesta, jos sillä olisi tulkkaustehtävän laatuun nähden riittävä kielitaito. Näin voitaisiin menetellä erityisesti rikesakko- ja rangaistusmääräysmenettelyssä käsiteltävissä asioissa, joissa epäillyn oikeusturvan kannalta oleellista olisi, että epäilty ymmärtäisi rikesakon tai rangaistusvaatimuksen keskeisen sisällön.

Momentin mukaan esitutkintaviranomaisen olisi määrättävä tehtävään uusi tulkki, jos asianosaisen oikeusturva sitä edellyttäisi. Esitutkintaviranomainen voisi määrätä tehtävään uuden tulkin myös muusta painavasta syystä. Jos asianosainen katsoisi, että tulkkauksen laatu ei ole riittävä menettelyn oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi, asianosainen voisi pyytää, että esitutkintaviranomainen määräisi tehtävään uuden tulkin. Asianosaisen nimenomaisesta pyynnöstä huolimatta tulkkia ei kuitenkaan olisi vaihdettava, jos vaihtamista ei olisi pidettävä asianosaisen oikeusturvan kannalta tarpeellisena, esimerkiksi jos pyyntö olisi ilmeisen perusteeton. Esi-

tutkintaviranomaisen tulisi tarvittaessa myös oma-aloitteisesti ryhtyä toimenpiteisiin tulkin vaihtamiseksi, jos esitutkintaviranomainen huomaisi, että tulkkauksen laatu tai tulkin muu menettely ei ole asianosaisen oikeusturvan kannalta asianmukainen. Tulkki voitaisiin vaihtaa myös muusta painavasta syystä, esimerkiksi rikostutkinnallisista syistä, jos esitutkintaviranomaisen tietoon tulisi seikkoja, jotka antaisivat aiheen epäillä tulkin luotettavuutta.

Ehdotetulla tulkin kelpoisuutta koskevalla säännöksellä pannaan esitutkintaviranomaisen osalta täytäntöön tulkkauksen laatua koskeva direktiivin 2 artiklan 8 kohta, joka edellyttää, että tarjottava tulkkauksen laadukasta, jotta sen avulla voidaan turvata menettelyn oikeudenmukaisuus. Ehdotetulla säännöksellä pantaisiin lisäksi osaksi täytäntöön direktiivin 5 artiklan 1 kohta, joka edellyttää jäsenvaltioilta toimenpiteitä tulkkauksen laadun varmistamiseksi. Momentilla pannaan esitutkintaviranomaisen osalta täytäntöön myös direktiivin 2 artiklan 5 kohdan vaatimus siitä, että epäillyllä on oltava mahdollisuus valittaa siitä, että tulkkauksen laatu ei ole riittävä menettelyn oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi. Johdanto-osan kappaleen 24 mukaan jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että tarjottavan tulkkauksen laatu voidaan valvoa, kun toimivaltaisille viranomaisille on yksittäistapauksessa huomautettu siitä. Lisäksi johdanto-osan kappaleessa 26 edellytetään, että toimivaltaiset viranomaiset voivat vaihtaa tehtävään nimetyn tulkin, jos tulkkauksen laadun katsotaan olevan riittämätön oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin varmistamisen kannalta.

Momentin nykyisen sanamuodon mukaan esitutkintaviranomaisen on huolehdittava tulkkauksesta tai valtion kustannuksella hankittava tulkki. Sanamuotoa ehdotetaan tältä osin yhdenmukaistettavaksi oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin ehdotetun säännöksen kanssa, joten asiallisesti momentin muutos ei muuttaisi nykytilaa. Ehdotetun momentin mukaan esitutkintaviranomaisen olisi huolehdittava siitä, että asianosainen saa tarvitsemansa tulkkauksen. Sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi myös sen vuoksi, että edellä mainitut kelpoisuusvaatimukset koski-

sivat myös esitutkintaviranomaista silloin, kun tämä huolehtisi itse tulkkauksesta.

Kuten nykyisinkin, tulkkaus voitaisiin järjestää myös etätulkkauksena käyttämällä esimerkiksi videoneuvottelua tai puhelin-tulkkausta. Toisin kuin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa oikeudenkäynnin osalta ehdotetaan, etätulkkauksesta ei ehdoteta otettavaksi esitutkintalakiin nimenomaista säännöstä. Etätulkkauksen käyttö esitutkinnassa olisi kuitenkin jatkossakin mahdollista. Myös etätulkkausta käytettäessä esitutkintaviranomaisen tulisi huolehtia tulkkauksen riittävästä laadusta ja asianosaisten oikeusturvasta.

Kuten hallituksen esityksessä HE 222/2010 vp (s. 53 ja 203) todetaan, muulla kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielillä ei olisi oikeutta tulkkaukseen omalla kielellään. Muulla kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielillä on oikeus esitutkinnassa käyttää kieltä, jota hän ymmärtää ja osaa puhua riittävästi. Asianosaisella tulisi olla asian laatuun nähden riittävä kielitaito siten, ettei kuulustelu tällä kielellä vaarantaisi hänen oikeusturvaansa. Kielitaidon riittävyttä arvioitaessa merkitystä voisi olla esimerkiksi sillä, onko kyse summaarisessa menettelyssä (rikesakko- tai rangaistusmääräysmenettely) vai tavallisessa rikosprosessissa käsiteltävästä asiasta. Momentin ensimmäisessä virkkeessä säädetyin edellytyksin esitutkintaviranomainen voisi siten valita käytettävän kielen niin, että tulkkauksen järjestäminen ei aiheuta viranomaiselle kohtuuttomia käytännön vaikeuksia tai kustannuksia. Tämä kieltä koskeva rajaus on sopusoinnussa myös direktiivin vaatimusten kanssa. Johdanto-osan kappaleen 22 mukaan tulkkaus olisi tarjottava epäillyn äidinkielellä tai jollakin muulla kielellä, jota hän puhuu tai ymmärtää, jotta hän kykenee käyttämään täysimääräisesti oikeutaan puolustukseen ja jotta turvataan menettelyn oikeudenmukaisuus.

13 §. Asiakirjan kääntäminen. Pykälä koskee asianosaisen oikeutta käännökseen olennaisesta esitutkinta-asiakirjasta. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä ei enää viitattaisi tulkkaukseen, koska tulkin avulla tapahtuvasta suullisesta kääntämisestä säädettäisiin uudessa 2 momentissa. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan

myös lisättäväksi, että käännös olisi tehtävä kohtuullisessa ajassa. Muilta osin momenttia ei asiallisesti muutettaisi. Momentin mukaan asian kannalta olennainen esitutkinta-aineistoon kuuluva asiakirja tai sen osa olisi siten käännettävä kohtuullisessa ajassa kirjallisesti asianosaisen käyttämälle kielelle, jos kääntäminen olisi tarpeen asianosaisen oikeuden valvomiseksi. Direktiivin 3 artiklan 4 kohdan mukaisesti kääntämättä voidaan jättää keskeisten asiakirjojen sellaiset kohdat, jotka eivät ole merkityksellisiä sen kannalta, että epäilty tuntee häntä vastaan vireillä olevan asian.

Kuten edellä 12 §:n perusteluissa todetaan, muun kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisen osalta asianosaisen käyttämällä kielellä tarkoitetaan kieltä, jota asianosainen ymmärtää ja osaa puhua riittävästi.

Momenttiin ehdotetut muutokset eivät laajentaisi kirjallisten käännösten laatimisvelvollisuutta. Hallituksen esityksessä HE 222/2010 vp todetaan, että tapauskohtaisista olosuhteista riippuisi, milloin tulkkaamisen lisäksi tarvitaan asiakirjojen kääntämistä. Asianosaisten oikeusturvan toteutumisen kannalta olennaiset tiedot asiakirjoista ovat yleensä saatavissa tulkkauksen avulla. Kääntämisen kannalta erityistä merkitystä on todisteena käytettävillä asiakirjoilla. Kääntämisen tarve voi tulla vastaan laajaa asiakirjamateriaalia käsittävissä tapauksissa, joissa asianosaisen tiedontarvetta ei voida täysin tyydyttää tulkkauksen avulla. Huomioon on myös otettava oikeusapulain 4 §:n 1 momentin 2 kohta, jonka perusteella kääntäminen on järjestettävissä maksuttoman oikeusavun puitteissa. (HE 222/2010 vp s. 204)

Kuten yleisperusteluista ilmenee, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien (EIT) ei ole edellyttänyt, että epäillyllä olisi oikeus saada kirjallinen käännös kaikista kirjallisista todisteista tai virallisista asiakirjoista. EIT:n oikeuskäytännön mukaan epäillyllä on kuitenkin oikeus saada kirjallinen tai suullinen käännös kaikista sellaisista asiakirjoista, joiden kääntäminen on tarpeellista, jotta hän saa tiedon jutusta ja kykenee puolustautumaan. Vastaavasti direktiivin 3 artiklan mukainen oikeus saada keskeiset asiakirjat käännettyiksi kattaa kaikki sellaiset asiakirjat, jotka ovat keskeisiä sen varmistamisen kannalta, että epäilty kykenee

käyttämään oikeuttaan puolustukseen ja että menettelyn oikeudenmukaisuus turvataan.

Pykälän 1 momentin nojalla olisi käännettävä asian kannalta olennainen esitutkintaineistoon kuuluva asiakirja tai sen osa, jos kääntäminen on tarpeen asianosaisen oikeuden valvomiseksi. Kääntämisvelvollisuuden laajuus riippuisi tapauskohtaisista olosuhteista. Olennaisella asiakirjalla tarkoitettaisiin asiakirjaa, jonka sisällöllä on keskeinen merkitys asiassa. Esitutkintaviranomainen voisi tarvittaessa harkita kääntämisvelvollisuuden laajuutta yhteistyössä syyttäjän kanssa. Kääntämisvelvollisuus edellyttäisi lisäksi, että kääntäminen olisi tarpeen asianosaisen oikeuden valvomiseksi. Rikoksesta epäillyn osalta ratkaisevaa olisi kääntämisen merkitys epäillyn puolustautumismahdollisuuksien turvaamisen kannalta. Kääntäminen ei välttämättä olisi tarpeen asianosaisen oikeuden valvomiseksi silloin, kun asianosaisella on mahdollisuus saada selville asiakirjan sisältö avustajansa avulla, eikä asiakirja ole sisällöltään monimutkainen tai vaikeasti ymmärrettävä. Toisaalta näissäkin tilanteissa kääntäminen voisi olla tarpeen, jos asiakirjaineisto on laaja. Kääntämisvelvollisuuden laajuutta harkittaessa huomioon voitaisiin ottaa myös asian laatu, asianosaisen henkilökohtaiset ominaisuudet sekä se, kuinka vakava rikosasiasta on kysymys.

Asiakirjan kääntäminen ei edellyttäisi asianosaisen nimenomaista pyyntöä, vaan käännöksen tarpeellisuus olisi harkittava viran puolesta. Käännöksen tarpeellisuuteen vaikuttaisi kuitenkin myös asianosaisen oma käsitys asiasta. Harkinnassa voitaisiin sen vuoksi ottaa huomioon myös se, onko asianosainen nimenomaisesti pyytänyt käännöstä. Asianosaisen nimenomaisesta pyynnöstä huolimatta käännös voitaisiin jättää antamatta, jos käännöstä ei ole pidettävä asianosaisen oikeuden valvomisen kannalta tarpeellisena.

Kääntämisvelvollisuuden piiriin kuuluvat asiakirjat määräytyisivät ehdotetun 1 momentin nojalla. Myös näiden asiakirjojen osalta olisi kuitenkin mahdollista, että ne kirjallisen käännöksen sijasta käännettäisiin tulkin avulla suullisesti jäljempänä ehdotetun 2 momentin nojalla.

Ehdotettu 1 momentti edellyttää kirjallisten käännösten antamista kohtuullisessa ajassa.

Käännökset olennaisista esitutkintaineistoon kuuluvista asiakirjoista olisi annettava sellaisessa ajassa, että asianosainen kykenisi asianmukaisesti valvomaan oikeuksiaan rikosprosessissa. Käännösten tulisi olla epäillyn saatavilla sellaisessa ajassa, että epäillylle jäisi riittävästi aikaa valmistella puolustustaan tulevassa oikeudenkäynnissä.

Momentti vastaa direktiivin 3 artiklan 1, 3 ja 4 kohtaa esitutkintaviranomaisten osalta. Pidättämistä koskevan päätöksen kääntämisestä säädettäisiin kuitenkin pakkokeinolain 2 luvussa.

Pykälän 1 momenttiin sisältyvä kääntämisen kustannuksia koskeva säännös ehdotetaan siirrettäväksi uuteen 4 momenttiin.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi uusi säännös siitä, milloin olennaisesta asiakirjasta voitaisiin kirjallisen käännöksen sijasta antaa suullinen käännös. Momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettu olennainen asiakirja tai sen osa voitaisiin kääntää tulkin avulla suullisesti, jollei asianosaisen oikeusturva edellyttäisi asiakirjan kääntämistä kirjallisesti. Suullinen käännös voitaisiin antaa esimerkiksi kuulustelun yhteydessä. Ehdotetun säännöksen mukaan mahdollista olisi myös se, että asianosaiselle ei käännettäisi 1 momentissa tarkoitettua olennaista asiakirjaa tai sen osaa sellaisenaan, vaan hänelle käännettäisiin ainoastaan esitutkintaviranomaisen laatima yhteenveto kyseisestä olennaisesta asiakirjasta. Edellytyksenä tältäkin osin olisi, että suullista yhteenvetoa olisi pidettävä asianosaisen oikeusturvan ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamisen kannalta riittävänä. Ehdotettu momentti vastaisi asiakirjan suullista kääntämistä koskevaa direktiivin 3 artiklan 7 kohtaa, joka sallii suullisen käännöksen tai suullisen yhteenveton antamisen edellyttäen, että tämä ei loukkaa menettelyn oikeudenmukaisuutta.

Ehdotettu 2 momentin säännös edellyttää esitutkintaviranomaiselta tapauskohtaisista harkintaa sen suhteen, onko suullinen käännös asianosaisen oikeusturvan kannalta riittävä. Tässä harkinnassa tulisi ottaa huomioon muun muassa asian ja asiakirjan laatu, asianosaisen henkilökohtaiset ominaisuudet ja se, onko asianosaisella avustajaa, joka huolehtii asianosaisen oikeuksien toteutumisesta. Kirjallisen käännöksen tarpeeseen vaikuttaisi se,

kuinka vakavasta tai monimutkaisesta rikosasiasta on kysymys tai mikä on rikoksen johdosta odotettavissa oleva rangaistus. Suullinen käänös voisi olla asianosaisen oikeusturvan kannalta riittämätön asiakirjan laadun vuoksi silloin, kun asiakirja sisältää niin paljon yksityiskohtaisia tai monimutkaisia tietoja, että niitä on suullisessa muodossa vaikea ymmärtää. Direktiivin edellyttämän käänösmisvelvollisuuden kannalta keskeistä on epäillyn puolustautumisoikeuden turvaaminen. Tarvetta asiakirjan kirjalliseen kääntämiseen ei yleensä olisi esimerkiksi silloin, jos poliisin ja syyttäjän välisen yhteistyön perusteella on tiedossa, ettei syyttäjä tule ajamaan syytettä.

Esitutkintaviranomaisen olisi viran puolesta harkittava, onko suullinen käänös olennaisesta esitutkinta-aineistoon kuuluvasta asiakirjasta asianosaisen oikeusturvan kannalta riittävä. Asiakirja voitaisiin ehdotetun momentin nojalla kääntää siten asianosaiselle suullisesti, vaikka asianosainen nimenomaisesti pyytäisi kirjallista käänöstä. Esitutkintaviranomainen voisi harkinnassaan kuitenkin ottaa huomioon myös asianosaisen oman käsityksen kirjallisen käänöksen tarpeellisuudesta.

Direktiivissä säädetyn käänöksiä koskevan oikeuden kunnioittaminen ei johdantosan kappaleen 23 mukaan saisi vaikuttaa muihin prosessuaalisiin oikeuksiin. Harkittessa valintaa kirjallisen ja suullisen käänöksen välillä voitaisiin siten ottaa huomioon myös kääntämisen vaikutus menettelyn keston ja asianosaisen oikeuteen oikeudenkäyntiin kohtuullisen ajan kuluessa.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös käänöstä koskevasta oikeudesta luopumisesta. Ehdotetulla momentilla pannaan täytäntöön direktiivin 3 artiklan 8 kohta esitutkintaviranomaisten osalta. Ehdotettu 3 momentin säännös tulisi sovellettavaksi, jos asianosaisella edellä ehdotetun 1 tai 2 momentin nojalla olisi oikeus olennaisen esitutkinta-aineistoon kuuluvan asiakirjan kirjalliseen tai suulliseen käänökseen.

Ehdotetun 3 momentin mukaan asianosaiselle voitaisiin jättää antamatta käänös tässä pykälässä tarkoitettua asiakirjasta, jos asianosainen luopuisi oikeudestaan käänökseen. Jotta asianosainen voisi luopua oi-

keudestaan käänökseen, hänen olisi kuitenkin oltava tietoinen pykälän mukaisista oikeuksistaan. Sen vuoksi ehdotetaan, että esitutkintaviranomaisen olisi huolehdittava siitä, että asianosainen saisi riittävät tiedot oikeudestaan asiakirjan kirjalliseen tai suulliseen käänökseen. Riittäväillä tiedoilla tarkoitetaan samaa kuin direktiivin 3 artiklan 8 kohdassa, jonka mukaan epäilty voi luopua direktiivin mukaisesta oikeudestaan käänökseen, jos epäilty on täysin selvillä luopumisen seurauksista. Epäillylle olisi siten ilmoitettava pykälässä säädetystä oikeudesta asiakirjan kirjalliseen tai suulliseen käänökseen sekä käänöksen maksuttomuudesta. Direktiivin mukaan käänösoikeudesta luopumisen edellytyksenä on myös, että luopuminen on yksiselitteistä ja vapaaehtoista. Tämän vuoksi ehdotetaan, että esitutkintaviranomaisen olisi tarvittaessa varmistettava asianosaiselta tai hänen asiamieheltään asiaa tiedustelemalla, haluaako asianosainen tässä pykälässä tarkoitettua asiakirjasta käänöksen. Ehdotettu 3 momentti vastaisi siten direktiivin vaatimuksia siitä, millä edellytyksillä epäilty voi luopua oikeudestaan käänökseen.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että 1 momenttiin sisältyvä säännös kääntämisen kustannuksista siirretään uuteen 4 momenttiin. Momentin mukaan kääntäminen tapahtuu valtion kustannuksella, jollei esitutkintaviranomainen itse huolehdi kääntämisestä.

Momenttiin ehdotetaan otettavaksi uusi kääntäjän kelpoisuutta koskeva säännös. Momentin mukaan kääntäjänä saisi toimia rehellinen ja muuten kyseiseen tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot. Kääntäjän sopivuutta ja kääntäjältä edellytettäviä taitoja arvioitaisiin vastaavasti kuin edellä 12 §:n 4 momentissa tulkin osalta ehdotetaan. Käänösten laadun turvaamiseksi esitutkintaviranomaisen tulisi ensisijaisesti käyttää kääntäjinä auktorisoituja kääntäjiä. Tarvittaessa kääntäjinä voitaisiin kuitenkin käyttää myös muita tehtävään sopivia ja kykeneviä henkilöitä.

Ehdotetun momentin mukaan esitutkintaviranomaisen olisi määrättävä tehtävään uusi kääntäjä, jos asianosaisen oikeusturva sitä edellyttäisi. Esitutkintaviranomainen voisi

määrätä tehtävään uuden kääntäjän myös muusta painavasta syystä. Jos asianosainen katsoisi, että käännöksen laatu ei ole riittävä menettelyn oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi, asianosainen voisi pyytää, että esitutkintaviranomainen määräisi tehtävään uuden kääntäjän. Asianosaisen nimenomaisesta pyynnöstä huolimatta kääntäjää ei kuitenkaan olisi vaihdettava, jos vaihtamista ei olisi pidettävä asianosaisen oikeusturvan kannalta tarpeellisena, esimerkiksi jos pyyntö olisi ilmeisen perusteeton. Esitutkintaviranomaisen tulisi tarvittaessa myös oma-aloitteisesti ryhtyä toimenpiteisiin uuden käännöksen hankkimiseksi, jos esitutkintaviranomainen huomaisi, että käännöksen laatu ei ole asianosaisen oikeusturvan kannalta riittävä. Kääntäjä voitaisiin vaihtaa myös muusta painavasta syystä, esimerkiksi rikostutkinnallisista syistä, jos esitutkintaviranomaisen tietoon tulisi seikkoja, jotka antaisivat aiheen epäillä kääntäjän luotettavuutta.

Ehdotetulla kääntäjän kelpoisuutta koskevalla säännöksellä pannaan esitutkintaviranomaisten osalta täytäntöön käännösten laatua koskeva direktiivin 3 artiklan 9 kohta, joka edellyttää, että tarjottavat käännökset ovat riittävän laadukkaita, jotta niiden avulla voidaan turvata menettelyn oikeudenmukaisuus. Ehdotetulla säännöksellä pantaisiin lisäksi osaksi täytäntöön direktiivin 5 artiklan 1 kohta, joka edellyttää jäsenvaltioilta toimenpiteitä käännösten laadun varmistamiseksi. Momentilla pannaan esitutkintaviranomaisten osalta täytäntöön myös direktiivin 3 artiklan 5 kohdan vaatimus siitä, että epäilyllä on oltava mahdollisuus valittaa siitä, että käännösten laatu ei ole riittävä menettelyn oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi. Lisäksi johdanto-osan kappaleessa 24 edellytetään, että tarjottavien käännösten laatua voidaan valvoa, kun toimivaltaisille viranomaisille on yksittäistapauksessa huomautettu siitä.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että 2 momentti siirretään uudeksi 5 momentiksi. Momentin mukaan kääntämisestä on tässä pykälässä säädetyn lisäksi voimassa, mitä kielilaissa ja saamen kielilaissa säädetään. Vastaavasti kuin hallituksen esityksessä HE 222/2010 vp (s. 204/II) 2 momentin perusteissa todetaan, 5 momentin säännös tarkoittaisi sitä, että pykälän 1—4 momentit tulisi-

vat suomen-, ruotsin- ja saamenkielisten osalta sovellettaviksi sellaisissa tapauksissa, joissa asiakirja tai sen osa on muun kuin suomen- tai ruotsinkielinen. Pykälän 1—4 momentin sääntelyllä ei voitaisi missään tapauksessa rajoittaa niitä oikeuksia, joita asianosaisella on kielilain tai saamen kielilain nojalla. Mainitut momentit voisivat kyllä tulla sovellettaviksi näiden lakien säännöksiä täydentävästi.

9 luku **Esitutkinta-aineisto**

6 §. *Esitutkintapöytäkirja.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännös tulkkausta ja kääntämistä koskevien tietojen tallentamisesta. Pykälällä pannaan täytäntöön tietojen tallentamista koskeva direktiivin 7 artikla esitutkintaviranomaisten osalta.

Pykälän 2 momentin viimeisen lauseen mukaan esitutkintapöytäkirjaan on merkittävä esitutkinnassa kuultujen henkilöiden kieli. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että tämä lause siirretään ehdotettavaan uuteen 3 momenttiin, jossa säädettäisiin myös muiden tulkkausta ja kääntämistä koskevien tietojen merkitsemisestä esitutkintapöytäkirjaan.

Ehdotetun 3 momentin mukaan esitutkintapöytäkirjaan olisi tehtävä merkintä esitutkinnassa kuultujen henkilöiden kielen lisäksi direktiivin 7 artiklassa mainituista seikoista. Esitutkintapöytäkirjaan olisi tehtävä merkintä, jos asianosaista on kuultu tai kuulusteltu tulkin avustuksella, asianosaiselle on käännetty suullisesti 4 luvun 13 §:n 1 momentissa tarkoitettu olennainen asiakirja tai sen osa tai yhteenveto taikka asianosainen on luopunut oikeudestaan käännökseen. Merkintä voitaisiin tehdä myös muuhun soveltuvaan asiakirjaan. Olennaista olisi, että momentissa mainitut seikat olisivat jälkikäteen todennettavissa.

2.3 **Esitutkintalaki (449/1987)**

Koska uusi esitutkintalaki (805/2011) tulee voimaan 1.1.2014, mutta direktiivi on pantava täytäntöön viimeistään 27.10.2013, esityksessä ehdotetaan, että direktiivin edellyttämät lainsäädäntömuutokset tehtäisiin myös voimassa olevaan esitutkintalakiin (449/1987). Ehdotetut esitutkintalain 37, 37 a

ja 37 b § olisivat voimassa 1.1.2014 asti ja vastaisivat 1.1.2014 voimaan tulevia uuden esitutkintalain 4 luvun 12 ja 13 §:ää sekä 9 luvun 6 §:n 3 momenttia.

37 §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi niin, että se vastaisi uuden esitutkintalain asian käsittelykieltä koskevaa 4 luvun 12 §:ää siten muutettuna kuin edellä ehdotetaan.

37 a §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 37 a §, joka vastaisi uuden esitutkintalain asiakirjan kääntämistä koskevaa 4 luvun 13 §:ää siten muutettuna kuin edellä ehdotetaan.

37 b §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 37 b §, joka vastaisi uuden esitutkintalain 9 luvun 6 §:ään edellä ehdotettua lisäystä tulkkausta ja kääntämistä koskevien tietojen merkitsemisestä esitutkintapöytäkirjaan.

2.4 Pakkokeinolaki (806/2011)

2 luku Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen

16 §. Lukuun lisättäisiin uusi 16 §, jossa säädettäisiin pidättämistä koskevan päätöksen kääntämisestä. Pidättämistä koskevaa päätöstä olisi direktiivin edellyttämällä tavalla pidettävä sellaisena olennaisena asiakirjana, jonka kääntäminen kirjallisesti tai suullisesti olisi epäillyn oikeuden valvomiseksi tarpeen, ellei epäilty luopuisi oikeudestaan käännökseen. Pykälällä pannaan täytäntöön direktiivin 3 artiklan 2 ja 7 kohta siltä osin kuin on kysymys pidättämistä koskevan päätöksen kääntämisestä.

Pykälän 1 momentin mukaan epäillyllä olisi oikeus saada kohtuullisessa ajassa kirjallinen käännös pidättämistä koskevasta päätöksestä esitutkintalain 4 luvun 12 §:ssä tarkoitettulle epäillyn käyttämälle kielelle. Kuten edellä esitutkintalain 4 luvun 12 §:n perusteluissa todetaan, muun kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisen osalta epäillyn käyttämällä kielellä tarkoitetaan kieltä, jota epäilty ymmärtää ja osaa puhua riittävästi.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentin säännöksestä voitaisiin poiketa ja epäillylle antaa kirjallisen käännöksen sijasta suullinen käännös pidättämistä koskevasta päätöksestä tai päätöksen yhteenvedosta, jollei epäillyn oikeusturva edellyttäisi päätöksen kääntämis-

tä kirjallisesti. Pidättämispäätös käännetään epäillylle yleensä kuulustelun yhteydessä tulkin avulla suullisesti. Esitutkintaviranomaisen tulisi tapauskohtaisesti arvioida, edellyttäisikö epäillyn oikeusturva pidättämispäätöksen kääntämistä tämän lisäksi kirjallisesti. Tässä arvioinnissa voitaisiin ottaa huomioon muun muassa kiinnioton pituus, epäillyn henkilöön liittyvät seikat, avustajan käyttö sekä se, vaaditaanko epäiltyä edelleen vangittavaksi. Pidättämispäätöksen suullista kääntämistä voitaisiin yleensä pitää epäillyn oikeusturvan kannalta riittävänä, jos pidätyllä on avustaja, jonka kanssa hänellä on mahdollisuus keskustella päätöksen sisällöstä.

Pykälän 3 momentin mukaan pidättämistä koskevan päätöksen kääntämiseen sovellettaisiin lisäksi, mitä esitutkintalain 4 luvun 13 §:ssä säädetään olennaisen esitutkintaineistoon kuuluvan asiakirjan kääntämisestä. Epäilty voisi siten luopua oikeudestaan käännökseen edellyttäen, että hän olisi saanut riittävät tiedot oikeudestaan käännökseen. Samoin sovellettaviksi tulisivat säännökset kääntäjää koskevista kelpoisuusvaatimuksista ja kääntäjän vaihtamisesta, jos epäillyn oikeusturva sitä edellyttäisi.

3 luku Tuomioistuinmenettely vangitsemisasioidissa

21 §. Lukuun lisättäisiin uusi 21 §, jossa säädettäisiin vangitsemispäätöksen kääntämisestä. Vangitsemispäätöstä olisi direktiivin edellyttämällä tavalla pidettävä sellaisena olennaisena asiakirjana, jonka kääntäminen kirjallisesti tai suullisesti olisi epäillyn oikeuden valvomiseksi tarpeen, ellei epäilty luopuisi oikeudestaan käännökseen. Pykälällä pannaan täytäntöön direktiivin 3 artiklan 2 ja 7 kohta siltä osin kuin on kysymys vangitsemispäätöksen kääntämisestä.

Pykälän 1 momentin mukaan epäillyllä olisi oikeus saada kohtuullisessa ajassa kirjallinen käännös vangitsemispäätöksestä esitutkintalain 4 luvun 12 §:ssä tarkoitettulle epäillyn käyttämälle kielelle. Kuten edellä esitutkintalain 4 luvun 12 §:n perusteluissa todetaan, muun kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisen osalta epäillyn käyttämällä kie-

lellä tarkoitetaan kieltä, jota epäilty ymmärtää ja osaa puhua riittävästi.

Pykälän 2 *momentin* mukaan 1 momentin säännöksestä voitaisiin poiketa ja epäillylle antaa kirjallisen käännökseen sijasta suullinen käänнос vangitsemispäätöksestä tai päätöksen yhteenvedosta, jollei epäillyn oikeusturva edellyttäisi päätöksen kääntämistä kirjallisesti. Päätös vangitsemisasiassa annetaan tuomioistuimen istunnossa, jossa on oltava paikalla myös tulkki, jos vangittavaksi vaadittu ei ymmärrä asian käsittelyssä käytettävää kieltä. Tällöin tulkki kääntää vangitsemispäätöksen epäillylle suullisesti samalla, kun vangitsemispäätös julistetaan istunnossa. Tuomioistuimen tulisi tapauskohtaisesti arvioida, edellyttäisikö epäillyn oikeusturva vangitsemispäätöksen kääntämistä tämän lisäksi kirjallisesti. Arvioinnissa tulisi ottaa huomioon muun muassa asian monimutkaisuus ja epäillyn henkilöön liittyvät seikat.

Pykälän 3 *momentin* mukaan vangitsemispäätöksen kääntämiseen sovellettaisiin lisäksi, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 a luvussa säädetään asiakirjan kääntämisestä. Epäilty voisi siten luopua oikeudestaan käännökseen edellyttäen, että hän olisi saanut riittävät tiedot oikeudestaan käännökseen. Samoin sovellettaviksi tulisivat säännökset kääntäjää koskevista kelpoisuusvaatimuksista ja kääntäjän vaihtamisesta, jos epäillyn oikeusturva sitä edellyttäisi.

2.5 Pakkokeinolaki (450/1987)

Koska uusi pakkokeinolaki (806/2011) tulee voimaan 1.1.2014, mutta direktiivi on pantava täytäntöön viimeistään 27.10.2013, esityksessä ehdotetaan, että direktiivin edellyttämät lainsäädäntömuutokset tehtäisiin myös voimassa olevaan pakkokeinolakiin (450/1987). Ehdotetut pakkokeinolain 1 luvun 7 a § ja 26 b § olisivat voimassa 1.1.2014 asti ja vastaisivat 1.1.2014 voimaan tulevia uuden pakkokeinolain 2 luvun 16 §:ää ja 3 luvun 21 §:ää.

1 luku **Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen**

7 a §. *Pidättämisestä koskevan päätöksen kääntäminen.* Lukuun ehdotetaan lisättäväksi

uusi 7 a §, joka koskisi pidättämistä koskevan päätöksen kääntämistä. Pykälä vastaisi edellä ehdotettua uuden pakkokeinolain 2 luvun 16 §:ää.

26 b §. *Vangitsemispäätöksen kääntäminen.* Lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 26 b §, joka koskisi vangitsemispäätöksen kääntämistä. Pykälä vastaisi edellä ehdotettua uuden pakkokeinolain 3 luvun 21 §:ää.

2.6 Laki sakon ja rikesakon määräämisestä

7 §. Pykälän 2 *momentin* mukaan tässä laissa tarkoitetun rikkomuksen selvittämiseksi toimitetaan esitutkintalain 11 luvun 2 §:n mukainen suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä sakkovaatimuksen, sakkomääräyksen, rikesakkomääräyksen tai rangaistusvaatimuksen antamiseksi. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan esitutkinta saadaan toimittaa noudattamatta esitutkintalain 4 luvun 13 §:n säännöksiä, jotka koskevat olennaisen esitutkinta-aineistoon kuuluvan asiakirjan kääntämistä. Säännöksellä pannaan täytäntöön direktiivin 1 artiklan 3 kohta, jonka mukaan direktiiviä ei sovelleta menettelyihin, joissa muu viranomaislainen kuin tuomioistuin määrää rangaistuksen vähäisistä rikkomuksista. Pykälässä tarkoitettua esitutkinnassa noudatettaisiin kuitenkin esitutkintalain tulkkausta koskevia säännöksiä.

2.7 Laki rangaistusmääräysmenettelystä

5 §. Rangaistusmääräysmenettelystä annettu laki kumotaan sakon ja rikesakon määräämisestä annetulla lailla. Koska sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain voimaantulosta ei ole vielä tietoa, rangaistusmääräysmenettelystä annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi vastaava lisäys kuin mitä edellä lakiehdotuksessa 2.6 sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain osalta ehdotetaan. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan esitutkinta saadaan toimittaa noudattamatta esitutkintalain 4 luvun 13 §:n säännöksiä, jotka koskevat olennaisen esitutkinta-aineistoon kuuluvan asiakirjan kääntämistä. Säännöksellä pannaan täytäntöön direktiivin 1 artiklan 3 kohta, jon-

ka mukaan direktiiviä ei sovelleta menettelyihin, joissa muu viranomaisen kuin tuomioistuin määrää rangaistuksen vähäisistä rikkomuksista. Pykälässä tarkoitettussa esitutkinnassa noudatettaisiin kuitenkin esitutkintalain tulkkausta koskevia säännöksiä.

2.8 Laki rangaistusmääräysmenettelystä

5 §. Koska uusi esitutkintalaki (805/2011) tulee voimaan 1.1.2014, mutta direktiivi on pantava täytäntöön viimeistään 27.10.2013, esityksessä ehdotetaan rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 5 §:ää väliaikaisesti muutettavaksi siten, että siihen lisätään, että esitutkinta saadaan toimittaa noudattamatta esitutkintalain edellä ehdotettuja asiakirjan kääntämistä koskevia 37 a §:n säännöksiä.

2.9 Laki rikesakkomenettelystä

7 §. Rikesakkomenettelystä annettu laki kumotaan sakon ja rikesakon määräämisestä annetulla lailla. Koska sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain voimaantulosta ei ole vielä tietoa, rikesakkomenettelystä annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi vastaava lisäys kuin mitä edellä lakiehdotuksessa 2.6 sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain osalta ehdotetaan. Pykälän *1 momentti* ehdotetaan muutettavaksi siten, että rikesakkoasiassa toimitetaan esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 2 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä rikesakon määräämistä varten. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan esitutkinta saadaan toimittaa noudattamatta esitutkintalain 4 luvun 13 §:n säännöksiä, jotka koskevat olennaisen esitutkinta-aineistoon kuuluvan asiakirjan kääntämistä. Säännöksellä pannaan täytäntöön direktiivin 1 artiklan 3 kohta, jonka mukaan direktiiviä ei sovelleta menettelyihin, joissa muu viranomaisen kuin tuomioistuin määrää rangaistuksen vähäisistä rikkomuksista. Pykälässä tarkoitettussa esitutkinnassa noudatettaisiin kuitenkin esitutkintalain tulkkausta koskevia säännöksiä.

2.10 Laki rikesakkomenettelystä

7 §. Koska uusi esitutkintalaki (805/2011) tulee voimaan 1.1.2014, mutta direktiivi on pantava täytäntöön viimeistään 27.10.2013, esityksessä ehdotetaan rikesakkomenettelystä annetun lain 7 §:ää väliaikaisesti muutettavaksi siten, että siinä viitataan voimassa olevan esitutkintalain (449/1987) säännöksiin. Ehdotetun pykälän *1 momentin* mukaan rikesakkoasiassa toimitetaan esitutkintalain 44 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä rikesakon määräämistä varten. Esitutkinta saataisiin toimittaa noudattamatta esitutkintalain edellä ehdotettuja asiakirjan kääntämistä koskevia 37 a §:n säännöksiä.

2.11 Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä

21 §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisättäisiin viittaussäännös luovutettavaksi pyydetyn oikeudesta tulkkaukseen sekä säännökset kiinniottamista ja luovuttamista koskevan pyynnön eli eurooppalaisen pidätysmääräyksen kääntämisestä. Direktiivin edellyttämällä tavalla luovutettavaksi pyydetyllä olisi oikeus saada joko kirjallinen tai suullinen käänнос kiinniottamista ja luovuttamista koskevasta pyynnöstä, ellei luovutettavaksi pyydetty luopuisi oikeudestaan käännökseen. Ehdotetulla pykälällä pannaan täytäntöön tulkkausta koskeva direktiivin 2 artiklan 7 kohta luovuttamisasian valmistelun osalta sekä eurooppalaisen pidätysmääräyksen kääntämistä koskevat 3 artiklan 6 ja 7 kohdat.

Pykälän *2 momenttia* ehdotetaan muutettavaksi siten, että momenttiin lisättäisiin viittaussäännös, jonka mukaan luovutettavaksi pyydetyn oikeuteen saada tulkkausta luovuttamisasian valmistelussa sovellettaisiin, mitä esitutkintalain 4 luvun 12 §:ssä säädetään asianosaisen oikeudesta tulkkaukseen. Sovellettaviksi tulisivat siten myös tässä esityksessä ehdotetut tulkkaustarpeen selvittämistä sekä tulkin kelpoisuutta ja tulkin vaihtamista

koskevat säännökset. Lisäksi ehdotetaan, että momenttiin otettaisiin säännös siitä, että luovutettavaksi pyydytyllä olisi oikeus saada kirjallinen käännös kiinniottamista ja luovuttamista koskevasta pyynnöstä hänen ymmärtämälleen kielelle. Muilta osin momenttia ei ehdoteta muutettavaksi.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *3 momentti*, jonka mukaan luovutettavaksi pyydytylle voitaisiin 2 momentista poiketen kääntää suullisesti kiinniottamista ja luovuttamista koskeva pyyntö tai yhteenveto pyynnöstä, jollei luovutettavaksi pyydetyn oikeusturva edellytä pyynnön kääntämistä kirjallisesti. Momentti sisältäisi myös viittaussäännöksen, jonka mukaan kiinniottamista ja luovuttamista koskevan pyynnön kääntämiseen sovellettaisiin lisäksi, mitä esitutkintalain 4 luvun 13 §:ssä säädetään olennaisen esitutkinta-aineistoon kuuluvan asiakirjan kääntämisestä. Luovutettavaksi pyydytty voisi siten luopua oikeudestaan käännökseen edellyttäen, että hän olisi saanut riittävät tiedot oikeudestaan käännökseen. Samoin sovellettaviksi tulisivat säännökset kääntäjää koskevista kelpoisuusvaatimuksista ja kääntäjän vaihtamisesta, jos luovutettavaksi pyydetyn oikeusturva sitä edellyttäisi.

Voimassa olevan pykälän 3 momentti siirtyisi uudeksi *4 momentiksi*.

2.12 Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä

21 §. Koska uusi esitutkintalaki (805/2011) tulee voimaan 1.1.2014, mutta direktiivi on pantava täytäntöön viimeistään 27.10.2013, esityksessä ehdotetaan rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 21 §:ää väliaikaisesti muutettavaksi siten, että siinä viitataan voimassa olevan esitutkintalain (449/1987) tulkkausta ja kääntämistä koskeviin, edellä ehdotettuihin 37 ja 37 a §:iin. Muilta osin lain 21 §:ään ehdotetut muutokset vastaavat edellä olevassa lakiehdotuksessa 2.11 ehdotettuja muutoksia.

3 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Esityksen ensimmäisen lakiehdotuksen 5 §:ään sisältyy asetuksenantovaltuus, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valtion varoista korvattavista vastaajan ja hänen avustajansa välisen neuvottelun tulkkauksesta aiheutuvista kustannuksista.

4 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 27 päivänä lokakuuta 2013, jolloin direktiivi on pantava täytäntöön.

Yleisenä sääntönä on, että oikeudenkäynnissä sovelletaan uutta menettelylainsäädäntöä sen tultua voimaan, jollei lakiin oteta erityistä siirtymäsäännöstä. Vireillä olevien asioiden osalta uutta lakia sovelletaan siihen osaan käsittelystä, joka tapahtuu lain voimaantulon jälkeen.

Lakeihin ei ehdoteta erityisiä siirtymäsäännöksiä. Jos lain voimaan tullessa pääkäsittely käräjäoikeudessa on päättynyt, käräjäoikeudessa ei sovellettaisi 1. lakiehdotuksessa ehdotettuja uusia säännöksiä haastehakemuksen tai muiden olennaisten asiakirjojen kääntämisestä.

Esityksessä ehdotetaan, että direktiivin edellyttämät lainsäädäntömuutokset tehdään sekä 1 päivänä tammikuuta 2014 voimaan tuleviin esitutkintalakiin (805/2011) ja pakkokeinolakiin (806/2011) sekä voimassa oleviin esitutkintalakiin (449/1987) ja pakkokeinolakiin (450/1987).

Esityksessä ehdotetaan, että direktiivistä aiheutuvat lainsäädäntömuutokset tehdään sekä lailla säädettävänä ajankohtana voimaan tulevaan sakon ja rikesakon määräämisestä annettuun lakiin että voimassa oleviin rangaistusmääräysmenettelystä annettuun lakiin ja rikesakkomenettelystä annettuun lakiin. Rangaistusmääräysmenettelystä annettua lakia ja rikesakkomenettelystä annettua lakia ehdotetaan ensin väliaikaisesti muutettavaksi siten, että niissä viitataan voimassa olevan esitutkintalain tässä esityksessä ehdotettuun säännökseen. Väliaikaista muuttamista koskevat lait olisivat voimassa 31 päivään joulukuuta 2013. Tämän jälkeen lakeja ehdotetaan

muutettaviksi siten, että niissä viitataan 1 päivänä tammikuuta 2014 voimaan tulevan esitutkintalain säännökseen. Muuttamista koskevat lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

Rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi direktiivin edellyttämät lainsäädäntömuutokset. Mainittua lakia ehdotetaan ensin väliaikaisesti muutettavaksi siten, että siinä viitataan voimassa olevan esitutkintalain tässä esityksessä ehdotettuihin

säännöksiin. Väliaikaista muuttamista koskeva laki olisi voimassa 31 päivään joulukuuta 2013. Tämän jälkeen lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä viitataan 1 päivänä tammikuuta 2014 voimaan tulevan esitutkintalain säännöksiin. Muuttamista koskeva laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 a luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 6 a luvun otsikko ja 2 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 426/2003, sekä
lisätään 6 a luvun 2 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 426/2003, uusi 4 ja 5 momentti ja lukuun uusi 3—7 § seuraavasti:

6 a luku

Oikeudenkäynnin kieli ja tulkkaus

2 §

Muulla kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisellä vastaajalla tai asianomistajalla syyttäjän ajamassa rikosasiassa on oikeus maksuttomaan tulkkaukseen rikosasian käsittelyssä. Tuomioistuimen on viran puolesta huolehdittava siitä, että vastaaja tai asianomistaja saa tarvitsemansa tulkkauksen.

Tuomioistuimen on huolehdittava tulkkauksen järjestämisestä myös silloin, kun asianosainen on viittomakielinen tai tulkkaus on asianosaisen aisti- tai puhevian takia tarpeen.

Jos tuomioistuin harkitsee sen soveliaaksi, tulkkaus voidaan järjestää käyttämällä videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa tiedonvälitystapaa, jossa istuntoon osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään, taikka puhe- ja näköyhteys keskenään, taikka puhe-

3 §

Muulle kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkieliselle vastaajalle on annettava kohtuullisessa ajassa maksuton kirjallinen käännös haastehakemuksesta ja tuomiosta häntä koskevilta osin. Vastaajalle on annettava kohtuullisessa ajassa maksuton kirjallinen käännös myös rikosasiassa tehtävästä päätöksestä ja muusta olennaisesta asiakirjasta tai sen osasta, jos käännös on tarpeen vastaajan oikeuden valvomiseksi. Asianomistajalle syyttäjän ajamassa rikosasiassa on annettava

pyynnöstä kohtuullisessa ajassa maksuton kirjallinen käännös tuomiosta häntä koskevilta osin sekä käännös rikosasiassa tehtävästä päätöksestä tai sen osasta, jos käännös päätöksestä on tarpeen asianomistajan oikeuden valvomiseksi.

Vastaajalle tai asianomistajalle voidaan 1 momentissa säädetystä poiketen kääntää suullisesti haastehakemus, tuomio tai muu olennainen asiakirja taikka asiakirjan osa tai yhteenveto asiakirjasta, jollei asianosaisen oikeusturva edellytä asiakirjan kääntämistä kirjallisesti.

Tuomioistuimen on huolehdittava siitä, että vastaaja saa riittävät tiedot oikeudestaan asiakirjan käännökseen ja tarvittaessa varmistettava, haluaako vastaaja tässä pykälässä tarkoitettua asiakirjasta käännöksen. Vastaajalle voidaan jättää antamatta käännös asiakirjasta, jos vastaaja luopuu oikeudestaan käännökseen.

4 §

Jos asianosaista on kuultu tulkin avustuksella, 3 §:ssä tarkoitettu haastehakemus, tuomio tai muu olennainen asiakirja taikka asiakirjan osa tai yhteenveto asiakirjasta on käännetty asianosaiselle suullisesti oikeuden istunnossa tai vastaaja on luopunut oikeudestaan asiakirjan käännökseen, tästä on tehtävä merkintä pöytäkirjaan, tuomioon tai päätökseen.

5 §

Jos vastaajan oikeusturva sitä edellyttää, valtion varoista korvataan vastaajan ja hänen

oikeudenkäyntiavustajansa välisen neuvottelun tarpeellisesta tulkkauksesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset.

Tarkempia säännöksiä 1 momentin nojalla korvattavista kustannuksista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

6 §

Tulkkina tai kääntäjänä saa toimia rehellinen ja muuten tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot.

Tuomioistuimen on määrättävä tehtävään uusi tulkki tai kääntäjä, jos asianosaisen oikeusturva sitä edellyttää.

7 §

Mitä oikeudenkäymiskaassa säädetään oikeudenkäyntiavustajan salassapitovelvollisuudesta ja velvollisuudesta kieltäytyä todistamasta, sovelletaan myös tulkkiin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

2.

Laki

esitutkintalain 4 ja 9 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan esitutkintalain (805/2011) 4 luvun 12 §:n 4 momentti, 13 § ja 9 luvun 6 §:n 2 momentti sekä
lisätään 9 luvun 6 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 ja 4 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi, seuraavasti:

4 luku

Esitutkintaperiaatteet ja esitutkintaan osallistuvien oikeudet

12 §

Esitutkinnan käsittelykieli

Muulla kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisellä on oikeus esitutkinnassa käyttää kieltä, jota hän ymmärtää ja osaa puhua riittävästi, sekä viittomakielisellä oikeus käyttää viittomakieltä. Esitutkintaviranomaisen on selvitettävä, tarvitseeko asianosainen tulkkausta. Esitutkintaviranomaisen on huolehdittava siitä, että asianosainen saa tarvitsemansa tulkkauksen. Tulkkina saa toimia rehellinen ja muuten tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot. Esitutkintaviranomaisen on määrättävä tehtävään uusi tulkki, jos asianosaisen oikeusturva sitä edel-

lyttää. Esitutkintaviranomainen voi määrätä tehtävään uuden tulkin myös muusta painavasta syystä.

13 §

Asiakirjan kääntäminen

Asian kannalta olennainen esitutkinta-aineistoon kuuluva asiakirja tai sen osa on käännettävä kohtuullisessa ajassa kirjallisesti 12 §:ssä tarkoitettulle asianosaisen käyttämälle kielelle, jos kääntäminen on tarpeen asianosaisen oikeuden valvomiseksi.

Asianosaiselle voidaan 1 momentissa säädetystä poiketen kääntää suullisesti olennainen asiakirja tai sen osa tai yhteenveto asiakirjasta, jollei asianosaisen oikeusturva edellytä asiakirjan kääntämistä kirjallisesti.

Esitutkintaviranomaisen on huolehdittava siitä, että asianosainen saa riittävät tiedot oikeudestaan asiakirjan käännökseen ja tarvit-

taessa varmistettava, haluaako asianosainen tässä pykälässä tarkoitetusta asiakirjasta käännöksen. Asianosaiselle voidaan jättää antamatta käännös asiakirjasta, jos asianosainen luopuu oikeudestaan käännökseen.

Tässä pykälässä tarkoitettu kääntäminen tapahtuu valtion kustannuksella, jollei esitutkintaviranomainen itse huolehdi kääntämisestä. Kääntäjänä saa toimia rehellinen ja muuten tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot. Esitutkintaviranomaisen on määrättävä tehtävään uusi kääntäjä, jos asianosaisen oikeusturva sitä edellyttää. Esitutkintaviranomainen voi määrätä tehtävään uuden kääntäjän myös muusta painavasta syystä.

Kääntämisestä on lisäksi voimassa, mitä kääntämisestä kielilaissa ja saamen kielilaisissa säädetään.

9 luku

Esitutkinta-aineisto

6 §

Esitutkintapöytäkirja

Esitutkintapöytäkirjaan on otettava kuulustelupöytäkirjat ja selostukset tutkintatoimenpiteistä ja niiden yhteydessä tehdyistä esitutkinnassa selvitettäviä asioita koskevista havainnoista sekä liitettävä tutkinnassa kertyneet asiakirjat, tallenteet ja valokuvat, jos niillä voidaan olettaa olevan merkitystä asiassa ja jos laissa ei toisin säädetä.

Esitutkintapöytäkirjaan on merkittävä esitutkinnassa kuultujen henkilöiden kieli. Jos asianosaista on kuultu tai kuulusteltu tulkin avustuksella, 4 luvun 13 §:n 1 momentissa tarkoitettu olennainen asiakirja taikka asiakirjan osa tai yhteenveto asiakirjasta on käännetty asianosaiselle suullisesti tai asianosainen on luopunut oikeudestaan asiakirjan käännökseen, tästä on tehtävä merkintä esitutkintapöytäkirjaan tai muuhun asiakirjaan.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____ .

3.

Laki

esitutkintalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan esitutkintalain (449/1987) 37 §, sellaisena kuin se on laissa 427/2003, sekä
lisätään lakiin uusi 37 a ja 37 b § seuraavasti:

37 §

Esitutkinnassa käytetään kaksikielisen esitutkintaviranomaisen virka-alueella rikoksesta epäillyn kieltä, joko suomea tai ruotsia. Jos epäillyt ovat erikielisiä tai jos epäillyn kieli ei ole suomi tai ruotsi, esitutkintaviranomai-

nen päättää käsittelykielestä asianosaisten oikeutta ja etua silmällä pitäen. Jos kielivalintaa ei voida tehdä tällä perusteella, käytetään esitutkintaviranomaisen virka-alueen väestön enemmistön kieltä. Esitutkinnassa käytetään yksikielisen esitutkintaviranomaisen toimit-

tamassa esitutkinnaissa viranomaisen virka-alueen kieltä, jollei viranomainen asianosaisen oikeutta ja etua silmällä pitäen päätä toisen kielen käyttämisestä.

Esitutkinnaissa jokaisella on kuitenkin oikeus 1 momentista riippumatta käyttää suomea tai ruotsia kielilain (423/2003) 10 §:ssä säädettyllä tavalla. Esitutkintaviranomaisen on huolehdittava tulkkauksesta tai valtion kustannuksella hankittava tulkki silloin, kun viranomaisen ei ole käytettävä sen kanssa asioivan henkilön kieltä.

Oikeudesta käyttää saamen kieltä esitutkinnaissa säädetään saamen kielilaissa (1086/2003).

Muulla kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisellä on oikeus esitutkinnaissa käyttää kieltä, jota hän ymmärtää ja osaa puhua riittävästi, sekä viittomakielisellä oikeus käyttää viittomakieltä. Esitutkintaviranomaisen on selvitettävä, tarvitseeko asianosainen tulkkausta. Esitutkintaviranomaisen on huolehdittava siitä, että asianosainen saa tarvitsemansa tulkkauksen. Tulkkina saa toimia rehellinen ja muuten tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot. Esitutkintaviranomaisen on määrättävä tehtävään uusi tulkki, jos asianosaisen oikeusturva sitä edellyttää. Esitutkintaviranomainen voi määrätä tehtävään uuden tulkin myös muusta painavasta syystä.

Tulkkaus on 2 ja 4 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa järjestettävä myös silloin, kun se on kuuluttavan aisti- tai puhevian takia tarpeen.

37 a §

Asian kannalta olennainen esitutkintaineistoon kuuluva asiakirja tai sen osa on käännettävä kohtuullisessa ajassa kirjallisesti 37 §:ssä tarkoitetulle asianosaisen käyttämäl-

le kielelle, jos kääntäminen on tarpeen asianosaisen oikeuden valvomiseksi.

Asianosaiselle voidaan 1 momentissa säädetystä poiketen kääntää suullisesti olennainen asiakirja tai sen osa tai yhteenveto asiakirjasta, jollei asianosaisen oikeusturva edellytä asiakirjan kääntämistä kirjallisesti.

Esitutkintaviranomaisen on huolehdittava siitä, että asianosainen saa riittävät tiedot oikeudestaan asiakirjan käännökseen ja tarvittaessa varmistettava, haluaako asianosainen tässä pykälässä tarkoitetusta asiakirjasta käännökseen. Asianosaiselle voidaan jättää antamatta käänнос asiakirjasta, jos asianosainen luopuu oikeudestaan käännökseen.

Tässä pykälässä tarkoitettu kääntäminen tapahtuu valtion kustannuksella, jollei esitutkintaviranomainen itse huolehdi kääntämisestä. Kääntäjänä saa toimia rehellinen ja muuten tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot. Esitutkintaviranomaisen on määrättävä tehtävään uusi kääntäjä, jos asianosaisen oikeusturva sitä edellyttää. Esitutkintaviranomainen voi määrätä tehtävään uuden kääntäjän myös muusta painavasta syystä.

Kääntämisestä on lisäksi voimassa, mitä kääntämisestä kielilaissa ja saamen kielilaissa säädetään.

37 b §

Jos asianosaista on kuultu tai kuulusteltu tulkin avustuksella, 37 a §:ssä tarkoitettu olennainen asiakirja taikka asiakirjan osa tai yhteenveto asiakirjasta on käännetty asianosaiselle suullisesti tai asianosainen on luopunut oikeudestaan asiakirjan käännökseen, tästä on tehtävä merkintä esitutkintapöytäkirjaan tai muuhun asiakirjaan.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

4.

Laki**pakkokeinolain 2 ja 3 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään pakkokeinolain (806/2011) 2 lukuun uusi 16 § ja 3 lukuun uusi 21 § seuraavasti:

2 luku

Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen

16 §

Pidättämistä koskevan päätöksen kääntäminen

Epäillyllä on oikeus saada kohtuullisessa ajassa kirjallinen käänös pidättämistä koskevasta päätöksestä esitutkintalain (805/2011) 4 luvun 12 §:ssä tarkoitetulle epäillyn käyttämälle kielelle.

Epäillylle voidaan 1 momentista poiketen kääntää suullisesti pidättämistä koskeva päätös tai yhteenveto päätöksestä, jollei epäillyn oikeusturva edellytä päätöksen kääntämistä kirjallisesti.

Pidättämistä koskevan päätöksen kääntämiseen sovelletaan lisäksi, mitä esitutkintalain 4 luvun 13 §:ssä säädetään olennaisen esitutkinta-aineistoon kuuluvan asiakirjan kääntämisestä.

3 luku

Tuomioistuinmenettely vangitsemisasioissa

21 §

Vangitsemispäätöksen kääntäminen

Epäillyllä on oikeus saada kohtuullisessa ajassa kirjallinen käänös vangitsemispäätöksestä esitutkintalain 4 luvun 12 §:ssä tarkoitetulle epäillyn käyttämälle kielelle.

Epäillylle voidaan 1 momentista poiketen kääntää suullisesti vangitsemispäätös tai yhteenveto päätöksestä, jollei epäillyn oikeusturva edellytä päätöksen kääntämistä kirjallisesti.

Vangitsemispäätöksen kääntämiseen sovelletaan lisäksi, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 a luvussa säädetään asiakirjan kääntämisestä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

5.

Laki**pakkokeinolain 1 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään pakkokeinolain (450/1987) 1 lukuun uusi 7 a ja 26 b § seuraavasti:

1 luku	sen esitutkinta-aineistoon kuuluvan asiakirjan kääntämisestä.
Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen	26 b §
7 a §	<i>Vangitsemispäätöksen kääntäminen</i>
<i>Pidättämistä koskevan päätöksen kääntäminen</i>	<p>Epäillyllä on oikeus saada kohtuullisessa ajassa kirjallinen käännös vangitsemispäätöksestä esitutkintalain 37 §:ssä tarkoitetulle epäillyn käyttämälle kielelle.</p> <p>Epäillylle voidaan 1 momentista poiketen kääntää suullisesti vangitsemispäätös tai yhteenveto päätöksestä, jollei epäillyn oikeusturva edellytä päätöksen kääntämistä kirjallisesti.</p> <p>Vangitsemispäätöksen kääntämiseen sovelletaan lisäksi, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 a luvussa säädetään asiakirjan kääntämisestä.</p>
<p>Epäillyllä on oikeus saada kohtuullisessa ajassa kirjallinen käännös pidättämistä koskevasta päätöksestä esitutkintalain 37 §:ssä tarkoitetulle epäillyn käyttämälle kielelle.</p> <p>Epäillylle voidaan 1 momentista poiketen kääntää suullisesti pidättämistä koskeva päätös tai yhteenveto päätöksestä, jollei epäillyn oikeusturva edellytä päätöksen kääntämistä kirjallisesti.</p> <p>Pidättämistä koskevan päätöksen kääntämiseen sovelletaan lisäksi, mitä esitutkintalain (449/1987) 37 a §:ssä säädetään olennai-</p>	<p>Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .</p>

6.

Laki**sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) 7 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 819/2011, seuraavasti:

7 §

Esitutkinta

vaatimuksen, sakkomääräyksen, rikesakkomääräyksen tai rangaistusvaatimuksen antamiseksi. Esitutkinta saadaan tällöin toimittaa noudattamatta esitutkintalain 4 luvun 13 §:n säännöksiä.

Tässä laissa tarkoitetun rikkomuksen selvittämiseksi toimitetaan esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 2 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä sakko-

Tämä laki tulee voimaan samana päivänä kuin sakon ja rikesakon määräämisestä annettu laki (754/2010).

7.

Laki**rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain (692/1993) 5 §, sellaisena kuin se on laissa 820/2011, seuraavasti:

5 §

Ennen rangaistusvaatimuksen antamista toimitetaan esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 2 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä seuraamuksen määräämiseksi rangaistusmääräysmenettelyssä. Esi-

tutkinta saadaan tällöin toimittaa noudattamatta esitutkintalain 4 luvun 13 §:n säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2014.

8.

Laki**rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 5 §:n väliaikaisesta muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan väliaikaisesti rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain (692/1993) 5 § seuraavasti:

<p>5 § Ennen rangaistusvaatimuksen antamista toimitetaan esitutkintalain (449/1987) 44 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä seuraamuksen määrittämiseksi rangaistusmääräysmenettelyssä. Esitutkinta</p>	<p>saadaan tällöin toimittaa noudattamatta esitutkintalain 37 a §:n säännöksiä.</p> <p>Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 _____ ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2013.</p>
---	--

9.

Laki**rikesakkomenettelystä annetun lain 7 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikesakkomenettelystä annetun lain (66/1983) 7 §:n 1 momentti seuraavasti:

<p>7 § Rikesakkoasiassa toimitetaan esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 2 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä rikesakon määrittämistä varten. Esitutkinta saa-</p>	<p>daan tällöin toimittaa noudattamatta esitutkintalain 4 luvun 13 §:n säännöksiä.</p> <p>_____</p> <p>Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2014.</p>
---	--

10.

Laki**rikesakkomenettelystä annetun lain 7 §:n väliaikaisesta muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan väliaikaisesti rikesakkomenettelystä annetun lain (66/1983) 7 §:n 1 momentti seuraavasti:

7 §
 Rikesakkoasiassa toimitetaan esitutkintalain (449/1987) 44 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä rikesakon määräämistä varten. Esitutkinta saadaan täl-

löin toimittaa noudattamatta esitutkintalain 37 a §:n säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 _____ ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2013.

11.

Laki**rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 21 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (1286/2003) 21 § seuraavasti:

21 §
Luovutettavaksi pyydetylle tehtävät ilmoitukset ja tiedustelut

Kun luovutettavaksi pyydetty on pyynnön vuoksi otettu säilöön tai muuten tavoitettu Suomessa, keskusrikospoliisin on viipymättä annettava luovutettavaksi pyydetylle todisteellisesti tiedoksi kiinniottamista ja luovuttamista koskeva pyyntö sekä selostettava sen sisältö. Luovutettavaksi pyydetylle on myös ilmoitettava, että hänellä on mahdollisuus suostua luovuttamiseensa sekä siihen, että jäsenvaltiossa, johon hänet luovutetaan, hänet saadaan asettaa syytteeseen, häntä rangaista tai häneltä riistää vapaus muusta ennen luovuttamista tehdystä rikoksesta kuin siitä, jon-

ka perusteella luovuttamista pyydetään, ja siihen, että hänet voidaan luovuttaa edelleen toiseen jäsenvaltioon. Luovutettavaksi pyydetylle on lisäksi selostettava suostumusten merkitys. Luovutettavaksi pyydetyltä on tiedusteltava, aikooko hän suostua luovuttamiseensa tai katsooko hän, että tässä laissa säädettyjä kieltäytymisperusteita tai ehtoja voidaan soveltaa hänen asiassaan. Luovutettavaksi pyydetyltä on tarvittaessa myös tiedusteltava, pyytääkö hän saada suorittaa vapausrangaistuksensa Suomessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettut ilmoitukset ja tiedustelut on tehtävä luovutettavaksi pyydetyt ymmärtämällä kielellä. Luovutettavaksi pyydetyt oikeuteen saada tulkkausta sovelletaan, mitä esitutkintalain (805/2011) 4 luvun 12 §:ssä säädetään asianosaisen oi-

keudesta tulkkaukseen. Luovutettavaksi pyydetyllä on oikeus saada kirjallinen käännös kiinniottamista ja luovuttamista koskevasta pyynnöstä hänen ymmärtämälleen kielelle. Suomen ja ruotsin kielen käyttämisestä säädetään kielilaissa (423/2003).

Luovutettavaksi pyydetylle voidaan 2 momentista poiketen kääntää suullisesti kiinniottamista ja luovuttamista koskeva pyyntö tai yhteenveto pyynnöstä, jollei luovutettavaksi pyydetyt oikeusturva edellytä pyynnön kääntämistä kirjallisesti. Kiinniottamista ja luovuttamista koskevan pyynnön kääntämi-

seen sovelletaan lisäksi, mitä esitutkintalain 4 luvun 13 §:ssä säädetään olennaisen esitutkinta-aineistoon kuuluvan asiakirjan kääntämisestä.

Suoritetuista toimenpiteistä on laadittava pöytäkirja, johon on tehtävä merkinnät tehdyistä toimenpiteistä ja jossa on ilmoitettava saatu selvitys. Keskusrikospoliisi toimittaa pöytäkirjan ja muut asiakirjat toimivaltaiselle syyttäjälle.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2014.

12.

Laki

rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 21 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan väliaikaisesti rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (1286/2003) 21 § seuraavasti:

21 §

Luovutettavaksi pyydetylle tehtävät ilmoitukset ja tiedustelut

Kun luovutettavaksi pyydetty on pyynnön vuoksi otettu säilöön tai muuten tavoitettu Suomessa, keskusrikospoliisin on viipymättä annettava luovutettavaksi pyydetylle todisteellisesti tiedoksi kiinniottamista ja luovuttamista koskeva pyyntö sekä selostettava sen sisältö. Luovutettavaksi pyydetylle on myös ilmoitettava, että hänellä on mahdollisuus suostua luovuttamiseensa sekä siihen, että jäsenvaltiossa, johon hänet luovutetaan, hänet saadaan asettaa syytteeseen, häntä rangaista tai häneltä riistää vapaus muusta ennen luovuttamista tehdystä rikoksesta kuin siitä, jonka perusteella luovuttamista pyydetään, ja siihen, että hänet voidaan luovuttaa edelleen toiseen jäsenvaltioon. Luovutettavaksi pyydetylle on lisäksi selostettava suostumusten merkitys. Luovutettavaksi pyydetyltä on tie-

dusteltava, aikooko hän suostua luovuttamiseensa tai katsooko hän, että tässä laissa säädettyjä kieltäytymisperusteita tai ehtoja voidaan soveltaa hänen asiassaan. Luovutettavaksi pyydetyltä on tarvittaessa myös tiedusteltava, pyytääkö hän saada suorittaa vapausrangaistuksensa Suomessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut ilmoitukset ja tiedustelut on tehtävä luovutettavaksi pyydetyt ymmärtämällä kielellä. Luovutettavaksi pyydetyt oikeuteen saada tulkkausta sovelletaan, mitä esitutkintalain (449/1987) 37 §:ssä säädetään asianosaisen oikeudesta tulkkaukseen. Luovutettavaksi pyydetyllä on oikeus saada kirjallinen käännös kiinniottamista ja luovuttamista koskevasta pyynnöstä hänen ymmärtämälleen kielelle. Suomen ja ruotsin kielen käyttämisestä säädetään kielilaissa (423/2003).

Luovutettavaksi pyydetylle voidaan 2 momentista poiketen kääntää suullisesti kiinniottamista ja luovuttamista koskeva pyyntö tai yhteenveto pyynnöstä, jollei luovutetta-

vaksi pyydetyn oikeusturva edellytä pyynnön kääntämistä kirjallisesti. Kiinniottamista ja luovuttamista koskevan pyynnön kääntämiseen sovelletaan lisäksi, mitä esitutkintalain 37 a §:ssä säädetään olennaisen esitutkintaineistoon kuuluvan asiakirjan kääntämisestä.

Suoritetuista toimenpiteistä on laadittava pöytäkirja, johon on tehtävä merkinnät teh-

dyistä toimenpiteistä ja jossa on ilmoitettava saatu selvitys. Keskusrikospoliisi toimittaa pöytäkirjan ja muut asiakirjat toimivaltaiselle syyttäjälle.

_____

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 _____ ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2013.

Helsingissä 6 päivänä kesäkuuta 2013

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Puolustusministeri *Carl Haglund*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 a luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 6 a luvun otsikko ja 2 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 426/2003, sekä *lisätään* 6 a luvun 2 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 426/2003, uusi 4 ja 5 momentti ja lukuun uusi 3—7 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 a luku

6 a luku

Oikeudenkäynnin kieli

Oikeudenkäynnin kieli ja tulkkaus

2 §

2 §

Muulla kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisellä vastaajalla sekä asianomistajalla syyttäjän ajamassa rikosasiassa on oikeus maksuttomaan tulkkaukseen rikosasian käsittelyssä. Tuomioistuimen on viran puolesta huolehdittava tulkkauksesta tai tulkin kutsumisesta. *Mitä tulkkauksesta säädetään, soveltuu myös tuomion ja päätöksen käännökseen.*

Muulla kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisellä vastaajalla *tai* asianomistajalla syyttäjän ajamassa rikosasiassa on oikeus maksuttomaan tulkkaukseen rikosasian käsittelyssä. Tuomioistuimen on viran puolesta huolehdittava *siitä, että vastaaja tai asianomistaja saa tarvitsemansa tulkkauksen.*

Tuomioistuimen on huolehdittava tulkkauksen järjestämisestä myös silloin, kun asianosainen on viittomakielinen tai tulkkaus on asianosaisen aisti- tai puhevian takia tarpeen.

*Jos tuomioistuin harkitsee sen soveliaaksi, tulkkaus voidaan järjestää käyttämällä videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa tiedonvälitystapaa, jossa istuntoon osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään, taikka puhe-
limitse.*

(uusi)

3 §

Muulle kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkieliselle vastaajalle on annettava kohtuullisessa ajassa maksuton kirjallinen käännös haastehakemuksesta ja tuomiosta häntä koskevilta osin. Vastaajalle on annettava kohtuullisessa ajassa maksuton kirjallinen käännös myös rikosasiassa tehtävästä päätöksestä

ja muusta olennaisesta asiakirjasta tai sen osasta, jos käänнос on tarpeen vastaajan oikeuden valvomiseksi. Asianomistajalle syyttäjän ajamassa rikosasiassa on annettava pyynnöstä kohtuullisessa ajassa maksuton kirjallinen käänнос tuomiosta häntä koskevilta osin sekä käänнос rikosasiassa tehtävästä päätöksestä tai sen osasta, jos käänнос päätöksestä on tarpeen asianomistajan oikeuden valvomiseksi.

Vastaajalle tai asianomistajalle voidaan 1 momentissa säädetystä poiketen kääntää suullisesti haastehakemus, tuomio tai muu olennainen asiakirja taikka asiakirjan osa tai yhteenveto asiakirjasta, jollei asianosaisen oikeusturva edellytä asiakirjan kääntämistä kirjallisesti.

Tuomioistuimen on huolehdittava siitä, että vastaaja saa riittävät tiedot oikeudestaan asiakirjan käänنөкseen ja tarvittaessa varmistettava, haluaako vastaaja tässä pykälässä tarkoitettusta asiakirjasta käänнөksen. Vastaajalle voidaan jättää antamatta käänнөs asiakirjasta, jos vastaaja luopuu oikeudestaan käänнөкseen.

(uusi)

4 §

Jos asianosaista on kuultu tulkin avustuksella, 3 §:ssä tarkoitettu haastehakemus, tuomio tai muu olennainen asiakirja taikka asiakirjan osa tai yhteenveto asiakirjasta on käänнөtty asianosaiselle suullisesti oikeuden istunnossa tai vastaaja on luopunut oikeudestaan asiakirjan käänнөкseen, tästä on tehtävä merkintä pöytäkirjaan, tuomioon tai päätökseen.

(uusi)

5 §

Jos vastaajan oikeusturva sitä edellyttää, valtion varoista korvataan vastaajan ja hänen oikeudenkäyntiavustajansa välisen neuvottelun tarpeellisesta tulkkauksesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset.

Tarkempia säännöksiä 1 momentin nojalla korvattavista kustannuksista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

(uusi)

6 §

Tulkkina tai kääntäjänä saa toimia rehellinen ja muuten tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot.

Tuomioistuimen on määrättävä tehtävään

uusi tulkki tai kääntäjä, jos asianosaisen oikeusturva sitä edellyttää.

(uusi)

*7 §
Mitä oikeudenkäymiskaassa säädetään oikeudenkäyntiavustajan salassapitovelvollisuudesta ja velvollisuudesta kieltäytyä todistamasta, sovelletaan myös tulkkiin.*

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

2.

Laki**esitutkintalain 4 ja 9 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan esitutkintalain (805/2011) 4 luvun 12 §:n 4 momentti, 13 § ja 9 luvun 6 §:n 2 momentti sekä
lisätään 9 luvun 6 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 ja 4 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi, seuraavasti:

Vuoden 2014 alussa voimaan tuleva laki   *Ehdotus*

4 luku

Esitutkintaperiaatteet ja esitutkintaan osallistuvien oikeudet

12 §

Esitutkinnan käsittelykieli

Muulla kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisellä on oikeus esitutkinnassa käyttää kieltä, jota hän ymmärtää ja osaa puhua riittävästi, sekä viittomakielisellä oikeus käyttää viittomakieltä. Esitutkintaviranomaisen on huolehdittava tulkkauksesta tai valtion kustannuksella hankittava tulkki.

12 §

Esitutkinnan käsittelykieli

Muulla kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisellä on oikeus esitutkinnassa käyttää kieltä, jota hän ymmärtää ja osaa puhua riittävästi, sekä viittomakielisellä oikeus käyttää viittomakieltä. Esitutkintaviranomaisen on *selvitettävä, tarvitseeko asianosainen tulkkausta. Esitutkintaviranomaisen on huolehdittava siitä, että asianosainen saa tarvitsemansa tulkkauksen. Tulkkina saa toimia rehellinen ja muuten tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot. Esitutkintaviranomaisen on määrättävä tehtävään uusi tulkki, jos asianosaisen oikeusturva sitä edellyttää. Esitutkintaviranomainen voi määrätä tehtävään uuden tulkin myös muusta painavasta syystä.*

13 §

Asiakirjan kääntäminen

Asian kannalta olennainen esitutkintaineistoon kuuluva asiakirja tai sen osa on käännettävä 12 §:ssä tarkoitetulle asianosaisen käyttämälle kielelle, jos kääntäminen on *tulkkauksesta huolimatta* tarpeen asianosaisen

13 §

Asiakirjan kääntäminen

Asian kannalta olennainen esitutkintaineistoon kuuluva asiakirja tai sen osa on käännettävä *kohtuullisessa ajassa kirjallisesti* 12 §:ssä tarkoitetulle asianosaisen käyttämälle kielelle, jos kääntäminen on tarpeen asian-

oikeuden valvomiseksi. *Kääntäminen tapahtuu valtion kustannuksella, jollei esitutkintaviranomainen itse huolehdi kääntämisestä.*

Asiakirjan kääntämisestä on lisäksi voimassa, mitä kääntämisestä kielilaisissa ja saamen kielilaisissa säädetään.

osaisen oikeuden valvomiseksi.

Asianosaiselle voidaan 1 momentissa säädetystä poiketen kääntää suullisesti olennainen asiakirja tai sen osa tai yhteenveto asiakirjasta, jollei asianosaisen oikeusturva edellytä asiakirjan kääntämistä kirjallisesti.

Esitutkintaviranomaisen on huolehdittava siitä, että asianosainen saa riittävät tiedot oikeudestaan asiakirjan käännökseen ja tarvittaessa varmistettava, haluaako asianosainen tässä pykälässä tarkoitettua asiakirjasta käännökseen. Asianosaiselle voidaan jättää antamatta käänнос asiakirjasta, jos asianosainen luopuu oikeudestaan käännökseen.

Tässä pykälässä tarkoitettu kääntäminen tapahtuu valtion kustannuksella, jollei esitutkintaviranomainen itse huolehdi kääntämisestä. Kääntäjänä saa toimia rehellinen ja muuten tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot. Esitutkintaviranomaisen on määrättävä tehtävään uusi kääntäjä, jos asianosaisen oikeusturva sitä edellyttää. Esitutkintaviranomainen voi määrätä tehtävään uuden kääntäjän myös muusta painavasta syystä.

Kääntämisestä on lisäksi voimassa, mitä kääntämisestä kielilaisissa ja saamen kielilaisissa säädetään.

9 luku

Esitutkinta-aineisto

6 §

Esitutkintapöytäkirja

Esitutkintapöytäkirjaan on otettava kuulustelupöytäkirjat ja selostukset tutkintatoiminteistä ja niiden yhteydessä tehdyistä esitutkinnassa selvitettäviä asioita koskevista havainnoista sekä liitettävä tutkinnassa kertyneet asiakirjat, tallenteet ja valokuvat, jos niillä voidaan olettaa olevan merkitystä asiassa ja jos laissa ei toisin säädetä. *Esitutkintapöytäkirjaan on merkittävä esitutkinnassa kuultujen henkilöiden kieli.*

6 §

Esitutkintapöytäkirja

Esitutkintapöytäkirjaan on otettava kuulustelupöytäkirjat ja selostukset tutkintatoiminteistä ja niiden yhteydessä tehdyistä esitutkinnassa selvitettäviä asioita koskevista havainnoista sekä liitettävä tutkinnassa kertyneet asiakirjat, tallenteet ja valokuvat, jos niillä voidaan olettaa olevan merkitystä asiassa ja jos laissa ei toisin säädetä.

Esitutkintapöytäkirjaan on merkittävä esitutkinnassa kuultujen henkilöiden kieli. Jos asianosaista on kuultu tai kuulusteltu tulkin avustuksella, 4 luvun 13 §:n 1 momentissa tarkoitettu olennainen asiakirja taikka asiakirjan osa tai yhteenveto asiakirjasta on

käännetty asianosaiselle suullisesti tai asianosainen on luopunut oikeudestaan asiakirjan käännökseen, tästä on tehtävä merkintä esitutkintapöytäkirjaan tai muuhun asiakirjaan.

---

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____ .*

3.

Laki**esitutkintalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan esitutkintalain (449/1987) 37 §, sellaisena kuin se on laissa 427/2003, sekä
lisätään lakiin uusi 37 a ja 37 b § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

37 §

Kuulusteltavalla on esitutkinnassa oikeus käyttää omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia sen mukaan kuin kielilain (423/2003) 10 ja 18 §:ssä säädetään. Esitutkintaviranomaisen on huolehdittava tulkkauksesta tai valtion kustannuksella hankittava tulkki silloin, kun viranomaisen ei kielilain mukaan ole käytettävä epäillyn kieltä.

Oikeudesta käyttää saamen kieltä esitutkinnassa säädetään saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annetussa laissa (516/1991).

Muulla kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisellä kuultavalla on esitutkinnassa oikeus maksuttomaan tulkkiin, jollei esitutkintaviranomainen itse huolehdi tulkkauksesta. Viranomaisen on viran puolesta huolehdittava tulkkaustarpeen täyttämisestä. Tulkkaus on vastaavalla tavalla järjestettävä silloin, kun se kuultavan aisti- tai puhevian takia on tarpeen.

37 §

Esitutkinnassa käytetään kaksikielisen esitutkintaviranomaisen virka-alueella rikoksesta epäillyn kieltä, joko suomea tai ruotsia. Jos epäillyt ovat erikielisiä tai jos epäillyn kieli ei ole suomi tai ruotsi, esitutkintaviranomainen päättää käsittelykielestä asianosaisten oikeutta ja etua silmällä pitäen. Jos kieliä valintaa ei voida tehdä tällä perusteella, käytetään esitutkintaviranomaisen virka-alueen väestön enemmistön kieltä. Esitutkinnassa käytetään yksikielisen esitutkintaviranomaisen toimittamassa esitutkinnassa viranomaisen virka-alueen kieltä, jollei viranomaisen asianosaisten oikeutta ja etua silmällä pitäen päätä toisen kielen käyttämisestä.

Esitutkinnassa jokaisella on kuitenkin oikeus I momentista riippumatta käyttää suomea tai ruotsia kielilain (423/2003) 10 §:ssä säädetyllä tavalla. Esitutkintaviranomaisen on huolehdittava tulkkauksesta tai valtion kustannuksella hankittava tulkki silloin, kun viranomaisen ei ole käytettävä sen kanssa asioivan henkilön kieltä.

Oikeudesta käyttää saamen kieltä esitutkinnassa säädetään saamen kielilaissa (1086/2003).

Muulla kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisellä on oikeus esitutkinnassa käyttää kieltä, jota hän ymmärtää ja osaa puhua riittävästi, sekä viittomakielisellä oikeus käyttää viittomakieltä. Esitutkintaviranomaisen on selvitettävä, tarvitseeko asianosainen tulkkausta. Esitutkintaviranomaisen on huolehdittava siitä, että asianosainen saa tarvitsemansa tulkkauksen. Tulkkina saa toimia rehellinen ja muuten tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot. Esitutkinta-

viranomaisen on määrättävä tehtävään uusi tulkki, jos asianosaisen oikeusturva sitä edellyttää. Esitutkintaviranomainen voi määrätä tehtävään uuden tulkin myös muusta painavasta syystä.

Tulkkkaus on 2 ja 4 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa järjestettävä myös silloin, kun se on kuultavan aisti- tai puhevian takia tarpeen.

(uusi)

37 a §

Asian kannalta olennainen esitutkinta-aineistoon kuuluva asiakirja tai sen osa on käännettävä kohtuullisessa ajassa kirjallisesti 37 §:ssä tarkoitettulle asianosaisen käyttämälle kielelle, jos kääntäminen on tarpeen asianosaisen oikeuden valvomiseksi.

Asianosaiselle voidaan 1 momentissa säädetystä poiketen kääntää suullisesti olennainen asiakirja tai sen osa tai yhteenvedo asiakirjasta, jollei asianosaisen oikeusturva edellytä asiakirjan kääntämistä kirjallisesti.

Esitutkintaviranomaisen on huolehdittava siitä, että asianosainen saa riittävät tiedot oikeudestaan asiakirjan käännökseen ja tarvittaessa varmistettava, haluaako asianosainen tässä pykälässä tarkoitettua asiakirjasta käännökseen. Asianosaiselle voidaan jättää antamatta käännos asiakirjasta, jos asianosainen luopuu oikeudestaan käännökseen.

Tässä pykälässä tarkoitettu kääntäminen tapahtuu valtion kustannuksella, jollei esitutkintaviranomainen itse huolehdi kääntämisestä. Kääntäjänä saa toimia rehellinen ja muuten tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot. Esitutkintaviranomaisen on määrättävä tehtävään uusi kääntäjä, jos asianosaisen oikeusturva sitä edellyttää. Esitutkintaviranomainen voi määrätä tehtävään uuden kääntäjän myös muusta painavasta syystä.

Kääntämisestä on lisäksi voimassa, mitä kääntämisestä kielilaisa ja saamen kielilaisa säädetään.

(uusi)

37 b §

Jos asianosaista on kuultu tai kuulusteltu tulkin avustuksella, 37 a §:ssä tarkoitettu olennainen asiakirja taikka asiakirjan osa tai yhteenvedo asiakirjasta on käännetty asianosaiselle suullisesti tai asianosainen on luo-

punut oikeudestaan asiakirjan käännökseen, tästä on tehtävä merkintä esitutkintapöytäkirjaan tai muuhun asiakirjaan.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

4.

Laki**pakkokeinolain 2 ja 3 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään pakkokeinolain (806/2011) 2 lukuun uusi 16 § ja 3 lukuun uusi 21 § seuraavasti:

Vuoden 2014 alussa voimaan tuleva laki Ehdotus

2 luku

Kiinnittäminen, pidättäminen ja vangitseminen

(uusi)

16 §

Pidättämistä koskevan päätöksen kääntäminen

Epäillyllä on oikeus saada kohtuullisessa ajassa kirjallinen käänös pidättämistä koskevasta päätöksestä esitutkintalain (805/2011) 4 luvun 12 §:ssä tarkoitettulle epäillyn käyttämälle kielelle.

Epäillylle voidaan 1 momentista poiketen kääntää suullisesti pidättämistä koskeva päätös tai yhteenveto päätöksestä, jollei epäillyn oikeusturva edellytä päätöksen kääntämistä kirjallisesti.

Pidättämistä koskevan päätöksen kääntämiseen sovelletaan lisäksi, mitä esitutkintalain 4 luvun 13 §:ssä säädetään olennaisen esitutkinta-aineistoon kuuluvan asiakirjan kääntämisestä.

3 luku

Tuomioistuinmenettely vangitsemisasiassa

(uusi)

21 §

Vangitsemispäätöksen kääntäminen

Epäillyllä on oikeus saada kohtuullisessa ajassa kirjallinen käänös vangitsemispäätöksestä esitutkintalain 4 luvun 12 §:ssä tarkoitettulle epäillyn käyttämälle kielelle.

Epäillylle voidaan 1 momentista poiketen kääntää suullisesti vangitsemispäätös tai yh-

teenveto päätöksestä, jollei epäillyn oikeusturva edellytä päätöksen kääntämistä kirjallisesti.

Vangitsemispäätöksen kääntämiseen sovelletaan lisäksi, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 a luvussa säädetään asiakirjan kääntämisestä.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

5.

Laki**pakkokeinolain 1 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään pakkokeinolain (450/1987) 1 lukuun uusi 7 a ja 26 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

Kiinnittäminen, pidättäminen ja vangitseminen

(uusi)

7 a §

Pidättämistä koskevan päätöksen kääntäminen

Epäillyllä on oikeus saada kohtuullisessa ajassa kirjallinen käänös pidättämistä koskevasta päätöksestä esitutkintalain 37 §:ssä tarkoitetulle epäillyn käyttämälle kielelle.

Epäillylle voidaan 1 momentista poiketen kääntää suullisesti pidättämistä koskeva päätös tai yhteen veto päätöksestä, jollei epäillyn oikeusturva edellytä päätöksen kääntämistä kirjallisesti.

Pidättämistä koskevan päätöksen kääntämiseen sovelletaan lisäksi, mitä esitutkintalain (449/1987) 37 a §:ssä säädetään olennaisen esitutkinta-aineistoon kuuluvan asiakirjan kääntämisestä.

(uusi)

26 b §

Vangitsemispäätöksen kääntäminen

Epäillyllä on oikeus saada kohtuullisessa ajassa kirjallinen käänös vangitsemispäätöksestä esitutkintalain 37 §:ssä tarkoitetulle epäillyn käyttämälle kielelle.

Epäillylle voidaan 1 momentista poiketen kääntää suullisesti vangitsemispäätös tai yhteen veto päätöksestä, jollei epäillyn oikeusturva edellytä päätöksen kääntämistä kirjallisesti.

Vangitsemispäätöksen kääntämiseen sovelletaan lisäksi, mitä oikeudenkäynnistä rikos-

Voimassa oleva laki

HE 63/2013 vp
Ehdotus

61

*asioissa annetun lain 6 a luvussa säädetään
asiakirjan kääntämisestä.*

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____ .*

6.

Laki**sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) 7 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 819/2011, seuraavasti:

Vuoden 2014 alussa voimaan tuleva laki

Ehdotus

7 §

7 §

Esitutkinta

Esitutkinta

 Tässä laissa tarkoitetun rikkomuksen selvittämiseksi toimitetaan esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 2 §:n mukainen suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä sakkovaatimuksen, sakkomääräyksen, rikesakkomääräyksen tai rangaistusvaatimuksen antamiseksi.

 Tässä laissa tarkoitetun rikkomuksen selvittämiseksi toimitetaan esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 2 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä sakkovaatimuksen, sakkomääräyksen, rikesakkomääräyksen tai rangaistusvaatimuksen antamiseksi. *Esitutkinta saadaan tällöin toimittaa noudattamatta esitutkintalain 4 luvun 13 §:n säännöksiä.*

Tämä laki tulee voimaan samana päivänä kuin sakon ja rikesakon määräämisestä annettu laki (754/2010).

7.

Laki

rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain (692/1993) 5 §, sellaisena kuin se on laissa 820/2011, seuraavasti:

Vuoden 2014 alussa voimaan tuleva laki

Ehdotus

5 §

Ennen rangaistusvaatimuksen antamista toimitetaan esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 2 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä seuraamuksen määrittämiseksi rangaistusmääräysmenettelyssä.

5 §

Ennen rangaistusvaatimuksen antamista toimitetaan esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 2 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä seuraamuksen määrittämiseksi rangaistusmääräysmenettelyssä. *Esitutkinta saadaan tällöin toimittaa noudattamatta esitutkintalain 4 luvun 13 §:n säännöksiä.*

—————
*Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2014.*
—————

8.

Laki**rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 5 §:n väliaikaisesta muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan väliaikaisesti rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain (692/1993) 5 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

5 §

Ennen rangaistusvaatimuksen antamista toimitetaan esitutkintalain (449/87) 44 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä seuraamuksen määrittämiseksi rangaistusmääräysmenettelyssä.

Ehdotus

5 §

Ennen rangaistusvaatimuksen antamista toimitetaan esitutkintalain (449/1987) 44 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä seuraamuksen määrittämiseksi rangaistusmääräysmenettelyssä. *Esitutkinta saadaan tällöin toimittaa noudattamatta esitutkintalain 37 a §:n säännöksiä.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2013.

9.

Laki**rikesakkomenettelystä annetun lain 7 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikesakkomenettelystä annetun lain (66/1983) 7 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 §
Rikesakkoasian esitutkinnassa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä rikesakon määräämistä varten.

7 §
Rikesakkoasiassa toimitetaan esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 2 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä rikesakon määräämistä varten. Esitutkinta saadaan tällöin toimittaa noudattamatta esitutkintalain 4 luvun 13 §:n säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2014.

10.

Laki**rikesakkomenettelystä annetun lain 7 §:n väliaikaisesta muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan väliaikaisesti rikesakkomenettelystä annetun lain (66/1983) 7 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

7 §

Rikesakkoasian esitutkinnaissa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä rikesakon määräämistä varten.

Ehdotus

7 §

Rikesakkoasiassa toimitetaan esitutkintalain (449/1987) 44 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä rikesakon määräämistä varten. Esitutkinta saadaan tällöin toimittaa noudattamatta esitutkintalain 37 a §:n säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2013.

11.

Laki

rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 21 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (1286/2003) 21 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

21 §

21 §

Luovutettavaksi pyydetylle tehtävät ilmoitukset ja tiedustelut

Luovutettavaksi pyydetylle tehtävät ilmoitukset ja tiedustelut

Kun luovutettavaksi pyydetty on pyynnön vuoksi otettu säilöön tai muuten tavoitettu Suomessa, keskusrikospoliisin on viipymättä annettava luovutettavaksi pyydetylle todisteellisesti tiedoksi kiinniottamista ja luovuttamista koskeva pyyntö sekä selostettava sen sisältö. Luovutettavaksi pyydetylle on myös ilmoitettava, että hänellä on mahdollisuus suostua luovuttamiseensa sekä siihen, että jäsenvaltiossa, johon hänet luovutetaan, hänet saadaan asettaa syytteeseen, häntä rangaista tai häneltä riistää vapaus muusta ennen luovuttamista tehdystä rikoksesta kuin siitä, jonka perusteella luovuttamista pyydetään, ja siihen, että hänet voidaan luovuttaa edelleen toiseen jäsenvaltioon. Luovutettavaksi pyydetylle on lisäksi selostettava suostumusten merkitys. Luovutettavaksi pyydetyltä on tiedusteltava, aikooko hän suostua luovuttamiseensa tai katsooko hän, että tässä laissa säädettyjä kieltäytymisperusteita tai ehtoja voidaan soveltaa hänen asiassaan. Luovutettavaksi pyydetyltä on tarvittaessa myös tiedusteltava, pyytääkö hän saada suorittaa vapausrangaistuksensa Suomessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut ilmoitukset ja tiedustelut on tehtävä luovutettavaksi pyydetyin ymmärtämällä kielellä. Suomen ja ruotsin kielen käyttämisestä säädetään kielilaissa (423/2003).

Suoritetuista toimenpiteistä on laadittava pöytäkirja, johon on tehtävä merkinnät teh-

Kun luovutettavaksi pyydetty on pyynnön vuoksi otettu säilöön tai muuten tavoitettu Suomessa, keskusrikospoliisin on viipymättä annettava luovutettavaksi pyydetylle todisteellisesti tiedoksi kiinniottamista ja luovuttamista koskeva pyyntö sekä selostettava sen sisältö. Luovutettavaksi pyydetylle on myös ilmoitettava, että hänellä on mahdollisuus suostua luovuttamiseensa sekä siihen, että jäsenvaltiossa, johon hänet luovutetaan, hänet saadaan asettaa syytteeseen, häntä rangaista tai häneltä riistää vapaus muusta ennen luovuttamista tehdystä rikoksesta kuin siitä, jonka perusteella luovuttamista pyydetään, ja siihen, että hänet voidaan luovuttaa edelleen toiseen jäsenvaltioon. Luovutettavaksi pyydetylle on lisäksi selostettava suostumusten merkitys. Luovutettavaksi pyydetyltä on tiedusteltava, aikooko hän suostua luovuttamiseensa tai katsooko hän, että tässä laissa säädettyjä kieltäytymisperusteita tai ehtoja voidaan soveltaa hänen asiassaan. Luovutettavaksi pyydetyltä on tarvittaessa myös tiedusteltava, pyytääkö hän saada suorittaa vapausrangaistuksensa Suomessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut ilmoitukset ja tiedustelut on tehtävä luovutettavaksi pyydetyin ymmärtämällä kielellä. *Luovutettavaksi pyydetyin oikeuteen saada tulkkaukselta sovelletaan, mitä esitutkintalain (805/2011) 4 luvun 12 §:ssä säädetään asianosaisen oikeudesta tulkkaukseen. Luovutettavaksi pyydetyllä on*

dyistä toimenpiteistä ja jossa on ilmoitettava saatu selvitys. Keskusrikospoliisi toimittaa pöytäkirjan ja muut asiakirjat toimivaltaiselle syyttäjälle.

oikeus saada kirjallinen käänös kiinniottamista ja luovuttamista koskevasta pyynnöstä hänen ymmärtämälleen kielelle. Suomen ja ruotsin kielen käyttämisestä säädetään kielilaissa (423/2003).

Luovutettavaksi pyydetylle voidaan 2 momentista poiketen kääntää suullisesti kiinniottamista ja luovuttamista koskeva pyyntö tai yhteenveto pyynnöstä, jollei luovutettavaksi pyydetyin oikeusturva edellytä pyynnön kääntämistä kirjallisesti. Kiinniottamista ja luovuttamista koskevan pyynnön kääntämiseen sovelletaan lisäksi, mitä esitutkintalain 4 luvun 13 §:ssä säädetään olennaisen esitutkinta-aineistoon kuuluvan asiakirjan kääntämisestä.

Suoritetuista toimenpiteistä on laadittava pöytäkirja, johon on tehtävä merkinnät tehdyistä toimenpiteistä ja jossa on ilmoitettava saatu selvitys. Keskusrikospoliisi toimittaa pöytäkirjan ja muut asiakirjat toimivaltaiselle syyttäjälle.

_____

*Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2014.*

_____

12.

Laki

rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 21 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan väliaikaisesti rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (1286/2003) 21 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

21 §

21 §

Luovutettavaksi pyydetylle tehtävät ilmoitukset ja tiedustelut

Luovutettavaksi pyydetylle tehtävät ilmoitukset ja tiedustelut

Kun luovutettavaksi pyydetty on pyynnön vuoksi otettu säilöön tai muuten tavoitettu Suomessa, keskusrikospoliisin on viipymättä annettava luovutettavaksi pyydetylle todisteellisesti tiedoksi kiinniottamista ja luovuttamista koskeva pyyntö sekä selostettava sen sisältö. Luovutettavaksi pyydetylle on myös ilmoitettava, että hänellä on mahdollisuus suostua luovuttamiseensa sekä siihen, että jäsenvaltiossa, johon hänet luovutetaan, hänet saadaan asettaa syytteeseen, häntä rangaista tai häneltä riistää vapaus muusta ennen luovuttamista tehdystä rikoksesta kuin siitä, jonka perusteella luovuttamista pyydetään, ja siihen, että hänet voidaan luovuttaa edelleen toiseen jäsenvaltioon. Luovutettavaksi pyydetylle on lisäksi selostettava suostumusten merkitys. Luovutettavaksi pyydetyltä on tiedusteltava, aikooko hän suostua luovuttamiseensa tai katsooko hän, että tässä laissa säädettyjä kieltäytymisperusteita tai ehtoja voidaan soveltaa hänen asiassaan. Luovutettavaksi pyydetyltä on tarvittaessa myös tiedusteltava, pyytääkö hän saada suorittaa vapausrangaistuksensa Suomessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut ilmoitukset ja tiedustelut on tehtävä luovutettavaksi pyydetyt ymmärtämällä kielellä. Suomen ja ruotsin kielen käyttämisestä säädetään kielilaissa (423/2003).

Suoritetuista toimenpiteistä on laadittava pöytäkirja, johon on tehtävä merkinnät teh-

Kun luovutettavaksi pyydetty on pyynnön vuoksi otettu säilöön tai muuten tavoitettu Suomessa, keskusrikospoliisin on viipymättä annettava luovutettavaksi pyydetylle todisteellisesti tiedoksi kiinniottamista ja luovuttamista koskeva pyyntö sekä selostettava sen sisältö. Luovutettavaksi pyydetylle on myös ilmoitettava, että hänellä on mahdollisuus suostua luovuttamiseensa sekä siihen, että jäsenvaltiossa, johon hänet luovutetaan, hänet saadaan asettaa syytteeseen, häntä rangaista tai häneltä riistää vapaus muusta ennen luovuttamista tehdystä rikoksesta kuin siitä, jonka perusteella luovuttamista pyydetään, ja siihen, että hänet voidaan luovuttaa edelleen toiseen jäsenvaltioon. Luovutettavaksi pyydetylle on lisäksi selostettava suostumusten merkitys. Luovutettavaksi pyydetyltä on tiedusteltava, aikooko hän suostua luovuttamiseensa tai katsooko hän, että tässä laissa säädettyjä kieltäytymisperusteita tai ehtoja voidaan soveltaa hänen asiassaan. Luovutettavaksi pyydetyltä on tarvittaessa myös tiedusteltava, pyytääkö hän saada suorittaa vapausrangaistuksensa Suomessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut ilmoitukset ja tiedustelut on tehtävä luovutettavaksi pyydetyt ymmärtämällä kielellä. *Luovutettavaksi pyydetyt oikeuteen saada tulkausta sovelletaan, mitä esitutkintalain (449/1987) 37 §:ssä säädetään asianosaisen oikeudesta tulkaukseen. Luovutettavaksi pyydetyllä on*

dyistä toimenpiteistä ja jossa on ilmoitettava saatu selvitys. Keskusrikospoliisi toimittaa pöytäkirjan ja muut asiakirjat toimivaltaiselle syyttäjälle.

oikeus saada kirjallinen käänös kiinniottamista ja luovuttamista koskevasta pyynnöstä hänen ymmärtämälleen kielelle. Suomen ja ruotsin kielen käyttämisestä säädetään kielilaissa (423/2003).

Luovutettavaksi pyydetylle voidaan 2 momentista poiketen kääntää suullisesti kiinniottamista ja luovuttamista koskeva pyyntö tai yhteenveto pyynnöstä, jollei luovutettavaksi pyydetyin oikeusturva edellytä pyynnön kääntämistä kirjallisesti. Kiinniottamista ja luovuttamista koskevan pyynnön kääntämiseen sovelletaan lisäksi, mitä esitutkintalain 37 a §:ssä säädetään olennaisen esitutkintaineistoon kuuluvan asiakirjan kääntämisestä.

Suoritetuista toimenpiteistä on laadittava pöytäkirja, johon on tehtävä merkinnät tehdyistä toimenpiteistä ja jossa on ilmoitettava saatu selvitys. Keskusrikospoliisi toimittaa pöytäkirjan ja muut asiakirjat toimivaltaiselle syyttäjälle.

---

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta
2013.*
